

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSAT TEORİSİ PROGRAMI

**COVID-19 SALGINININ MAKROEKONOMİK PERFORMANSA ETKİSİ:
AVRUPA BİRLİĞİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gökhan BEŞBAŞ

HAZİRAN-2023

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSAT TEORİSİ PROGRAMI

**COVID-19 SALGINININ MAKROEKONOMİK PERFORMANSA ETKİSİ:
AVRUPA BİRLİĞİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gökhan BEŞBAŞ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. İbrahim AL

HAZİRAN -2023

TRABZON

ONAY

Gökhan BEŞBAŞ tarafından hazırlanan “Covid-19 Salgınının Makroekonomik Performansa Etkisi: Avrupa Birliği Örneği” adlı bu Çalışma 03.07.2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği / oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından İktisat Anabilim Dalı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı - Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Prof. Dr. Pınar HAYALOĞLU	Başkan	☐	☐	
Doç. Dr. İbrahim AL	Üye	☐	☐	
Dr. Öğr. Yeşim DİNDAROĞLU	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Tülay İLHAN NAS

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ - Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu Çalışmada yararlanılan kaynakların tümüne eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Gökhan BEŞBAŞ

09.06.2023

ÖNSÖZ

Son yılların en önemli olayları arasında şüphesiz Covid-19 salgını yer almaktadır. Çin'in Wuhan eyaletinde ortaya çıkan bu virüs önce Asya, daha sonra da Avrupa ve Amerika olmak üzere tüm dünyaya yayılmıştır. Bu salgın, sağlık alanında meydana getirdiği olumsuzlukların yanında sosyal ve ekonomik alanlarda da ciddi olumsuzluklara neden olmuştur. Ekonomik açıdan bakıldığında, başta büyüme ve istihdam olmak üzere temel makroekonomik değişkenlerin olumsuz yönde etkilendiği ve ülkelerin makroekonomik performanslarının düştüğü gözlenmiştir. Bu olumsuz gelişmelerin etkilerini en az seviyeye indirmek adına ülkeler bazı tedbirler almak zorunda kalmıştır. Bu çalışmada, Covid-19 salgınının Avrupa Birliği ülkelerinin makroekonomik performanslarına etkisi sihirli kare yöntemi ile tespit edilmiştir.

Tezin başından itibaren her aşamasında yardımcı olan ve yol gösteren danışman hocam Sayın Doç. Dr. İbrahim AL'a; eğitim hayatımda önemli katkıları olan Sayın Prof. Dr. Haydar AKYAZI'ya, Sayın Prof. Dr. Seyfettin ARTAN'a, Sayın Doç. Dr. Osman Murat TELATAR'a ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Yeşim DİNDAROĞLU'na şükranlarımı sunarım. Bu zorlu süreçte her zaman yanımda olan ve beni destekleyen başta eşim olmak üzere tüm aileme ve üzerimde emeği olan herkese teşekkür ederim.

Haziran, 2023

Gökhan BEŞBAŞ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
TABLOLAR LİSTESİ.....	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XII
KISALTMALAR LİSTESİ	XIII
GİRİŞ	1-3

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MAKROEKONOMİK PERFORMANS KAVRAMI VE COVID-19 SALGINININ

MAKROEKONOMİK BOYUTLARI.....	4-24
1.1. Makroekonomik Performans Kavramı.....	4
1.2. Kaldoryan Yaklaşımına Göre Oluşturulan Makroekonomik Performans Endeksinde	
Yer Alan Değişkenler.....	5
1.2.1. Ekonomik Büyüme	6
1.2.2. Cari Denge	6
1.2.3. Enflasyon	8
1.2.4. İşsizlik.....	11
1.3. Avrupa Birliği'nin Kuruluş Süreci ve Genel Ekonomik Çerçevesi	11
1.4. Covid-19 Salgını ve Ekonomik Etkileri.....	13
1.4.1. Covid-19 Salgınının Ortaya Çıkışı ve Rakamsal Boyutları	13
1.4.2. Covid-19 Salgını Sürecinde Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinin Almış Oldukları	
Ekonomik Tedbirler	15
1.4.2.1. Almanya'nın Aldığı Ekonomik Tedbirler.....	16
1.4.2.2. İtalya'nın Aldığı Ekonomik Tedbirler	17
1.4.2.3. İspanya'nın Aldığı Ekonomik Tedbirler.....	18
1.4.2.4. Fransa'nın Aldığı Ekonomik Tedbirler.....	19
1.4.2.5. Avusturya'nın Aldığı Ekonomik Tedbirler.....	20
1.4.2.6. Belçika'nın Aldığı Ekonomik Tedbirler	20
1.4.2.7. Polonya'nın Aldığı Ekonomik Tedbirler	21

1.4.2.8. Portekiz'in Aldığı Ekonomik Tedbirler	22
1.4.2.9. Diğer Bazı Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Aldığı Ekonomik Tedbirler	22

İKİNCİ BÖLÜM

2. LİTERATÜR	25-37
2.1. Makroekonomik Performansın Ölçümüne İlişkin Çalışmalar.....	25
2.2. Covid-19 Salgınının Ekonomik Etkilerini Araştıran Çalışmalar	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. AVRUPA BİRLİĞİ ÜYESİ ÜLKELERİN 2013-2022 DÖNEMİ MAKROEKONOMİK PERFORMANSLARININ ÖLÇÜLMESİ	38-76
3.1. Araştırmanın Amacı	38
3.2. Yöntem.....	38
3.2.1. Normalizasyon	40
3.2.2. Ağırlıklandırma.....	41
3.2.3. Sihirli Kare Yaklaşımı	42
3.3. Veri Seti	45
3.4. Ampirik Bulgular	49
SONUÇ VE ÖNERİLER	77
KAYNAKÇA	81
ÖZGEÇMİŞ.....	87

ÖZET

Covid-19 (Yeni Koronavirüs Hastalığı) salgını, hızlı yayılım göstermesi, vaka ve ölüm sayılarının yüksek olması nedenleriyle sağlık açısından ciddi problemlere yol açtığı gibi, ekonomik açıdan da pek çok problemlere yol açmıştır. Özellikle salgının yayılımını önlemek amacıyla sınırların kapatılması ve sokağa çıkma yasağı gibi önlemlerin uygulanması başta istihdam, ekonomik büyüme ve ticarete önemli zararlar vermiştir. Bu çalışmada Covid-19 salgınının Avrupa Birliği üyesi ülkelerin makroekonomik performanslarına etkisi araştırılmıştır. Salgının makroekonomik performansa etkisinin tespit edilmesi uygulanacak iktisadi politikaların belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. Bu hususta Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin 2013-2022 dönemi makroekonomik performanslarını ölçmek adına bir makroekonomik performans endeksi türetilmiş ve bu endeks türetme işleminde sihirli kare yöntemi kullanılmıştır. Sihirli kare yöntemi için performans kriterleri olarak büyüme, cari denge, enflasyon ve işsizlik değişkenlerine yer verilmiştir. Seçilen bu değişkenlerin ağırlıklandırılmasında ise eşit ağırlık yönteminin yanı sıra, dar çekirdek, geniş çekirdek, Keynesyen ve Boratav-Heterodoks adı verilen farklı ağırlık oranlarına dayalı farklı yaklaşımlar da benimsenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ele alınan 2013-2022 döneminde AB27 ülke grubu için 2013-2022 dönemi ele alındığında, en az-en çok yöntemine göre normalleştirilen değerlerden tüm ağırlıklandırma yaklaşımlarına göre en yüksek makroekonomik performansın gösterildiği yıl 2021; en düşük makroekonomik performansın gösterildiği yıl ise sihirli kare ve Boratav-Heterodoks yaklaşımlarına göre 2020, dar ve geniş çekirdek yaklaşımlarına göre 2022 ve Keynesyen yaklaşıma göre 2013'tür. Referans değer yöntemine göre normalleştirilen değerlerden sihirli kare ve Boratav-Heterodoks yaklaşımlarına göre elde edilen performans skorlarına göre en iyi yıl 2022, dar ve geniş çekirdek yaklaşıma göre 2018 ve Keynesyen yaklaşıma göre 2019'dur. Keynesyen yaklaşım hariç diğer tüm yaklaşımlara göre, en kötü performans gösterilen yıl 2020 iken, Keynesyen yaklaşıma göre 2018'dir. Bu sonuçlara göre, AB27 ülke grubu için toplam on performans skorundan altısında 2020 yılı en düşük makroekonomik performansın gösterildiği yıl olarak tespit edilmiştir. Tüm yaklaşımlardan elde edilen ortak bulgulara göre, salgının en büyük etkisinin 2020 yılında olduğu ve 2020 yılında ülkelerin makroekonomik performansının ciddi oranda düştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Ancak genel olarak ülkeler, 2021 yılı itibariyle salgının ekonomik etkilerini nispeten atlatmışlar ve makroekonomik performanslarını artırmışlardır.

Anahtar Sözcükler: Covid-19, Avrupa Birliği, Makroekonomik Performans, Sihirli Kare

ABSTRACT

Causing severe problems for human health because of its quick spread, high number of cases, death rate, the Covid-19 epidemic also created economic problems. Especially so as to prevent the spread of the epidemic, applying measures like closing borders, lockdowns caused critical damage primarily to employment, trade, economic growth. In this research, effects of Covid-19 epidemic on the macroeconomic performances of European Union countries were investigated. Detecting the effects of the epidemic on macroeconomic performance is important to determine in terms of economic policies to be applied. Thus, to measure the macroeconomic performances of European Union countries for the 2013-2022 era, an index of macroeconomic performance was derived and the magic square method was used while doing so. As for the performance criteria of the magic square method, variables such as growth, inflation, unemployment, current account balance were used. Aside from equal weight methodology being used when it came to weighing those criteria, approaches like narrow core, wide core, Keynesian, Boratav-Heterodox were adopted. According to the findings obtained research, in the periods 2013-2022 taking into account the AB27 group, the year 2021 is the year with the highest macroeconomic performance according to the minimum-maximum method normalized values and all weighting approaches. The year with the lowest macroeconomic performance is 2020 according to the magic square and Boratav-Heterodox approaches, 2022 according to the narrow and broad core approaches and 2013 according to the Keynesian approach: According to the reference value method, the best year in terms of performance scores obtained through normalized values is 2022, while for the Boratav-Heterodox approach, it is 2018 for both narrow and broad core approaches. In terms of the Keynesian approach, the worst-performing year according to all other approaches is 2020, while for the Keynesian approach, it is 2018. Based on these results, it has been determined that 2020 is the year with the lowest macroeconomic performance in six out of ten performance scores for the AB27 country group. According to common findings obtained from all these approaches, it was concluded that the biggest impact of the epidemic was the year 2020 and in this year the macroeconomic performances of the countries significantly decreased. However in general countries relatively overcome the economic effects of the epidemic by 2021 and increased their macroeconomic performances.

Keywords: Covid-19, European Union, Macroeconomic Performance, Magic Square

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	Covid-19 Salgınının Ekonomik Etkilerine İlişkin Literatür Özeti.....	35
2	Oluşturulan Endekslerde Yer Alan Değişkenlerin Ağırlık Oranları.....	42
3	Veri Seti.....	46
4	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Büyüme Oranları (2013-2022).....	46
5	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Cari Denge/GSYH Oranları (2013-2022).....	47
6	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Enflasyon Oranları (2013-2022).....	48
7	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin İşsizlik Oranları (2013-2022).....	49
8	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Büyüme Oranları Normalleştirilmiş Değerler (2013-2022).....	51
9	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Cari Denge/GSYH Oranları Normalleştirilmiş Değerler (2013-2022).....	52
10	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Enflasyon Oranları Normalleştirilmiş Değerler (2013-2022).....	53
11	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin İşsizlik Oranları Normalleştirilmiş Değerler (2013-2022).....	54
12	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı (Sihirli Kare Yöntemi).....	55
13	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemindeki Makroekonomik Performans Skorlarına Göre Sıralanması.....	61
14	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı (Dar Çekirdek).....	62
15	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı (Geniş Çekirdek).....	63
16	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı (Keynesyen Yaklaşım).....	64
17	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı (Borata-Heterodoks).....	65
18	Referans Değere Uzaklık Yöntemine Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Büyüme Oranları Normalleştirilmiş Değerler (2013-2022).....	67
19	Referans Değere Uzaklık Yöntemine Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Cari Denge/GSYH Oranları Normalleştirilmiş Değerler (2013-2022).....	68

20	Referans Değere Uzaklık Yöntemine Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Enflasyon Oranları Normalleştirilmiş Değerler (2013-2022).....	69
21	Referans Değere Uzaklık Yöntemine Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin İşsizlik Oranları Normalleştirilmiş Değerler (2013-2022)	70
22	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı-Referans Değer (Sihirli Kare Yöntemi)	71
23	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı-Referans Değer (Dar Çekirdek)	72
24	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı-Referans Değer (Geniş Çekirdek)	73
25	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı-Referans Değer (Keynesyen)	74
26	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı-Referans Değer (Boratav-Heterodoks).....	75

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil Nr.	Şekil Adı	Sayfa Nr.
1	Sihirli Kare.....	44

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik Nr.	Grafik Adı	Sayfa Nr.
1	Dünyada ve Avrupa Ülkelerindeki Covid-19 Vaka Sayısı	14
2	Dünyada ve Avrupa Ülkelerindeki Covid-19 Kaynaklı Ölüm Sayısı.....	15
3	Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013 Yılı Makroekonomik Performansı	56
4	Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2014 Yılı Makroekonomik Performansı	56
5	Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2015 Yılı Makroekonomik Performansı	57
6	Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2016 Yılı Makroekonomik Performansı	57
7	Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2017 Yılı Makroekonomik Performansı	58
8	Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2018 Yılı Makroekonomik Performansı	58
9	Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2019 Yılı Makroekonomik Performansı	59
10	Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2020 Yılı Makroekonomik Performansı	59
11	Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2021 Yılı Makroekonomik Performansı	60
12	Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2022 Yılı Makroekonomik Performansı	60
13	Farklı Yaklaşımlara Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansları	66
14	Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı	76

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AB27	: 27 Avrupa Birliği Üyesi Ülke
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AKÇT	: Avrupa Kömür Çelik Topluluğu
BBC	: Britanya Yayın Kuruluęu
COVID-19	: Yeni Koronavirüs Hastalığı
CRITIC	: Criteria Importance Through Intercriteria Correlation
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
ECB	: Avrupa Merkez Bankası
GSYH	: Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla
ILO	: International Labour Organization
IMF	: Uluslararası Para Fonu
KDV	: Katma Değer Vergisi
LIMEP	: Leuven Makroekonomik Performans Endeksi
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OHAL	: Olağanüstü Hal
RGSYH	: Reel Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla
TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
VZA	: Veri Zarflama Analizi
WDI	: Dünya Bankası Kalkınma Göstergeleri

GİRİŞ

Hükümetler, para ve maliye politikası olmak üzere çeşitli iktisat politikaları uygularlar. Bu politikaların başlıca amaçları fiyat istikrarı, finansal istikrar, ekonomik büyüme, tam istihdam ve ödemeler bilançosu dengesidir. Söz konusu amaçlara ulaşıp ulaşılmadığına ise bu amaçlara ilişkin çeşitli ekonomik değişkenler ölçülerek karar verilmektedir. Ekonomide temel makroekonomik değişken denildiğinde, ilk olarak ekonomik büyüme, işsizlik, enflasyon ve cari denge gibi değişkenler akla gelmekte ve ekonominin herhangi bir dönem içerisindeki başarısının ölçülmesinde ve değerlendirilmesinde bu değişkenlerden yararlanılmaktadır. Bu nedenle, belirtilen ekonomik göstergeler hem kamuoyu hem de hükümetler tarafından dikkatle takip edilmektedir. Nitekim siyasal iktidarların ekonomi politikalarının başarılı olup olmadığına karar verilirken de genel olarak bu değişkenlerden yararlanılmaktadır. Fakat hükümetlerin ekonomik performanslarını değerlendirirken bu değişkenlerin hangisinin tercih edileceği veya değişkenlerin önemi hakkında hiyerarşik bir sıralamanın mümkün olup olmadığı belirsizdir.

Her bir değişkenin değerlerindeki değişimler çeşitli iktisadi ve politik kararların alınmasında etkili rol oynamakta, politika yapıcılar ve iktisadi aktörler ekonomik kararlar alırken bu değişkenlerin değerlerine göre hareket etmektedirler. Öncelikle belirtmek gerekir ki bu değişkenler üzerinde uzlaşma sağlanmış herhangi bir önem derecesi yoktur. Bu durum makro iktisat teorisine de yansımış; Klasik ve Keynesyen yaklaşımlar farklı değişkenleri ön plana çıkararak yorumlamalar yapmışlardır. Bu bağlamda klasikler, ekonominin her zaman kendiliğinden dengeye geldiğini varsaymış ve ekonomide iradi işsizlik hariç gayriiradi işsizliğin söz konusu olmadığını ifade etmişler ve devletin ekonomiye müdahale etmemesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu nedenle klasikler ekonomide işsizliği ön planda tutmamışlar, büyüme ve gelir dağılımını önemsemişlerdir. Keynesyenler ise işsizliği ön plana çıkarmışlar ve ekonominin tam istihdam seviyesinde değil eksik istihdam seviyesinde dengeye geldiğini varsaymışlardır. Bu nedenle ekonominin eksik istihdam seviyesinden tam istihdam seviyesine gelmesi için devletin özellikle maliye politikasıyla ekonomiye müdahale etmesi gerektiğini savunmuşlardır.

Bir hükümetin ekonomi politikalarının başarısını değerlendirmek için hangi makroekonomik değişkenin referans olarak kabul edileceği belirsiz olduğundan, hükümet yetkilileri farklı dönemlerde başarılı oldukları farklı değişkenleri ön plana çıkaran yorumlar yapabilmektedirler. Örneğin bazı dönemlerde ekonomik büyüme ön plana çıkarılırken enflasyondaki olumsuz gelişmelerden hiç bahsedilmemektedir. Başka bir dönemde ise bu kez enflasyonla mücadeledeki başarıdan bahsedilirken kısılan talep nedeniyle üretimin ve istihdamın düştüğünden söz

edilmemektedir. Dolayısıyla, aynı anda pek çok önemli makroekonomik değişkendeki değişimleri dikkate alan ve böylelikle genel makroekonomik durumu yansıtan değişkenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, söz konusu problemi aşmak için pek çok değişkenden oluşan ve her bir değişkenin önem durumuna göre belli oranlarla ağırlıklandırılan bileşik bir endeks türetilmektedir. Elde edilen endeksin aldığı değerlere göre o konu hakkında bütüncül bir değerlendirme yapma fırsatı ortaya çıkmaktadır.

2019 yılının sonlarına doğru Çin'in Wuhan eyaletinde ortaya çıkan ve Covid-19 (Yeni Koronavirüs Hastalığı) olarak adlandırılan salgın hastalık, son yıllarda dünyanın karşılaştığı en büyük sorunlardan biri olmuştur. Salgın, ortaya çıktığı günden itibaren yayılma hızı oldukça yüksek seviyede seyretmiştir. Çin'in ardından çok hızlı bir şekilde öncelikle Asya, ardından Avrupa ve Amerika ülkelerine ve nihayet tüm dünya ülkelerine yayılmıştır. Nitekim Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 11 Mart 2020 tarihinde bu hastalığı "pandemi" olarak ilan etmiştir. Ortaya çıkan bu salgın tüm dünyada insan sağlığını ciddi boyutlarda tehdit etmiş ve yüksek miktarda insan ölümleri gerçekleşmiştir. Bu hususta ülkeler, vatandaşlarının sağlığını ve hayatını korumak amacıyla sosyal mesafe, maske ve sokağa çıkma yasakları gibi bir takım önleyici kuralları uygulamışlardır.

Salgının insan sağlığı ve hayatı üzerindeki olumsuz etkilerinin yanı sıra çok ciddi olumsuz sosyal ve ekonomik etkileri de olmuştur. Bu süreçte pek çok sektörde üretime ara verilmiş veya üretim yavaşlamış ve pek çok çalışan işini kaybetmiştir. Ayrıca hastalıklar ve ölümler temel üretim faktörlerinden biri olan emeğin miktarına ve etkinliğine ciddi zararlar vermiştir. Böylelikle ülkelerde ciddi ekonomik daralmalar yaşanmış ve işsizlik oranlarında artış görülmüştür. Üretimin yavaşlaması bir taraftan enerji fiyatlarını düşürürken, diğer taraftan arz kısıntıları nedeniyle malların fiyatlarının artmasına neden olmuştur. Söz konusu dönemde hükümetlerin işsizlik yardımları başta olmak üzere yapmış olduğu sosyal yardımlar ve sağlık harcamaları önemli oranda artmıştır. Bu hususta küreselleşen ekonomiler diğer bir ifade ile ülke ekonomilerinin entegrasyonu ve dünyanın tek bir pazar haline gelme çabaları, ortaya çıkan bu virüsün ülke ekonomilerini daha kolay etkilemesine sebebiyet vermiştir. Nitekim ülkelerin salgın ile mücadele kapsamında sınırlarını kapatması veya ülkelere giriş çıkışların sıkı denetimlere tabi tutulması gibi uygulamalar ülkelerin ihracat ve ithalat hacimlerini düşürmüş ve dünya ticareti daralmıştır. Böylece ülkeler ekonomik olarak daha fazla olumsuz yönde etkilenmiştir.

27 ülkeden oluşan AB, dünyadaki en büyük ekonomik ve siyasi örgütlenmedir. Dünya nüfusunun yaklaşık %6'sını oluşturmaya rağmen, yaklaşık 15,1 trilyon dolarlık gayri safi yurtiçi hâsıla (GSYH) ile dünyanın en iyi ikinci ekonomisidir. AB; mevcut pazar büyüklüğü, yakınlığı ve gelecekte de sahip olacağı ticaret potansiyeli ile Türkiye açısından da çok önemli bir ticaret ortağı konumundadır. Nitekim Ticaret Bakanlığı verilerine göre AB, 2022 yılında 103,1 milyar dolar ile Türkiye'nin ihracatından %40,6 oranında pay almakta olup, ilgili ülkeye yapılan toplam ihracatta ilk sırada yer almaktadır. Ayrıca AB ülkeleri Türkiye ithalatının 93 milyar dolarlık kısmını (%25,6)

karşılarmaktadır. Hâlihazırda yalnız sanayi ve işlenmiş tarım ürünlerini kapsayan Gümrük Birliği'nin gelecek dönemde kapsamının genişletilerek güncellenmesi durumunda Türkiye için AB'nin öneminin daha da artacağı değerlendirilmektedir.

Bilindiği üzere, Türkiye 1980 yılından itibaren ihracata dayalı büyüme stratejisini benimsemiştir. Son yıllarda Türkiye Modeli gibi adlarla da anılan hükümetin ekonomi stratejisi, daha çok üretim, istihdam ve ihracat temeline dayanmaktadır. Bu stratejinin başarılı olabilmesinin şartlarından biri de hiç şüphesiz ihracat yapılan ülkelerdeki ekonomik gelişmelerdir. Zira ihracat yabancı ülkelerin gelirlerine bağlıdır. Dolayısıyla en önemli pazar olan AB ülkelerindeki makroekonomik gelişmeler Türkiye'yi de çok yakından ilgilendirmektedir. Dolayısıyla ihrac pazarlarındaki makroekonomik olayların izlenmesi, takip edilmesi ve gelişmelerin değerlendirilmesi gerekli aksiyonların alınması ve politika değişiklikleri açısından oldukça önemlidir.

Bu bağlamda çalışmanın amacı, AB ülkelerinin 2013-2022 yılındaki makroekonomik performansını çeşitli endeksler yardımıyla ölçmek ve değerlendirmektir. Söz konusu dönemde özellikle Covid-19 salgınının AB ülkelerinin makroekonomik performansını nasıl etkilediği de araştırılmıştır. Çalışmada, makroekonomik performans endeksinin oluşturulmasında Kaldoryan görüşe dayalı sihirli kare yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca söz konusu yöntemin tutarlılığını değerlendirmek amacıyla farklı iktisadi yaklaşımlara göre değişkenlerin farklı ağırlıkta yer aldığı çeşitli endeksler de oluşturulmuş ve makroekonomik performanslar ölçülmüştür. Söz konusu endekslerde yer alan temel makroekonomik değişkenler ekonomik büyüme, cari denge, enflasyon ve işsizliktir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, makroekonomik performans kavramına yer verilmiş ve nasıl ölçüldüğüne dair açıklamalarda bulunulmuştur. Makroekonomik performansın ölçülmesinde kullanılan ve endeksi oluşturan temel değişkenler olan ekonomik büyüme, cari denge, enflasyon ve işsizlik kavramları kısaca açıklanmıştır. Ardından AB'nin ekonomik durumu hakkında kısa bilgilere yer verilmiş ve özellikle Covid-19 salgını döneminde AB'de uygulanan ekonomik tedbirlerden söz edilmiştir. İkinci bölümde, makroekonomik performansa ilişkin literatüre yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise AB ülkelerinin 2013-2022 dönemindeki makroekonomik performansları sihirli kare yöntemi ile ölçülmüş ve Covid-19'un etkisi de incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda öncelikle araştırmanın amacı, veri seti ve yöntem tanıtılmış ve daha sonra bulgulara yer verilmiştir. Son olarak ise sonuç ve öneriler kısmında elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve bazı politika önerilerine yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MAKROEKONOMİK PERFORMANS KAVRAMI VE COVID-19 SALGINININ MAKROEKONOMİK BOYUTLARI

1.1. Makroekonomik Performans Kavramı

Ekonomik kaynakların belirlenmiş makro ekonomik hedeflere ulaşılması amacıyla optimal oranlarda bir araya getirilerek kullanılması sonucunda elde edilen başarı, makro ekonomik performans olarak tanımlanabilir. Bir ekonomide ekonomi politikasının amacı, ekonomik birimlerin davranışlarının ve kararlarının etkilenmesiyle ekonomik alandaki hedeflerin gerçekleştirilmesidir. Makroekonomik süreç içerisinde ortaya çıkan ekonomik büyüme, istihdam, fiyatlar genel düzeyi, faiz oranı, kamu kesiminin borcu, cari işlemler dengesi ve bütçe açığına ilişkin alt amaçlar bir bütünlük içerisinde refah ve sosyal hasılanın maksimizasyonu amacını meydana getirmektedir. Söz konusu amaca ulaşma derecesi de makroekonomik performans düzeyini göstermektedir. Makroekonomik performans olarak ifade edilen başarı göstergesinin tek bir amaçtan meydana gelmediği dikkat edilmesi gereken bir durumdur. Öte yandan alt amaçların öncelik sıralaması ise toplumun değer yargıları, farklı baskı ve çıkar gruplarının hedefleri ile ülke ekonomisinin mevcut durumunun belirlenmiş olan amaçlardan sapma derecesine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Şanlısoy, 2017: 207-208).

Makroekonomik performansın tek bir değişkene bağlı olmayışı, genel ve bütüncül bir değerlendirme yapmayı güçleştirmektedir. Bu bağlamda, çeşitli makroekonomik değişkenlerden oluşan ve makroekonomik performansı temsil eden bir endeks geliştirilmektedir. Ekonominin genel durumunu ortaya koymak ve ülkelerin makroekonomik performansını değerlendirmek için pek çok endeks bulunmaktadır. Makroekonomik performansı ölçmek için kullanılan ilk endeks Okun (1976) tarafından geliştirilen İktisadi Hoşnutsuzluk Endeksidir. Bu endeksin bileşenleri enflasyon ve işsizlik oranı olup, enflasyon oranı ile işsizlik oranının toplanmasıyla oluşan endeksin yükselmesi daha kötü ekonomik şartların oluştuğu düşük makroekonomik performansı, düşmesi ise daha iyi ekonomik şartların oluşması sebebiyle yüksek makroekonomik performansı nitelendirmektedir.

Bu ilk endeksin ortaya çıkışından sonra, Okun Endeksine alternatif olarak Driffill (1988) ise cari işlemler açığının ve işsizlik oranının GSYH'ye oranından hareketle Calmfors Driffill endeksini ortaya çıkarmıştır. Fakat Melyn ve Moesen (1991), İktisadi Hoşnutsuzluk Endeksini ve Calmfors

Driffill Endeksini kabul etmemiş ve bir nevi karşı çıkmıştır. Çünkü Melyn ve Moesen (1991)'e göre Okun ve Driffill'in endekslerinde mevcut olan değişkenler aynı derecede önem arz etmektedir. Oysaki Melyn ve Moesen (1991), GSYH deflatörü değişme oranı, reel gayri safi yurt içi hâsıla (RGSYH) büyüme oranı, cari denge/GSYH oranı ve işsizlik oranından oluşan dört değişkenli ve iki aşamalı değişken ağırlıklı Leuven Makroekonomik Performans Endeksini (LIMEP) ortaya çıkarmışlardır. Devam eden süreçte Barro (1999) ise ortaya dört değişkenli Barro Hoşnutsuzluk Endeksini çıkarmıştır. Barro Hoşnutsuzluk Endeksi, Okun Hoşnutsuzluk Endeksine uzun dönem faiz oranlarının ve GSYH uzun dönem ortalama değerinden sapmaların eklenmiş halinden meydana gelmektedir.

Makroekonomik performansın ölçülmesinde genellikle GSYH büyüme oranı kullanılmakla birlikte, tek bir değişken yerine birden fazla değişkenlerin kullanıldığı endeksler de bulunmaktadır. Dolayısıyla yukarda da ifade ettiğimiz üzere Okun (1970), Calmfors ve Driffill (1988) ve Barro (1999)'un yapmış oldukları çalışmalar makroekonomik performans ölçmek için kullanılan endekslere örnek olarak gösterilebilir. Burada ifade edilen çalışmalarda meydana getirilen endeksler daha sonraki çoğu çalışmalara ışık tutmuş ve kullanılmıştır.

Ülkelerin ileriye dönük sürdürülebilir bir büyüme politikası oluşturmada ve düşük ekonomik performans gösterdiği dönemlerde nelerin yapıp nelerin yapılmayacağı hususlarını çok iyi bilmeleri gerekmektedir. Nitekim bu hususta devreye makroekonomik değişkenlerin iyi analiz edilip yorumlanması gerekmektedir. Ayrıca ekonomiyi güçlendirmek adına uygulanan makroekonomik politikaların güçlü mü yoksa zayıf mı olduğunu tespit etmek için makroekonomik değişkenlerin yorumlanması önem arz etmektedir. Bununla birlikte, yabancı yatırımcıların ülkeye gelmelerinin ve yatırım yapmalarının makroekonomik performansın derecesine ve ülkelerin gelişim potansiyeline bağlı olduğu ileri sürülmektedir. Buradan hareketle, makroekonomik performansın hem ülkede yaşayan vatandaşlar hem politika yapıcılar hem de yabancı yatırımcılar için son derece önemli olduğu belirtilmektedir. Belirtilen bu üç aktörün de ekonomik kararlar alırken makroekonomik performansı dikkate aldıkları literatürde ifade edilmektedir.

1.2. Kaldoryan Yaklaşımına Göre Oluşturulan Makroekonomik Performans Endeksinde Yer Alan Değişkenler

Kaldoryan yaklaşımda makroekonomik performans dört temel gösterge yardımıyla ölçülmektedir. Bunlar ekonomik büyüme, cari denge, enflasyon ve işsizliktir. Bu çalışmada makroekonomik performans ilgili yaklaşım çerçevesinde ölçülecek olup, oluşturulan makroekonomik performans endeksinde ilgili değişkenler yer alacaktır. Dolayısıyla aşağıda ekonomik büyüme, cari denge, enflasyon ve işsizlik kavramları kısaca açıklanmıştır.

1.2.1. Ekonomik Büyüme

Ekonomik büyüme, kısaca RGSYH'nin önceki döneme göre artmasıdır. Herhangi bir ekonominin üretim hacminde dönemler itibarıyla ortaya çıkan artış olarak da ifade edilebilir (Özel, 2012: 64). Ekonomik büyüme, ülkeler açısından en temel makroekonomik göstergelerden biri olup, bir ülkedeki insanların refahlarını ve yaşam standartlarını yükseltmelerindeki temel olgulardan birisidir. Bu nedenle ülkeler, halkının refahını ve yaşam standartlarını yükseltmek ve bunu sürekli hale getirmek için hızlı ve sürdürülebilir bir büyüme politikası izlemektedirler (Turan, 2008: 11).

Ekonomik büyüme ve kalkınma kavramları birbiri ile sık telaffuz edilen, bazen birbiri yerine kullanılan kavramlardır. Ekonomik kalkınma, ekonomik büyümeye ilave olarak toplumdaki işsizliğin azaltılması, gelir dağılımındaki adaletsizliklerin azaltılması, ekonomik ve sosyal kurumların geliştirilmesi ve çağa uygun modernizasyonun uyarlanması gibi ekonomik ve sosyal alanları da kapsamaktadır. Nitekim ekonomik kalkınma, ekonomik büyümeyi de içerisinde barındıran daha geniş bir kavramdır (Seyidoğlu, 2006: 829). Dolayısıyla gelişmiş ülkeler ekonomik büyümeye, gelişmekte olan ülkeler ise ekonomik kalkınma konusuna önem vermektedirler.

Ekonomik büyüme tek bir gösterge ile ölçülürken, ekonomik kalkınmayı ölçen bir gösterge bulunmamaktadır. Bu bağlamda belli bir yıla ait ekonomik büyüme Eşitlik (1.1) yardımıyla hesaplanabilir:

$$\text{Büyüm Hızı}_t = \frac{\text{Reel GSYH}_t - \text{Reel GSYH}_{t-1}}{\text{Reel GSYH}_{t-1}} \times 100 \quad (1.1)$$

Ancak ortalama veya uzun dönem büyüme hızı (g) RGSYH'deki uzun dönemde meydana gelen yıllık ortalama artışları ifade etmekte olup, Eşitlik (1.2) yardımıyla hesaplanmaktadır.

$$g = \left(\frac{\text{Dönem Sonu Reel GSYH}}{\text{Dönem Başı Reel GSYH}} \right)^{1/n} - 1 \quad (1.2)$$

Bu eşitlikte yer alan g, ortalama büyüme hızı ve n yıl sayısıdır.

1.2.2. Cari Denge

Küreselleşen dünyada uluslararası ilişkilerle beraber ekonomik ilişkiler de gelişmektedir. Böylece, gelişen uluslararası ilişkiler ülkeler arasında sosyal ve ekonomik ilişkilerin de gelişmesine zemin hazırlamakta, ülkeler arasındaki ticaret ve sermaye hareketliliğini arttırmaktadır. Ülkeler arasındaki bu ekonomik ilişkiler ödemeler bilançosu ile kayıt altına alınmaktadır. Bu bilanço,

ülkenin dış dünyadan temin ettiği mal ve hizmetler ile dış dünyaya sattığı mal ve hizmetlerin gösterildiği bilançodur. Diğer bir ifadeyle, dış dünya ile yapılan ekonomik faaliyet sonucunda elde edilen döviz gelirleri ile harcanan döviz giderlerinin gösterildiği ve denge yaklaşımının ifade edildiği bilanço türü olarak ifade edilmektedir. Ödemeler bilançosu, cari işlemler hesabı, sermaye hesabı, finans hesabı, resmi rezervler hesabı ile net hata ve noksan hesabı olmak üzere beş ana hesap grubundan oluşmaktadır. Fakat ülkelerin makroekonomik performansları ölçülürken genellikle cari denge ön plana çıkmaktadır.

Uçak (2017)'a göre cari denge, bir ülkenin diğer ülkeler ile yapmış olduğu mal ve hizmet ihracatı ile ithalatını gösterir. Cari işlemler hesabında yalnızca ihracat ve ithalat değil yabancı varlıklardan kaynaklanan net sermaye kazancı da yer almaktadır. Cari denge; mal dengesi, hizmetler dengesi, yatırım gelirleri dengesi ve cari transferler dengesinin toplamından oluşmak ve Eşitlik (1.3)'teki gibi ifade edilebilir:

$$\text{Cari Denge} = \text{Mal Dengesi} + \text{Hizmetler Dengesi} + \text{Birincil Gelir Dengesi} + \text{İkincil Gelir Dengesi} \quad (1.3)$$

Yukardaki (1.3) nolu eşitliğin pozitif olması cari denge fazlasını, negatif olması ise cari denge açığını ifade etmektedir. Nitekim cari fazla vermek için ülkelerin kazandığından daha az mal ve hizmet alımı gerçekleştirmesi gerekmektedir. Cari açık ise ülkenin kazandığından daha fazla harcama yapması olarak ifade edilebilmektedir (Akgül vd., 2007: 1-2). Cari işlemler hesabının alt kalemleri aşağıda belirtilmiştir (TCMB Ödemeler Dengesi Müdürlüğü, 2014: 4-23).

Mal dengesi, cari hesapta ülkelerin diğer ülkelerle gerçekleştirmiş olduğu mal işlemlerinden meydana gelmekte, mal ihracatı ve mal ithalatı toplamından oluşmaktadır. Ülkelerin mal ihracatı pozitif, mal ithalatı ise negatif olarak kaydedilmektedir. Mal dengesinin pozitif olması ülkenin dış âleme yapmış olduğu mal ihracatının mal ithalatından daha fazla olduğunu; mal dengesinin negatif olması ise mal ithalatının mal ihracatından fazla olduğunu göstermektedir.

Hizmetler dengesi, ülkenin dış ülkeler ile hizmet ticareti, turizm, taşımacılık, sigortacılık, eğitim ve mali hizmetler gibi alanlardaki alışverişlerini kapsamaktadır.

Bir ülkedeki kişiler ve firmalar, sahip oldukları yabancı varlıklar karşılığında dış âlemde bir faiz ve kar geliri elde ederler. Aynı şekilde diğer ülkelerdeki kişi ve firmalar da kar ve faiz elde etmektedirler. Yatırım gelirleriyle de anılan birincil gelir dengesi, bir ülkedeki kişilerin ve firmaların sahip oldukları yabancı varlıklar karşılığında dış âlemden elde ettikleri faiz ve kar geliri ile diğer ülkelerdeki kişi ve firmaların benzer şekilde ilgili ülkeden elde ettikleri kar ve faiz gelirlerini kapsamaktadır. Bu bağlamda, gelir dengesi pozitif ise o ülkenin sahip olduğu yabancı varlıklardan elde ettiği kar ve faiz gelirinin, yabancıların sahip oldukları varlıkların yatırım gelirlerinden büyük; gelir dengesinin negatif ise o ülkenin sahip olduğu yabancı varlıklardan elde

ettiği kar ve faiz gelirin, yabancıların sahip oldukları varlıkların yatırım gelirlerinden küçük olduğu anlaşılmaktadır.

Daha önce cari transferler adıyla anılan ikincil gelir dengesi, ülkenin herhangi bir karşılık almadan diğer ülkelere yaptığı ödemeler veya o ülkenin herhangi bir karşılık ödemedi diğer ülkelerden almış olduğu ödemeler olarak ifade edilmektedir. Ülkenin karşılık beklemeden yapmış olduğu ödemeler negatif, karşılık vermeden almış olduğu ödemeler ise pozitif olarak ikincil gelir dengesi hesabına kaydedilmektedir.

1.2.3. Enflasyon

Enflasyon, fiyatlar genel seviyesinin sürekli ve hissedilir derecede artması eğilimidir. Kalaycı (2002)'ya göre, fiyatlar genel seviyesinin düzenli ve sürekli artması diye tabir edilen enflasyon olgusu belirsizliğe yol açar ve ekonominin düzenli ve yeterli ölçüde büyümesine engel teşkil etmekle birlikte gelir dağılımını bozar ve sosyal dokuya zarar verir. Cassel (1984)'in de ifade ettiği gibi, mikro düzeyde olan fiyat artışları, fiyatlar genel düzeyindeki yükseliş gelir ve maliyet artışları, paranın değer kaybetmesi sonucunda paranın miktarının artması, reel gelir açıkları gibi çeşitli olgular enflasyonu ifade etmektedir.

Ekonomi politikalarının en genel amacı ülkedeki refahı arttırmaktır. Ülkedeki refahın artması için ise sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir büyümenin olması gerekmekte ve bu nedenle ülkedeki fiyatların istikrarlı bir seyir izlemesi gerektiği öne sürülmektedir. Fiyat istikrarı, iktisadi aktörlerin verdikleri kararlarda (tüketim, tasarruf, yatırım vb.) dikkate almaya gerek duymadıkları kadar düşük düzeydeki fiyat artışını ve bu oranın sürdürülebilirliğini ifade etmektedir. Nitekim fiyat istikrarı enflasyon oranlarının düşük olmasıdır. Enflasyonun düşük olması, fiyatların düşmesi anlamına gelmeyip, fiyatların iktisadi aktörlerin kararlarını olumsuz etkilemeyecek oranda artmasıdır. Bu bağlamda fiyat istikrarını sağlamak, merkez bankalarının tek amacı olmamakla birlikte en önemli amacıdır.

Enflasyon, birkaç temel kritere göre çeşitlendirilebilir. Bu bağlamda fiyat artış hızına göre ılımlı (sürünen), aşırı (dörtnele) ve hiperenflasyon; ortaya çıkış nedenlerine göre talep ve arz enflasyonu; beklentilere göre beklenen, gerçekleşen ve sürpriz enflasyon şeklinde farklı çeşitleri bulunmaktadır.

İlamlı enflasyon, yıllık enflasyon rakamlarının tek haneli olduğu durumdur. Bu enflasyon türünde fiyatlar sürekli ve düzenli olarak çok fazla yükselmez. Dolayısıyla iktisadi karar birimlerinin çok fazla dikkate almadıkları enflasyon oranı olarak da ifade edilmektedir. Aşırı enflasyon, yani yüksek enflasyon ise iki haneli enflasyon rakamlarının olduğu durumdur. Aşırı enflasyonun ekonomi açısından zararlı olduğu genel kabul görmüştür. Yüksek enflasyonda fiyatlar

sürekli ve hızlı bir şekilde yükselmektedir. Yüksek enflasyonun olduğu ekonomilerde paranın satın alma gücü hızlı bir şekilde düşmekte ve yerli para birimi değer kaybetmektedir. Hiperenflasyon aylık enflasyon haddinin bir yıl boyunca sürekli olarak %50 oranını aştığı durumu ifade etmektedir (Ünsal, 2017: 92). Nadirde olsa görülen bu enflasyon türünde ulusal para birimi neredeyse değerini tamamen yitirmektedir. Böyle bir durumda piyasadaki işlemlerin ulusal para birimi yerine döviz kullanılarak gerçekleştirilmesi tercih edilmektedir.

Talep enflasyonu, en basit ifade ile toplam arzın toplam talebi karşılayamaması sonucu bireylerin bir mal için daha fazla fiyat ödemeye razı olması ve bu sebeplerden dolayı fiyatlar genel seviyesinde artış görülmesi olarak ifade edilmektedir. Başka bir ifade ile ekonomideki toplam mallara ve hizmetlere olan talebin ekonomide ki mevcut mal ve hizmetlerle karşılanamaması sonucu oluşan talep fazlasının fiyatlara yansımaları olarak da açıklanmaktadır. Toplam talebin toplam arzı aşması birçok nedene bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Bu nedenler aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Birinci, 2011: 20):

- Gelir dağılımının değişmesi,
- Kamu harcamalarının artması,
- Kredi hacminin genişlemesi sonucu banka parasındaki miktarın artması,
- Özel yatırım harcamalarının artması,
- Dış ödemeler bilançosu fazlalığının meydana getirdiği gelir artışları olarak ifade edilmektedir.

Arz enflasyonu diğer bir ifade ile maliyet enflasyonu, ekonomide toplam talep fazlası olmaksızın, üretilen toplam temel mal ve hizmetlerin maliyetini etkileyen girdi maliyetlerindeki artışlar sonucunda fiyatlar genel seviyesinde bir artış görülmesidir (Birinci, 2011: 21). Şüphesiz ki bir ekonomide mal ve hizmet üretiminin belirli bir maliyeti bulunmaktadır. Bu maliyetlerdeki artışlar doğal olarak üretilen mal ve hizmetlerin fiyatına artış olarak yansımaktadır. Devam eden süreçte bu artışlar ekonomideki fiyatlar genel seviyesinin yükselmesine ve devamında da arz yönünde ortaya çıkan artıştan kaynaklandığı için arz yönlü enflasyonun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, arz enflasyonu üretim sürecine katılan üretim faktörlerinin almış oldukları payların artması olarak da ifade edilmektedir.

Enflasyon beklentileri doğrudan enflasyona etki eden diğer bir unsurdur. Çünkü enflasyonun artacağı beklentisi bir ekonomide işçilerin ve çalışanların işverenden daha fazla ücret talep etmelerine sebebiyet vermektedir. İşveren de talep edilen bu ücret artışını karşılayabilmek için üretilen mal ve hizmetlerin fiyatlarını artırmaktadır. Bu bağlamda artan mal ve hizmetlerin fiyatı fiyatlar genel seviyesini yükseltmekle beraber enflasyon artmaktadır. Sürpriz enflasyon gerçekleşen enflasyon ile beklenen enflasyon oranlarının birbirlerinden farklı olduğu durumu ifade etmektedir.

Bir başka ifadeyle, sürpriz enflasyon beklenmeyen enflasyon, gerçekleşen ve beklenen enflasyon oranları arasındaki farka eşittir.

Enflasyonun ekonomik maliyetlerinin yanı sıra bazı sosyal maliyetleri de bulunmaktadır. Örneğin enflasyon, gelir dağılımını bozmakta ve bu durum toplumdaki sınıflar arası çatışmalara sebebiyet vermektedir (DPT, 2004: 78-79). Bu bağlamda zengin daha zengin olurken, fakir daha da fakirleşmekte ve orta gelirli kesim yok olmaktadır. Devam eden bu süreçte toplumda meydana gelen bu fakirleşme ahlaki yozlaşmalara, aile yapısındaki bozulmalara, toplumsal huzursuzluklara ve boşanmalara sebebiyet vermektedir. Buradan hareketle enflasyonun düşürülerek fiyat istikrarının sağlanması sosyal yaşamın sağlıklı işleyişi ve toplumsal huzur açısından da çok büyük önem arz etmektedir. Enflasyonun maliyetleri açısından özellikle sürpriz enflasyonun maliyetlerinin daha ağır ve daha etkili olduğu literatürde genel kabul görmüş bir olgudur. Zira sürpriz enflasyon sosyal maliyetinin yanı sıra istihdam ve milli gelir üzerinde de tahribat oluşturmaktadır.

Fiyat istikrarının sağlandığı ekonomilerde güven duygusu gelişim göstermekle birlikte arttığı gözlemlenmektedir. Nitekim Serdengeçti (2004)'nin Bankalar Birliği'nde yaptığı konuşmada güven duygusu, toplumdaki kişilerin sahip oldukları değerlere, kazandıkları gelirlere ve sonuç olarak geleceklerine güvenmektedirler diye ifade etmektedir. Bu bakımdan fiyat istikrarının sağlanması, sadece ekonomik bir olgu olarak değil aynı zamanda ahlaki bir gereklilik olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Enflasyon oranının ölçülmesinde tüketici fiyat endekslerinden (TÜFE) yararlanılmaktadır. Tüketici fiyat endeksinin elde edilmesi Eşitlik (1.4) yardımıyla ifade edilebilir.

$$TÜFE = \frac{\text{Temel Yıldaki Mal Sepetinin Cari Dönemdeki Değeri}}{\text{Temel Yıldaki Mal Sepetinin Temel Dönemdeki Değeri}} \times 100 \quad (1.4)$$

Elde edilen TÜFE endeksi yardımıyla enflasyon oranı Eşitlik (1.5) yardımıyla hesaplanmaktadır.

$$\pi_t = \frac{TÜFE_t - TÜFE_{t-1}}{TÜFE_{t-1}} \times 100 \quad (1.5)$$

Bu eşitlikte π_t , t dönemindeki enflasyon oranını; $TÜFE_t$, t dönemine ait TÜFE değerini ve $TÜFE_{t-1}$, bir önceki döneme ait TÜFE değerini ifade etmektedir.

1.2.4. İşsizlik

İşsizlik, çalışma çağında olan çalışacak güçte ve istekteki bireylerin kendi iradesi dışındaki nedenlerden dolayı çalışamamasıdır. Diğer bir tanıma göre işsizlik, kişinin kendi iradesi dışındaki sebeplerden ötürü ortaya çıkan, haftalarca veya aylarca çeşitli nedenlerden dolayı işsiz kalması durumudur (Bozdağlıoğlu, 2008: 46). Türkiye İstatistik Kurumu'na (TÜİK) göre ise referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli, ya da ücretsiz olarak hiçbir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile de bağlantısı olmayan kişilerin iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az bir tanesini kullanmış ve iki hafta içerisinde iş başı yapabilecek durumda olan 15 yaşında ve daha yukarı yaştaki bireylerdir (tuik.gov.tr, 05.04.2023). Literatürdeki diğer bir tanımlamada ise işsizlik belli bir miktardaki iş gücünün gönülsüz olarak çalışmadığı bir süreçtir. Bu tanımlamadan anlaşılacağı üzere işsizlik, kişiden kaynaklı olmamalı, kişi iş arayışında bulunmalı ve çalışacak bir iş bulamamalıdır.

İşsizliğin nasıl hesaplandığını ifade etmeden önce kurumsal olmayan sivil nüfus kavramını açıklamak gerekmektedir. Bu bağlamda, bir ülkedeki toplam nüfusun 15 yaş üzerindeki kısmının kışla, hapishane ve hastane gibi yerlerde ikamet edenler dışında kalan bölümüne kurumsal olmayan sivil nüfus denir. Kurumsal olmayan sivil nüfus iş arayıp bulamayanlar (işsizler), çalışanlar ve iş aramayanlardan oluşmaktadır (Ünsal, 2017: 115). Kurumsal olmayan sivil nüfusun iş aramayanlar kısmı, sivil nüfusun işgücünde olmayan kısmını ve iş aramayanlar eşittir işgücüne katılmayanlar olarak ifade edilmektedir. Buradan hareketle çalışanlar ve işsizlerin toplamı ise işgücünü ortaya çıkarmaktadır.

İşsizlik oranı işgücü içindeki işsizlerin oranı olup, Eşitlik (1.6) yardımıyla ölçülmektedir:

$$\text{İşsizlik Oranı}_t = \frac{\text{İşsiz Sayısı}_t}{\text{İşgücü Sayısı}_t} \times 100 \quad (1.6)$$

1.3. Avrupa Birliği'nin Kuruluş Süreci ve Genel Ekonomik Çerçevesi

Askeri ve ekonomik olarak bütünlük kazanmış bir Avrupa düşüncesi ilk olarak 1894-1972 yılları arasında yaşamış olan Avusturyalı diplomat Kalergi'nin 15 Kasım 1922 yılında bir Alman gazetesinde yayımlanan 'Pan Avrupa-Bir Öneri' isimli makalesinde gündeme getirilmiştir (Erhan vd., 2013: 49-51). Bilindiği üzere Avrupa, tarihte kanlı savaşlara ev sahipliği yapmış ve bu savaşlarda binlerce kişi hayatını kaybetmiştir. Savaşların sonucunda ortaya çıkan yıkımları ve felaketleri önlemek adına bazı Avrupalı liderler Avrupa'daki ülkelerin ekonomik ve siyasi yönlerden birleşmesi gerektiği fikrine varmışlardır (ab.gov.tr. 05.03.2023). Dolayısıyla Avrupa'da ki devletlerin anlaşmazlıklarını çözecek bir örgütlenmenin kurulması gerektiği genel kabul görmüş

ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa ülkeleri arasında kalıcı bir barış ortamının oluşturulması çalışmaları hız kazanmıştır.

Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman, Avrupa'da kalıcı bir barışın sağlanması için Fransa ile Almanya arasında yıllardır süregelen çatışmanın sona ermesi gerektiğini dile getirmiştir. Bunun çözümünün ise bir kurumun gözetiminde ortak kömür ve çelik üretiminin sağlanmasında ve bu kurumun tüm Avrupa devletlerinin katılımına açık tutulmasından geçtiğini belirtilmiştir (ab.gov.tr, 07.03.2023). Schuman Planı ile ilk olarak Fransız demirini ve Alman kömürünü ortak bir ekonomik pazarda bir araya getirip, ekonomik kazançlar sağlayarak ortak çıkarların örtüşmesi sonucunda kalıcı bir barış ortamının sağlanması amaçlanmıştır. Bu plan, Almanlar tarafından olumlu karşılanırsa da İngilizler tarafından olumlu karşılanmamıştır (Ağır ve Ağır 2017: 107).

Nihayetinde Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'nun (AKÇT) kurulmasına vesile olan Paris Anlaşması, 18 Nisan 1951 tarihinde Almanya, Fransa, Belçika, İtalya, Hollanda ve Lüksemburg'un katılımıyla imzalanmış ve 25 Temmuz 1952 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Ağır ve Ağır, 2017: 107). Buradan hareketle, AKÇT'nin amacı üye olan bu altı ülkenin ekonomik çıkarlarını gözetmek, ekonomik gelişimlerine katkıda bulunmak, işsizlik ve enflasyonla mücadele etmek ve refah seviyesini artırmak olarak belirlenmiştir (Karluk, 2005: 7).

Yukarıda belirtilen üye devletler kömür ve çelik dışındaki sektörlerde de işbirliği sağlamak, işgücü, mal ve hizmetlerin serbest dolaşımını içeren bir ekonomik topluluk kurmak amacı ile 1957 yılında Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (AET) kurmuşlardır. AET'nin amacı, işgücünün, malların ve hizmetlerin serbest dolaştığı bir ekonomik pazar ve sonunda da ekonomik birliğin yanında siyasi bir birlik de meydana getirmektedir.

AET, 1991 yılında gerçekleştirilen Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi ile iç bütünleşme yolunda tarihi bir dönüm noktasından geçmişlerdir. Anlaşma üç önemli yenilik içermiştir. Bunlar; ekonomik ve parasal birlik, Avrupa vatandaşlığı ve ortak güvenlik ve dış politikanın belirlenmesinden oluşmaktadır (Karluk, 2005: 63-64). Topluluğun güvenlik ve dış politika konularına yönelmesi siyasi bir birlik olma yolunda atılmış bir adım olarak tarihe geçmiştir. Nitekim 1 Ocak 1999 tarihinden itibaren AB'nin ortak para birimi olan euro sisteme dâhil edilmiştir. Bu gelişim neticesinde AB ülkeleri ortak pazar politikasının işleyebilmesi için yoğun çaba göstermişlerdir. Halen AB'ye üye olan 16 ülke ortak para birimi olan euroyu kullanmaktadırlar.

AET, gelişimi ve göstermiş olduğu başarılar neticesinde cazip hale gelmiş ve bu başarı, başlarda üye olmak istemeyen devletlerin topluluğa üye olmalarına sebebiyet vermiştir. Böylelikle farklı yıllarda pek çok genişleme görülmüştür. Nitekim 1973 yılındaki birinci genişlemede, İngiltere, İrlanda ve Danimarka; 1981 yılındaki ikinci genişlemede Yunanistan; 1986 yılındaki

üçüncü genişlemede İspanya ve Portekiz; 1995 yılındaki dördüncü genişlemede Avusturya, İsveç ve Finlandiya; 2004 yılındaki beşinci genişlemede Çekya, Estonya, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Letonya, Litvanya, Macaristan, Polonya, Malta ve Slovenya; 2007 yılındaki altıncı genişlemede Bulgaristan ve Romanya ve nihayet 2013 yılındaki yedinci genişlemede ise Hırvatistan AB'ye üye olmuştur (Karluk, 2005: 27).

AB üyeliği için bazı ekonomik şartları yerine getirmek gerekmektedir. Bu ekonomik şartlar aslında AB'nin genel ekonomik şartlarını yansıtmaktadır. Buradan hareketle Maastricht Zirvesi'nde anlaşmaya varılan 'Bütçe Disiplini ve Ekonomik Yakınlaşma Kriterleri' şartları şu şekilde ifade edilmektedir (Karluk, 2005: 56):

- AB'ye üye olan ülkelerin yıllık enflasyon ortalaması, hâlihazırda üye olup da en düşük enflasyon oranına sahip üç ülkenin enflasyon ortalamasından en fazla 1,5 puan yüksek olmalıdır.
- AB'ye üye ülkelerin hâlihazırdaki ülke borçları, sahip oldukları GSYH oranının %60'ını geçmemelidir.
- AB'ye üye olan ülkelerin bütçe açığı sahip oldukları GSYH oranının %3'ünü geçmemelidir.
- AB'ye üye olmuş herhangi bir üye ülkenin uzun vadeli faiz oranlarının, 12 aylık süre zarfında en iyi gelişim gösteren üç ülkenin uzun vadeli faiz oranlarından en fazla %2 oranında yüksek olmalıdır.
- AB'ye üye olan ülkenin parasının son iki yıl içerisinde diğer herhangi bir üye olan ülkenin parası karşısında devalüe olmamalıdır.

AB'den ilk defa üye bir devlet ayrılma yolunda karar almıştır. Bu hususta Birleşik Krallık, AB'den ayrılma yolunda 23 Haziran 2016 yılında yapılan referandum ile AB'den ayrılmaya karar vermiş ve 31 Ocak 2020 tarihinde AB'den resmen ayrılmıştır (<https://www.ab.gov.tr/105.html> 05.07.2023).

1.4. Covid-19 Salgını ve Ekonomik Etkileri

1.4.1. Covid-19 Salgınının Ortaya Çıkışı ve Rakamsal Boyutları

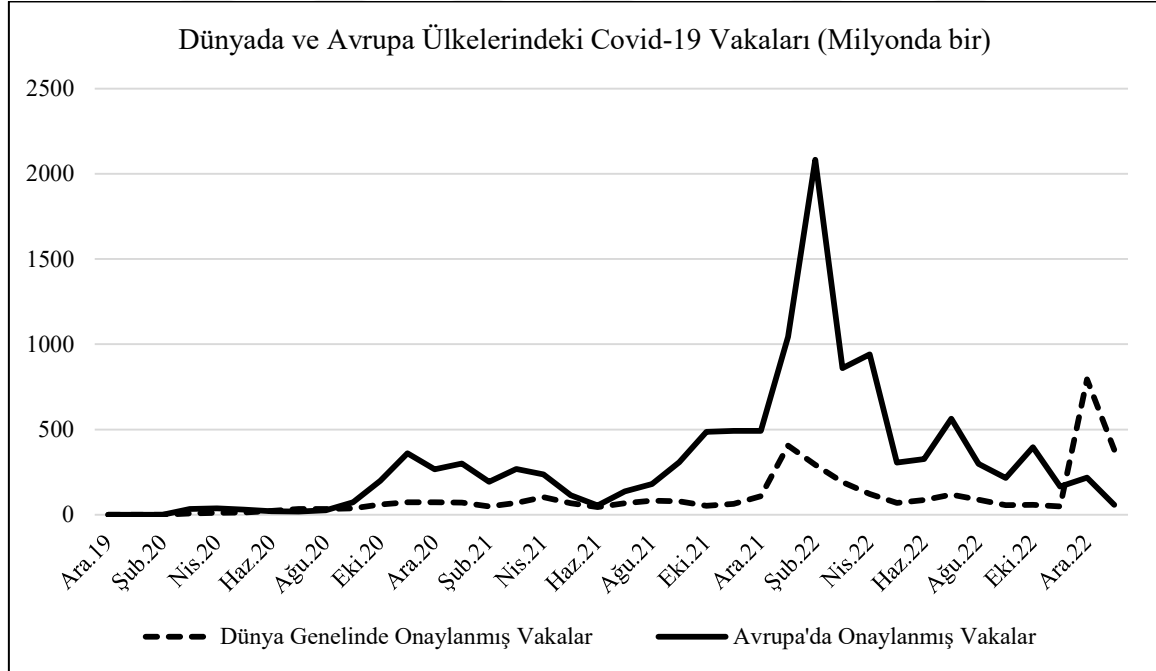
Salgın hastalıklar geçmişten günümüze insanlık tarihi açısından önemli olayların başında gelmektedir. Madhav vd. (2018)'nin de ifade ettiği üzere salgınlar, genel olarak ani ve büyük ölçekte hastalık ve ölümlere sebebiyet vererek sosyal, politik ve ekonomik alanlarda önemli olumsuzluklara ve sorunlara neden olmaktadır. Bu bağlamda, son yıllarda tüm dünyada etkisini gösteren Covid-19, bu olumsuzluklara sebebiyet veren bir salgın hastalık türü olarak kabul edilmektedir. Covid-19, şiddetli akut solunum sendromu koronavirüs 2 (SARS–COV-2) virüsünün

neden olduğu bulaşıcı bir hastalıktır (who.int 14.02.2023). Covid-19 vakaları ilk olarak 2019 yılı Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde deniz ürünleri ve hayvan pazarında bulunan insanlarda tespit edilmiştir (saglik.gov.tr 15.02.2020). Hastalık, önce Çin'i daha sonra Asya ve Avrupa'yı, son olarak ise tüm dünya ülkelerini etkisi altına almıştır. DSÖ 11 Mart 2020 tarihinde vakaların hızlı bir şekilde artması ve 114 ülkede görülmesi sebebiyle Covid-19 salgınını küresel salgın olarak, diğer bir ifadeyle pandemi olarak ilan etmiştir. Bu hastalığın bazı belirtileri bulunmakla birlikte, belirtsiz olguların da mevcut olduğu bilinmektedir. Sıkça görülen belirtiler; ateş, kuru öksürük ve solunum problemleri olup, genellikle solunum yoluyla bulaşmaktadır (saglik.gov.tr 15.02.2023).

Dünyada 21 Şubat 2023 tarihi itibarıyla toplam 757.264.511 onaylanmış vaka, 6.850.594 onaylanmış ölüm ve 6 Şubat 2023 tarihi itibarıyla de 13.220.848.592 adet uygulanmış aşı dozu kayıtlara geçmiştir. Avrupa'da ise 21 Şubat 2023 tarihi itibarıyla toplam 274.036.577 onaylanmış vaka, 2.194.952 onaylanmış ölüm ve 6 Şubat 2023 tarihi itibarıyla de 1.709.075.705 adet uygulanmış aşı kayıt altına alınmıştır (who.int 21.02.2023).

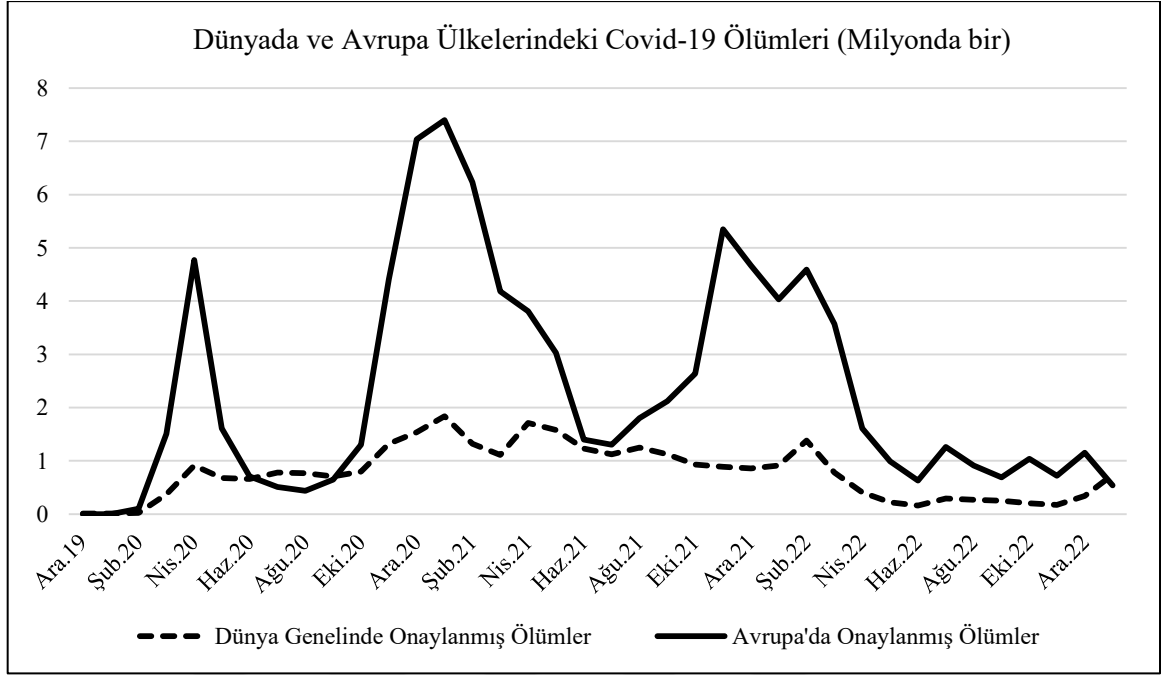
Grafik 1 ve Grafik 2'de sırasıyla dünya genelinde ve Avrupa ülkelerinde Aralık 2019-Aralık 2022 yılları arasında Covid-19 kaynaklı vaka ve ölüm sayıları sunulmuştur.

Grafik 1: Dünyada ve Avrupa Ülkelerindeki Covid-19 Vaka Sayısı

Kaynak: Our World in Data, 2023

Grafik 2: Dünyada ve Avrupa Ülkelerindeki Covid-19 Kaynaklı Ölüm Sayısı

Kaynak: Our World in Data, 2023

Yukarıdaki grafiklerden de görüldüğü üzere, Covid-19 salgını ortaya çıkmasından sonra kısa bir süre içerisinde dünya geneline yayılmış olup, çok sayıda ölüme sebebiyet vermiştir. Dünyadaki vaka sayılarının en fazla olduğu dönem Aralık 2022, ölüm sayılarının en fazla olduğu dönem ise Şubat 2021'dir. Avrupa'da toplam vaka sayısının en fazla olduğu dönem Mart 2022 ve en fazla ölümün olduğu dönem ise Şubat 2021'dir. Bu bağlamda dünya ve Avrupa ülkelerinde salgının seyri genellikle paralellik gösterdiği söylenebilir.

1.4.2. Covid-19 Salgını Sürecinde Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinin Almış Oldukları Ekonomik Tedbirler

Covid-19 sadece sağlık alanında değil, ekonomik alanda da tahribatlara yol açtığı gözlemlenmektedir. Nitekim ülkeler, bu salgının önüne geçebilmek için çeşitli ekonomik tedbirler almak zorunda kalmışlardır. Alınan bu tedbirlerin nihai amacının ise salgının ekonomik etkilerini en az seviyeye indirmek olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda, AB'ye üye olan Almanya, İtalya, İspanya, Fransa, Portekiz, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Finlandiya, İrlanda, Letonya, Lüksemburg, Macaristan, Polonya, Romanya, Slovenya ve Yunanistan gibi seçilmiş üye ülkelerin aldıkları ekonomik tedbirler aşağıda belirtilmiştir.

1.4.2.1. Almanya'nın Aldığı Ekonomik Tedbirler

Covid-19 salgını AB'nin en güçlü ekonomilerinden biri olan Almanya'yı olumsuz yönde etkilemiştir. Nitekim Almanya, 27 Ocak 2020 tarihinde yapılan ilk vaka bildirimini ile Covid-19 salgınında etkilenen ülkeler arasında olduğunu belirtmiştir (who.int, 2023). Almanya'da tespit edilen vaka sayıları, İtalya ve İspanya'nın ardından Avrupa'da üçüncü sırada bulunmaktadır. Almanya'da en fazla vakanın Kuzey Ren-Vestfalya eyaletinde, en az vakanın ise Bremen eyaletinde görüldüğü belirtilmiştir. Salgının etkilerini azaltmak için Almanya hükümeti bazı ekonomik tedbirler almıştır. Alınan bu ekonomik tedbirler aşağıdaki gibi sıralanabilir (DSÖ, IMF, ECB, Türkiye İhracatçılar Meclisi, Almanya Sağlık Bakanlığı, AB):

- Almanya, GSYH'sinin yaklaşık %43,2'si oranında bir kurtarma paketi açıklamıştır.
- Hükümet, ülkede bulunan mevcut işletmelerin derinden etkilenmemesi için 750 milyar euro değerinde kurtarma paketini onaylamıştır.
- Kabul edilen kurtarma paketinin 3 milyar euroluk kısmının sağlık sektörüne ayrılması kararlaştırılmıştır.
- Küçük işletmelere ve sanatçılara kredi paketleri açıklanmıştır.
- İflas kanunu esnetilmiştir.
- Kalkınma bankasının Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfÜ) kredi kapasitesi ciddi oranda artırılmıştır.
- İnceleme altında olan Alman bankalarının Ekim 2020'ye kadar temettü dağıtmamaları tedbir kapsamına dâhil edilmiştir.
- Toplu taşımaya finansman destek paketleri açıklanmıştır.
- Aile destek paketlerinin hayata geçirilmesi sağlanmıştır.
- Bir defaya mahsus her aileye 300 euroluk çocuk parası desteği verilmiştir.
- Sosyal güvenlik katkı paylarının %40 oranında sabitlenmesi kararına varılmıştır.
- Enerji fiyatlarının rekabetçi olması adına düşürülmesine karar verilmiştir.
- Mesleki eğitim veren işletmelere (küçük ve orta) 500 milyon euroluk destek paketinin verilmesi bildirilmiştir.
- Bankaların kredi vermesi amacı ile teşviklerin artırılmasına karar verilmiştir.
- Hane halklarının krediye hızlı ulaşımı konusunda çalışmalar yapılmıştır.
- Salgından etkilenen hane halkları için tüketici kredilerinde üçer aylık ödeme periyodu kolaylığı sağlanmıştır.
- Geçici süreliğine vergi indirimlerine gidilmiştir.
- Kısa süreli çalışma programları oluşturulmuştur.

Almanya, almış olduğu bu tedbirlerle salgını en az zararla atlatmayı amaçlamıştır. Bu tedbirlerin diğer AB ülkelerinden daha kapsamlı olduğu gözlenmektedir. Çünkü hem kamu hem özel sektör dâhil olmak üzere tüm işgücü piyasasına teşvikler verilmiştir.

1.4.2.2. İtalya'nın Aldığı Ekonomik Tedbirler

Tüm dünyayı etkisi altına alan salgın İtalya'yı da çok ciddi şekilde etkilemiştir. Nitekim İtalya AB üye ülkeleri içerisinde Covid-19 salgınından en fazla etkilenen ülke olarak kayıtlara geçmiştir. İtalya, öncelikle 29 Mart 2020 tarihinde gerçekleşecek olan anayasal referandumunu ertelemek zorunda kaldığını bildirmiştir. Devam eden süreçte ise İtalya Hükümeti, 9 Mart 2020 tarihinde tüm ülkede geçerli olmak koşulu ile sokağa çıkma yasağı ilan etmiştir. İlan edilen bu sokağa çıkma yasağı iki defa uzatılmış ve 4 Mayıs 2020 tarihinde sonlandırılmıştır (BBC, 2020). İtalya'nın, AB Acil Müdahale Koordinasyon Merkezi'ne yapmış olduğu yardım taleplerinin ilk başlarda karşılanmadığı bildirilmiş ve bu nedenle ülke ciddi zorluklar yaşamıştır. Özellikle Almanya ve Fransa'nın sınırlarını diğer ülkelere kapatması İtalya'yı daha da zor duruma sokmuştur. Ancak salgın sürecinde İtalya'ya özellikle Çin ve Rusya tarafından tıbbi ve insani yardım malzemeleri tedariki sağlandığı belirtilmektedir. Ayrıca İtalya, Avrupa Komisyonu tarafından 27 ülkeye verilen destek paketinden 800 milyon euroluk bir pay alacağını belirtmiştir (BBC, 2020). İtalya'nın aldığı ekonomik tedbirler aşağıda sunulmuştur (DSÖ, IMF, ECB, Türkiye İhracatçılar Meclisi, AB:

- İtalya Hükümeti, salgının ekonomik etkilerini azaltmak için 25 milyar euroluk bir ekonomik yardım paketi açıklamıştır.
- Hükümet, salgın ile mücadele etmek için GSYH'nin yaklaşık olarak %46'sı oranında bir mali bütçe ayırmıştır.
- Ülkedeki vergilerin indirimi yoluna gidilmiş ve hatta Katma Değer Vergisi (KDV) oranlarının tıbbi ekipmanlarda sıfıra indirilmesi gibi alternatif yollara başvurulmuştur.
- İtalya hükümeti, sağlık harcamalarını artırıp ülke içindeki aşı çalışmalarına hız vermiş ve tıbbi malzeme desteğini artırmıştır.
- Sigorta denetleme kurumu olan IVASS, denetlediği sigorta şirketlerine temettü ödemeleri konusunda daha dikkatli davranmaları gerektiğini bildirmiştir.
- Sağlık sisteminin güçlendirilmesi adına, açıklanan 25 milyar euroluk yardım paketinin yaklaşık olarak 3,2 milyar eurosu sağlık harcamalarına ayrılmıştır.
- Covid-19 salgınından etkilenen işletmelerin belediyelere ödeyecekleri vergi ödemelerinde kolaylıklar sağlanmıştır.
- İşini kaybeden işçileri ve işverenleri korumaya yönelik tedbir paketleri açıklanıp bu doğrultuda maddi yardımlar yapılmıştır.
- Bankaların kredi vermesi konusunda teşvikler artırılmış olup, kredi arzında sorun meydana gelmemesi için ise ekonomik yardım paketleri devreye sokulmuştur.
- Aileler için maddi yardım paketleri açıklanmıştır.
- Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler için hibe yardımları ve vergi indirim programları yoluna gidilmiştir.

- İstihdam sorununun olmaması için yeni işe alımlarda kolaylıklar sağlanmış ve sosyal güvenlik primleri askıya alınmıştır.
- İşten çıkarma yasakları getirilmiştir.
- Serbest meslek sahiplerine hibe desteği verilmiştir.
- İşletmelerin vergi ödemelerinin kolaylaştırılmasının yanında sosyal katkı paylarındaki muafiyetlerde esnemeye gidilmiştir.
- Aile kurumunun zarar görmemesi adına aileler için ek gelir yardımı paketleri açıklanmış ve uygulamaya konulmuştur.

1.4.2.3. İspanya'nın Aldığı Ekonomik Tedbirler

İspanya, Avrupa'da İtalya'dan sonra salgından en fazla etkilenen ülkedir. İspanya'nın demografik yapısı ve hizmet sektörüne olan bağımlılığı, salgından ekonomik olarak daha fazla etkilenmesine sebebiyet vermiştir. Ayrıca ülkedeki küçük işletmelerin varlığının fazla olması da ekonomiyi salgına karşı daha kırılgan hale getirmiştir. İspanya'da ortaya çıkan Covid-19 ilk başlarda hızlı bir şekilde yayılmış ve kontrol altına alınamamıştır. 14 Mart 2020 tarihinde sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Devam eden süreçte 16 Mart 2020 tarihinde İspanya Avrupa'dan sağlık malzemeleri ve ekipmanları yardımı talebinde bulunmuştur (BBC, 2020). Ayrıca İspanya, NATO'dan da yardım talebinde bulunmuştur. Tüm bu yardım taleplerine istinaden Çin ve Çekya tarafından İspanya'ya çeşitli tıbbi yardım malzemeleri yardımı yapılmıştır. Avrupa Komisyonu ise İspanya'ya 1 milyar euroluk bir destek paketi sağlayacağını duyurmuştur (Avrupa Komisyonu, 2020). İspanya'nın aldığı ekonomik tedbirler aşağıda sunulmuştur (DSÖ, IMF, ECB, Türkiye İhracatçılar Meclisi, AB:

- Hükümet, 17 Mart 2020 tarihinde GSYH'nin yaklaşık %21,9'u oranında bir ekonomik yardım paketini açıklamıştır.
- Salgınından etkilenen çalışanlar ve işletmeler için ekonomik destek paketi hayata geçirilmiştir.
- Yayınlanmış olan ekonomik destek paketinin 600 milyon euroluk kısmı sosyal hizmetlere ayrılmıştır.
- Avrupa Komisyonu tarafından 1 milyar euroluk ekonomik destek sağlanmıştır.
- Yukarıdaki maddeye ilaveten İspanya'ya bütçeden yapılacak ödemenin ise 680 milyon euro olacağına dair bilgiler iletilmiştir.
- ECB, üye ülkelerin küçük ve orta işletmelerine destek adına yapmış olduğu yardımda İspanya'ya 40 milyar euro ayıracağına dair bilgi verilmiştir.
- Hükümet, Sağlık Bakanlığı bütçesini güçlendirmek adına Acil Durum Fonu'ndan destek sağlayacağını belirtmiştir.
- Maske, eldiven, tıbbi malzeme, aşı alımları vb. sağlık malzemelerinde KDV indirimine gidilmiştir.

- İspanya borsasındaki yerli şirket hisselerinin satışı yasaklanmış ve düşük gelir grubundaki insanların ev kredi ödemeleri kolaylaştırılmıştır.
- Hükümet, bankaların şirketlere ve bireylere kredi vermesini teşvik etmek ve kolaylaştırmak adına bankalara 100 milyon euro garanti vermiştir.
- İstihdam açığının olmaması için ekonomik yardım paketleri açıklanmıştır.
- Ülkedeki yatırımların ve üretimin aksamaması için 3 Temmuz 2020 tarihinde 40 milyon euro tutarında Yatırım Garanti Fonu oluşturulmuştur.
- İşletmelerin ve hane halklarının likidite ihtiyacının karşılanması için kredilere ulaşım kolaylaştırılmıştır.
- İstihdamda meydana gelen sorunları çözmek adına geçici istihdam düzenleme tedbirleri alınmıştır.
- Hükümet tarafından küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin vergi borçlarında ertelemeye gidilmiştir.
- Şirketlerin ve serbest meslek sahiplerinin hem vergi borçları hem de sosyal güvenlik katkı payı borçları ertelenmiştir.

1.4.2.4. Fransa'nın Aldığı Ekonomik Tedbirler

Salgınından etkilenen Fransa, ilk vakanın 24 Ocak 2020 tarihinde görüldüğünü duyurmuştur. Fransa, Avrupa'daki diğer ülkeler arasında salgın kaynaklı ölüm sayısı bakımından en fazla etkilenen üçüncü ülkedir (who.int, 2023). Hükümet, salgının hızla yayılması sonucu 17 Mart 2020 tarihi itibari ile sokağa çıkma yasağı uygulamasına başvurmuş ve evde kalma tedbirlerini sıkılaştıracaklarını ve bu kurula uymayan vatandaşlara yaptırım uygulayacaklarını ilan etmiştir. Kurula uymayan vatandaşlara 135-375 euro para cezası öngörülmüştür. Fransa'nın Covid-19 salgınının etkisini azaltmak adına aldığı ekonomik tedbirler aşağıda sunulmuştur (IMF (2021), ECB, DSÖ, AB):

- Ekonomi Bakanlığı, ekonomiyi canlı tutmak için 345 milyar euro tutarında bir yardım paketi açıklamıştır.
- Açıklanan bu yardım paketi kapsamında sosyal güvenlik katkı paylarının ertelenmesi için 45 milyar euroluk bir pay ayrılmıştır.
- Başta küçük ve orta işletmeler olmak üzere herhangi bir işletmenin iflasını önlemek üzere ekonomik destek paketi hayata geçirilmiştir.
- Serbest çalışan ve küçük market tarzındaki bakkaliyelere ise 2 milyar euroluk ekonomik destek paketi ayrılacağı duyurulmuştur.
- Ülkedeki şirketlere kredi kolaylıklarının sağlanmasının yanı sıra vergi borçlarının da ertelenmesi uygulamasına gidileceği belirtilmiştir.

Fransa Hükümeti, salgınına karşı mücadele kapsamında ülkedeki büyük küçük fark etmeksizin hiçbir işletmenin salgından olumsuz yönde etkilenmesine izin verilmeyeceği dile getirmiştir (BBC, 2020). Bu açıklamaların AB ülkeleri arasındaki en cesur açıklamalar olduğu ifade edilmektedir.

1.4.2.5. Avusturya'nın Aldığı Ekonomik Tedbirler

Covid-19 salgınının, her ülkeyi etkilediği gibi Avusturya'yı da etkisi altına almıştır. Avusturya'nın nüfusundaki yaşlı oranının fazla olmasının salgının daha çabuk yayılmasına ve etki göstermesine sebebiyet verdiği ifade edilmektedir. Bu durum, Avusturya'nın Covid-19 salgınına karşı daha kırılgan bir yapıya bürünmesine sebebiyet vermiştir. Uzmanların açıklamalarına göre, virüsün yayılım göstermeye başlaması itibarıyla her üç günde bir Covid-19'a yakalanmış hasta sayısı iki katına çıkmıştır. Bu durum ise ülkede korku ve paniğe sebebiyet vermiştir. Bu bağlamda Avusturya Hükümeti, virüsün çoğunluk gösterdiği İtalya, İspanya ve Almanya gibi Avrupa ülkelerine yapılan seyahatleri durdurma kararı almıştır. Devam eden süreçte ise Covid-19 salgınının etkilerini kırmak adına hem sağlık alanında hem de ekonomik alanlarda bazı tedbirler almıştır. Alınan bu ekonomik tedbirler aşağıda maddeler halinde sunulmuştur (DSÖ, ECB, IMF, AB):

- Salgınla mücadele kapsamında 38 milyar euroluk ekonomik destek paketi açıklanmıştır.
- Ülkedeki mevcut kredilerin garanti altına alınması kapsamında 9 milyar dolarlık bir pay ayrılmıştır.
- Şirketlerin ve işletmelerin vergi borçlarında esnemeler yapmış ve vergi alacaklarının ertelenmesi adına 10 milyar euroluk bir destek paketi hayata geçirilmek üzere açıklanmıştır.
- Ülkedeki işletmelerin ve şirketlerin iflaslarını önlemeye yönelik 15 milyar euroluk bir yardım paketi açıklanmıştır.
- Kısa çalışma programları düzenlenmiş ve hükümet tarafından etkin bir şekilde uygulanması için desteklenmiştir.

Avusturya Hükümeti'nin ülkenin mevcut şartlarını göz önünde tutarak virüsün yayılmasını engelleyecek adımlar attığı, bu adımlar atılırken herhangi bir sektör ayrımı yapılmadığı görülmektedir.

1.4.2.6. Belçika'nın Aldığı Ekonomik Tedbirler

Belçika, 4 Şubat 2020 tarihinde görülen ilk vaka ile birlikte Covid-19 salgınından etkilenen ülkeler arasında yer aldığını bildirmiştir. Hükümet, salgınla mücadele kapsamında 18 Mart 2020 tarihinden itibaren sokağa çıkma yasağı ilan etmiştir. Devam eden süreçte, ülkedeki çok sayıda

bulunan evsizleri ve göçmenleri sokaklardan toplayarak daha önceden belirlenmiş yerlere dağıtmak için çalışmalar başlatılmıştır. Belçika Hükümeti, salgınla mücadele etmek için gerekli tıbbi malzemelere ihtiyacının olduğunu duyurmuş ve bu ihtiyacını veya eksiklerini tamamlamak adına bazı yardım taleplerinde bulunmuştur. 20 Mart 2020 tarihine gelindiğinde ise ilgili eksiklerin tamamlandığı yönünde hükümet tarafından açıklama yapılmıştır. Belçika’da Covid-19 salgınının etkilerini azaltmak adına alınan tedbirler aşağıdaki gibi sıralanabilir (DSÖ, ECB, IMF, AB):

- Belçika’daki federal hükümet salgına karşı ekonomik destek paketi açıklamıştır.
- Açıklanan bu ekonomik destek paketi kapsamında hastaneler için 1 milyar euroluk bir tutar ayrılmıştır.
- Tüm bunların yanı sıra ekonomiyi canlı tutmak adına 10 milyar euro tutarında ekonomik destek paketinin hayata geçirileceği kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Belçika Hükümetince ülke içerisindeki evsiz ve göçmenlere de gerekli yardımlar yapıldığı ifade edilmektedir.

1.4.2.7. Polonya’nın Aldığı Ekonomik Tedbirler

Polonya, Covid-19’u 13 Mart 2020 tarihinde salgın tehdidi durumu olarak ilan etmiştir (who.int 15.03.2023). Bu kapsamda Hükümet, salgın ile mücadele etme adına ilk olarak ülke sınırlarının tüm yabancı kişilere kapatıldığını duyurmuştur. Devam eden süreçte de salgının yayılmasına paralel olarak sokağa çıkılmasına sınırlandırmalar getirilmiştir. Hükümet, ekonomik alanlarda da bazı tedbirler almıştır. Alınan bu tedbirler maddeler halinde belirtilmektedir (ECB, DSÖ, AB):

- Polonya hükümeti salgınla mücadele etmek adına yaklaşık 110 milyon euroluk bir ek kaynak ayırdıklarını duyurmuştur.
- Polonya hükümeti bu ek kaynağa ilaveten Covid-19 salgını ile ekonomik olarak mücadele etmek adına 47 milyar euroluk ekonomik destek paketinin hayata geçirileceğini açıklamıştır.
- Bu ekonomik destek kapsamında ülke içerisindeki işletmelerin, işyerlerinin ve girişimcilerin desteklenmesi, borçlarının ertelenmesi, sosyal katkı paylarının azaltılması ve kredi kullanım garantisi iyileştirilmiş olup ekonomik olarak desteklenmiştir.
- İşsizlik maaşlarının aksamadan ödeneceği açıklanmıştır.
- Ülkedeki işçilerin işten çıkarılması zorlaştırılmıştır.

ECB, AB üyesi ülkelerde salgınının ekonomik etkilerini en az seviyeye indirmek adına uyguladığı yaklaşık 750 milyar euroluk ek acil tahvil alım programını hayata geçirmesi, Polonya Hükümeti tarafından yetersiz bulunmuş ve işgücü piyasasındaki aksaklıklara çözüm olamayacağı konusunda görüş bildirilmiştir.

1.4.2.8. Portekiz'in Aldığı Ekonomik Tedbirler

Portekiz, salgın ile mücadele etmek adına 18 Mart 2020 tarihinde olağanüstü hal ilan etmiştir. Bu kapsamda hem ekonomik alanlarda açıklanan yardım paketleri hem de sağlık ve sosyal alanlarda alınan tedbirler ve kısıtlamalar uygulanmıştır. Hükümetin almış olduğu tedbirlerin yanı sıra Avrupa Komisyonu ve ECB de Portekiz'e ekonomik alanlarda destek vereceklerini duyurmuşlardır. Portekiz Hükümeti'nin salgın ile mücadele etmek için aldığı ekonomik tedbirler aşağıda belirtilmiştir (DSÖ, ECB, Avrupa Komisyonu, AB):

- Salgının ekonomik etkilerini hafifletmek adına yaklaşık 9 milyar euroluk bir ekonomik destek paketi açıklanmıştır.
- Küçük ve orta işletmeler, turizm sektörü gibi salgından çok fazla etkilenen iş ve işyerlerine ekonomik olarak destek verilmiştir.
- Avrupa Komisyonu salgınla mücadele kapsamında yaklaşık olarak 390 milyon euro tutarında yardım yapacağını duyurmuştur.
- ECB tarafından üye ülkelere yapılan ekonomik yardımdan Portekiz'in de pay alacağı ve ülkedeki işletmelerin destekleneceği duyurulmuştur.

1.4.2.9. Diğer Bazı Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Aldığı Ekonomik Tedbirler

Bulgaristan tarafından alınan ekonomik tedbirler şunlardır (Avrupa Komisyonu, DSÖ, ECB, AB):

- Kapatılan işletmelerin izin alınmaksızın açılması durumunda açılan işletme sahiplerine 5-25 bin euro arasında para cezası uygulamasına gidileceği kamuoyuna duyurulmuştur.
- Avrupa Komisyonu tarafından Bulgaristan'a 118 milyon euroluk bir ekonomik destek paketi sağlanacağı bildirilmiştir.

Finlandiya tarafından alınan ekonomik tedbirler şunlardır (Avrupa Komisyonu, DSÖ, ECB, AB):

- Salgınının ekonomik etkilerini azaltmak adına 15 milyar euroluk ekonomik destek paketi açıklamıştır.
- İşverenlerin yükünü azaltmak ve maliyetlerini düşürmek adına emekli sigorta katkı payı yaklaşık %2,5 oranında azaltılmıştır.
- Ülkedeki istihdamın olumsuz yönde etkilenmemesi adına işletme ve işyerlerine ekonomik destek verileceği belirtilmiştir.

Letonya tarafından alınan ekonomik tedbirler şunlardır (Avrupa Komisyonu, DSÖ, ECB, AB):

- Salgın ile mücadele kapsamında 2,6 milyar euro değerinde ekonomik destek paketi açıklanmıştır.
- Açıklanan bu ekonomik destek paketinin ülkedeki istihdamın sekteye uğramaması ve üretimin aksamaması için büyük önem taşıdığı ilgili kurumlar tarafından belirtilmektedir.
- Letonya hükümeti ülke genelindeki tüm işçi ve işverenleri desteklemek adına 1 milyar euroya eş değer finansal araçları kabul edeceklerini kamuoyu ile paylaşmıştır.

Lüksemburg tarafından alınan ekonomik tedbirler şunlardır (Avrupa Komisyonu, DSÖ, ECB, AB):

- Lüksemburg'un AB'ye yaptığı durum bilgilendirmesinden sonra Avrupa Komisyonu tarafından Lüksemburg'daki şirketlerin salgından olumsuz yönde etkilenmemesi adına 300 milyon euroluk ekonomik destek paketinin hayata geçirileceği ifade edilmiştir.
- Açıklanan bu ekonomik destek paketi kapsamında ülkedeki şirketlerin, işletmelerin ve işyerlerinin üretimlerini aksatmamaları adına hükümet tarafından ekonomik destek verileceği bildirilmiştir.

İrlanda tarafından alınan ekonomik tedbirler şunlardır (DSÖ):

- İrlanda hükümeti Covid-19 salgını kapsamında işini kaybeden vatandaşlarına ekonomik destek vereceklerini belirtmiştir.

Macaristan tarafından alınan ekonomik tedbirler şunlardır (Avrupa Komisyonu, DSÖ, ECB, AB):

- Bu kapsamda ülke genelindeki işletmelerin ve hane halklarının kredi borçları ilgili yılın sonuna kadar ertelenmiştir.
- İşgücü piyasasının bozulmaması ve istihdam sorununun meydana gelmemesi adına işverenlere ekonomik destek paketleri açıklanmıştır.
- Küçük ve orta işletmelerin vergi borçları ilk önce ertelenmiş olup, daha sonrasında vergi muafiyeti getirilmiştir.
- Ülkedeki hamile kadınlara yönelik olan doğum yardımlarının sürelerinin uzatılacağı duyurusu yapılmıştır.
- Covid-19 salgını sona erene kadar ülke genelindeki tüm haciz işlemleri durdurulmuştur.

Romanya tarafından alınan ekonomik tedbirler şunlardır (Avrupa Komisyonu, DSÖ, ECB, AB):

- Hükümet, salgın sebebiyle zarar gören işletmelerin destekleneceğini ve üretimin aksamaması adına işverenlerin maliyetlerinin düşürüleceğini açıklamıştır.
- Romanya'daki sağlık sistemini, üretim ve istihdamı desteklemek adına ECB tarafından ülkeye yaklaşık 680 milyon euro tutarında ekonomik destek yapılacağı belirtilmiştir.

Slovenya tarafından alınan ekonomik tedbirler şunlardır (Avrupa Komisyonu, DSÖ, ECB, AB):

- Avrupa Komisyonu tarafından Covid-19 ile ekonomik olarak mücadele etmesi adına yaklaşık olarak 114 milyon euro tutarında bir destek sağlanacağı bildirilmiştir.
- Ayrıca ECB tarafından ‘Pandemiye Karşı Acil Alarm Programı’ kapsamında yaklaşık 45 milyar euroluk ekonomik destek paketi sunulacağı ifade edilmiştir.
- Bu kapsamda ülkedeki küçük ve orta işletmeler ekonomik olarak desteklenmiştir.

Yunanistan tarafından alınan ekonomik tedbirler şunlardır (Avrupa Komisyonu, DSÖ, ECB, AB):

- Yunan hükümeti tarafından Covid-19 salgınının ekonomik etkilerini en az seviyeye indirmek adına yaklaşık olarak 3,8 milyar euroluk ekonomik destek paketinin hayata geçirileceği ifade edilmiştir.
- Bu kapsamda ülkedeki işletmeler, işçiler ve işverenler Covid-19 salgından etkilenmemeleri adına ekonomik olarak desteklenmiştir.
- Ülkedeki üretimin aksamaması adına Covid-19 salgınından en fazla etkilenen sektörlerin maliyetleri düşürülmeye çalışılmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Covid-19 salgınının ülkelerin sağlık alanlarının yanı sıra ekonomik alanlarında da olumsuzluklara sebebiyet verdiğini ifade etmek mümkündür. AB ülkelerinin genelinde üretimin aksamaması ve işgücü piyasasının bozulmaması adına pek çok ekonomik tedbir alınmıştır. Alınan bu tedbirler başta küçük ve orta işletmeleri korumaya yönelik olmakla birlikte tüm kesimler için uygulanmıştır. AB ülkelerinin almış oldukları idari, sosyal ve ekonomik tedbirler benzerlik arz etmekle birlikte tedbirlerin uygulandıkları dönemler ise farklılık göstermektedir. Bu farklılık, salgının tüm ülkeleri aynı anda değil farklı zamanlarda etkisi altına almasından kaynaklanmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. LİTERATÜR

Bu bölümde makroekonomik performansa ilişkin literatürdeki çalışmalar derlenmiştir. Bu amaçla, öncelikle hem makroekonomik performansın ölçümüne hem de yönteme ilişkin çalışmalar kısaca özetlenmiştir. Daha sonra Covid-19 salgınının makroekonomik etkilerini araştıran çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Makroekonomik Performansın Ölçümüne İlişkin Çalışmalar

Makroekonomik performansın ölçümünde genellikle pek çok değişkenden oluşan bir endeksten yararlanılmaktadır. Bu bağlamda Okun (1970), makroekonomik performans endeksini ilk kez ortaya çıkaran kişi olup, geliştirmiş olduğu İktisadi Hoşnutsuzluk Endeksi, Okun Endeksi olarak da literatürde genel kabul görmüş bir endekstir. Okun Endeksi, enflasyon oranı ve işsizlik oranının toplamından oluşmaktadır. Yukarıda ifade edilen endekse göre, hesaplanmış olan endeks değerinin diğer ülkelerdeki veya geçmiş hükümetler dönemlerindeki endeks değerlerinin yüksek olması o ülke ve hükümet dönemindeki hoşnutsuzluğun diğer devletler ve hükümetler dönemlerinden daha yüksek olduğu şeklinde ifade edilmektedir. Basit bir ifadeyle, Okun Hoşnutsuzluk Endeksi enflasyon ve işsizlik oranlarının toplamından oluştuğu için endeksin yüksek olduğu dönemler hoşnutsuzluğun yüksek, endeksin düşük olduğu dönemler ise hoşnutsuzluğun düşük olduğu olarak yorumlanmaktadır.

Calmfors ve Driffil (1988), geliştirmiş oldukları endeks ile Okun (1970) endeksine alternatif olarak işsizlik oranı ve cari açığının GSYH'ye oranından meydana getirdikleri endeksi ortaya koymuşlardır. Buradan hareketle tasarlamış oldukları bu endeks ile Barro (1999) düzeltmelerini de dikkate alarak dönemsel değişimler baz alınarak hesaplanıp, belirlenmiş 17 sanayileşmiş ülkenin 1963-1973 ve 1974-1985 dönemleri arasındaki hükümetlerin makroekonomik performanslarını karşılaştırmışlardır.

Melyn ve Moesen (1991), geliştirmiş oldukları endeks ile Okun (1970) ve Calmfors-Driffill (1988) endekslerindeki eşit ağırlıklı ortalama yöntemine itiraz etmişlerdir. Buradan hareketle dört değişkenli ve iki aşamalı bir endeks oluşturma fikrini ortaya çıkarmışlardır. Bu dört değişken ise, işsizlik oranı, GSYH deflatöründeki değişme oranı, RGSYH oranı ve cari hesap fazlasının GSYH'ye oranı olarak belirtilmiştir. Bunun sonucunda oluşturulan endeks Leuven Makroekonomik

Performans Endeksi-LIMEP olarak adlandırılmıştır. Bu endeks iki aşamadan oluşmakta ve ilk aşamaya göre bileşenler normleştirilerek 0 ile 1 arasında değişken serilere dönüştürülmekte ve değişkenlerin almış oldukları değer ile endekse yapmış oldukları faydaya göre iyi veya kötü olarak düzenlenmektedir. İkinci aşamada ise serileri veri zarflama analizi marifetiyle değişken ağırlıklar atanmakta ve LIMEP bu ağırlıklarla normalize edilmiş bu serilerin çarpılıp toplanmasıyla hesaplanmaktadır.

Asher vd. (1993), yapmış oldukları çalışmada gelir dağılımı ve yoksulluk oranının Okun Endeksi'nde yer almamasının ciddi bir eksiklik olduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca Okun Endeksi'ndeki iki bileşenli eşit olmayan ağırlıkların endekse dâhil olmalı durumunda ortaya çıkan sonucun farklı çıkabileceği olgusuna vurgu yapmaktadırlar. Lovell, Pastor ve Turner (1995) ise geliştirmiş oldukları endekslerine çevre değişkeni olan karbon ve nitrojen salınımlarını da eklemiştir.

Barro (1999), yapmış olduğu endeks ile bir ülkedeki farklı dönemlerde görev yapmış hükümetlerin performanslarını karşılaştırma imkânı sağlamıştır. Bu çerçevede, geçmişteki hükümetlerin karşılaştırılabilmesi için ise bir önceki hükümetten devir alınan olumlu veya olumsuz durumların endeksten çıkarılması gerektiğini dile getirmiştir. Buradan hareketle, karşılaştırmada dikkat edilmesi gereken unsurun hükümetlerin kendi iktidarları dönemlerinde hoşnutsuzluk endeksinde meydana getirdikleri değişimler olduğu vurgusunu yapmaktadır. Son olarak Barro Endeksi'nin hesaplanmasında işsizlik oranları ve enflasyon oranlarına ek olarak uzun vadeli faiz hadlerindeki değişimi ve RGSYH'nin uzun dönem denge değerinden sapma derecesinin de kullanılması gerektiğini ifade etmektedir. Nitekim Bozzoli vd. (2003), yapmış oldukları çalışmada, Arjantin ile ilgili kullanılan 'Makroekonomik Baskı Endeksi' ile faiz haddi, enflasyon oranı, devalüasyon oranı ve ekonomik etkinlik artışını önemseyerek Barro (1999)'un da uyarılarını da dikkate almıştır.

Türkiye'deki hükümetlerin performansını araştıran Telatar (2000), yapmış olduğu çalışmada Türkiye'deki hükümetlerin (1950-1996) yılları arasındaki makroekonomik performanslarını mukayese etmek için yıllık verilerin ortalamalarını baz alarak Okun (1970) ve Barro (1999) tipi endeksleri kullanmıştır. Çalışmada mukayesesi yapılan hükümetlerin Menderes Hükümeti (1950-1960), İnönü hükümeti (1961-1965), Demirel Hükümeti (1965-1971), Özal Hükümeti (1983-1991) ve Çiller Hükümeti (1991-1996) olduğu belirtilmektedir. Nitekim yapılan kıyaslama sonucunda İnönü hükümetinin ilk sırada yer aldığı ve sırasıyla Menderes Hükümetinin ikinci, Demirel hükümetinin üçüncü, Özal Hükümetinin dördüncü ve Çiller Hükümetinin ise sonuncu olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Güran ve Tosun (2005), yaptıkları çalışmada Türkiye'nin 1951-2003 döneminde makroekonomik performansının değerlendirmişlerdir. Makroekonomik performansı ölçerken

OECD'nin belirttiği dört makroekonomik gösterge olan ekonomik büyüme, enflasyon oranı, işsizlik oranı ve cari işlemler açığı tercih edilmiştir. Bu değişkenlerin tek bir gösterge şeklinde birleştirip analiz edilmesi ve makroekonomik performansın ölçülmesi adına parametrik olmayan veri zarflama analizi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, 1951-2003 dönemi boyunca makroekonomik performansın genel olarak düştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca 1980 sonrasında ülkede yaşanan siyasi olayları da göz önünde bulundurarak makroekonomik performansın istikrarsız bir yapıda olduğu ve ekonomik krizlerin olduğu yıllarda makroekonomik performansın en kötü gerçekleştiği yıllar olduğu tespit edilmiştir.

Kibritçioğlu (2007), son dönemde Türkiye'yi yöneten 14 hükümetin (46. ile 59. Hükümetler arası) makroekonomik performansını karşılaştırmıştır. Çalışmada, Okun, Barro ve LIMEP türü makroekonomik performans endekslerinden farklı olarak endekslerin belirli bir hükümet ve iktidarda bulunduğu dönem için tek bir ortalama endeks rakamından oluşmak yerine, tarihi ortalama sıfır olan aylık birer zaman serisi biçiminde tasarlanmıştır. Sonuç olarak ise devir aldığı kötü makroekonomik verileri en iyi biçimde düzelten hükümetlerin 53. ve 54. Hükümetler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Eleren ve Karagül (2008), yaptıkları çalışmada 1986-2006 yılları arasındaki 21 yıllık dönemin ekonomik performansını değerlendirmişlerdir. Çalışmada, ekonomik performansın belirlenmesinde çok kriterli karar verme yöntemlerinden biri olan TOPSIS yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca her yıl için tek bir başarı puanı belirlenmiş ve her bir kriter ağırlıklandırılmıştır. Seçilen ekonomik kriterler ise iktisadi büyüme, cari işlemler bilançosu, faiz oranları, işsizlik oranı, bütçe açığı/GSMH, enflasyon ve kamu borcu/GSMH değişkenleridir. Elde edilen bulgulara göre, ekonomik performansın en yüksek olduğu yıllar sırasıyla 1986, 1990, 1987 ve 1993 yılları; ekonomik performansın en kötü olduğu yılların ise sırasıyla 1999, 2001, 2006 ve 2000 yılları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karabulut vd. (2008), Türkiye ve AB'ye üye ülkelerin 2001-2005 yılları arasındaki makroekonomik performanslarını karşılaştırmışlardır. Karşılaştırma yapılırken ülkelerin makroekonomik performans ölçümünde teknik etkinlik, toplam faktör verimliliği ve bu bileşenlerdeki değişkenlerin ölçülmesi temel alınmıştır. Tüm bunları analiz etmek için ise veri zarflama analizi ve Malmquist toplam faktör verimliliği endeksi yöntemleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, Türkiye'nin teknik etkinlik endeksinde beşinci sırada olduğu yani kaynak bakımı açısından başarılı bir ülke olduğu ve toplam faktör verimliliği endeksinde ise yirmi birinci olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun nedeni olarak teknolojik gerileme gösterilmiştir.

Demireli ve Özdemir (2013), seçilmiş 13 Avrupa ülkesinin makroekonomik performansları incelenmişlerdir. Çalışmada veri zarflama analizi yöntemi kullanılarak girdi ve çıktı faktörleri belirlenmiştir. Girdi olarak toplam devlet harcamaları/GSYH, çıktı olarak ise GSYH oranı,

istihdam oranı ve ihracat/ithalat oranı şeklinde belirlenmiştir. Belirlenen bu değişkenler kullanılarak veri zarflama analizi ile Charnes Cooper Rhodes-CRR etkinliği ölçülmüş ve seçilmiş 13 ülke içerisinde en başarılı iki ülkenin Almanya ve Norveç olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, 2008 yılındaki 13 ülkede meydana gelen makroekonomik performans düşüklüğü 2009 yılında yerini artışa bırakmıştır.

Ağır ve Yıldırım (2015), BRICS ülkeleri (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) ekonomileri ile Türkiye'nin makroekonomik performanslarını karşılaştırmışlardır. Çalışmada, dünya ekonomisinde ticari paylarının artması ve son yıllardaki ekonomik gelişmeleriyle gündemde olan BRICS ülkelerinin Türkiye ile makroekonomik performans açısından bir kıyas yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bu amaç doğrultusunda, makroekonomik değişken olarak kişi başı milli gelir, işsizlik, enflasyon, dış borçlar ve cari işlem dengesi oranları kullanılmıştır. Bu değişkenler BRICS-T (BRICS Ülkeleri ve Türkiye) grubu içerisinde betimleyici olarak karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, Türkiye'nin BRICS ülkelerine göre daha kötü makroekonomik performans gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Akın (2017), Türkiye'nin ve seçilmiş 12 İslam ülkesinin 2007-2016 yılları arasındaki makroekonomik performansları karşılaştırmıştır. Seçilen İslam ülkeleri ise Dünya Bankası'nın belirlenmiş olduğu orta, üst ve yüksek gelir gruplu ülke kriterine göre seçilmiştir. Buradan hareketle orta gelir grubunda Endonezya, Pakistan ve Bangladeş, üst gelir grubunda İran, Türkiye, Azerbaycan, Malezya ve Cezayir son olarak ise yüksek gelir grubunda Katar, Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan ülkeleri yer almaktadır. Seçilmiş İslam ülkeleri ile Türkiye on bir makroekonomik değişkenin temel alınması ile makroekonomik performans açısından karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, Türkiye seçilmiş İslam ülkeleri içerisinde ekonomik büyümede beşinci, bütçe dengesinde yedinci, kamu borcunda dokuzuncu, enflasyonda dokuzuncu ve son olarak bütçe açığında son sırada yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Eyüboğlu (2017), çalışmada Türk Dünyası'ndaki (Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan) ülkelerin 2004-2013 yılları arasındaki makroekonomik performansları araştırılmıştır. Makroekonomik değişken olarak enflasyon oranı, ekonomik büyüme oranı, işsizlik oranı ve cari işlemler dengesi/GSYH oranları kullanılmıştır. Ayrıca TOPSIS yöntemi yardımıyla da ilgili ülkelerin makroekonomik performansları sıralanmıştır. Yapılan bu analizlerden elde edilen bulgulara göre en yüksek makroekonomik performansı gösteren ülkelerin sırasıyla Azerbaycan, Türkmenistan ve Özbekistan olduğu ve en düşük makroekonomik performansı gösteren ülkelerin ise sırayla Tacikistan ve Kırgızistan olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Makroekonomik performansın yüksek olduğu ülkelerin cari fazla vermesi ve yüksek büyüme oranlarının katkısı olduğu düşünülmektedir.

Ela vd. (2018), Türkiye'nin ve AB üyesi ülkelerinin 2015 yılında göstermiş oldukları makroekonomik performansları analiz etmişlerdir. İlgili ülkelerin makroekonomik performansları analiz edilirken makroekonomik değişken olarak ekonomik büyüme, enflasyon oranı, işsizlik oranı ve cari denge/GSYH oranları kullanılmıştır. Makroekonomik performansı ölçmek adına belirlenen bu dört değişken, çok kriterleri karar verme yöntemlerinden biri olan TOPSIS yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, makroekonomik göstergeler konusunda merkez ülkelerin etkinliğinin politik güçleri ile ters orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca makroekonomik performansı en iyi olan ülkeler sırasıyla İrlanda, Kıbrıs ve Polonya olurken, en kötü makroekonomik performansa sahip ülkelerin ise Türkiye, Avusturya ve Belçika olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye'nin makroekonomik performans yönünden son sırada olması AB üye ülkelerinden ekonomik olarak daha kötü bir durumda olduğu sonucunu göstermektedir.

Al ve Yıldız (2019), Türkiye'nin 2006-2017 döneminin makroekonomik performansı analiz etmişler ve 2008 Dünya Ekonomik Krizi'nin Türkiye ekonomisini nasıl etkilediğini sihirli kare yöntemi ile araştırmışlardır. Makroekonomik değişken olarak ise büyüme, işsizlik, enflasyon ve cari denge oranları kullanılmıştır ve bu değişkenlerle makroekonomik performans endeksi oluşturulmuştur. Elde edilen bulgulara göre, 2008 krizinin Türkiye'nin makroekonomik performansını %53.57 oranında düşürdüğü tespit edilmiştir. Ayrıca Türkiye'de en yüksek makroekonomik performansın görüldüğü yıl 2012, en kötü performansın görüldüğü yılın ise 2009 yılı olduğu tespit edilmiştir.

Daşbaşı vd. (2019), Türkiye'nin 1990-2017 döneminde makroekonomik performans endeksini OECD yönteminde yer alan değişkenlere ait verilerle tahmin etmeye çalışmışlardır. Bu endeks yapay sinir ağı yöntemiyle tahmin edilmiştir. Yapılan bu tahmin sonucunda işsizlik oranı endeks içi ağırlığı %20'de sabit kaldığı, ekonomik büyümenin endeks içi ağırlık oranının %30'dan %27'ye ve enflasyonun endeks içi ağırlığının %20'den %17'ye düştüğü, bütçe açığının endeks içi ağırlığının %15'ten %20'ye ve son olarak cari açığın endeks içi ağırlığının %15'ten %17'ye yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Belke (2020), G7 ülkelerinin 2010-2018 yılları arasında göstermiş oldukları makroekonomik performansları karşılaştırmıştır. Makroekonomik performansın değerlendirilmesinde kullanılan değişkenlerin ise reel kişi başına GSYH, ekonomik büyüme, yatırım oranı, dış ticaret, cari işlemler dengesi, bütçe dengesi, kamu borcu, işsizlik oranı ve enflasyon oranı olduğu ifade edilmiştir. Belirtilen bu değişkenlerin önem ağırlıklarının belirlenmesinde Criteria Importance Through Intercriteria Correlation-CRITIC yöntemi kullanılmıştır. Ağırlıklandırılan bu değişkenlerin sıralanması için ise Multi Atributive Ideal-Real Comparative Analysis-MAIRCA yöntemi kullanılarak hesaplanan makroekonomik performanslar sıraya koyulmuştur. Yapılan tüm bu analizler sonucunda, G7 ülkeleri içerisinde en iyi makroekonomik performansı gösteren ülkenin

Almanya olduğu, en kötü makroekonomik performansı gösteren ülkenin ise İtalya olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Coşkun (2022), BRICS-T ülkelerinin 2011-2020 yılları arasındaki makroekonomik performanslar karşılaştırmıştır. BRICS-T ülkelerinin makroekonomik performans karşılaştırılmasının yapıldığı araştırmaların az olması ve ilgili ülkelerin dünya ticaretindeki hacimlerinin artması bu araştırmayı daha da cazip hale getirmektedir. Buradan hareketle, çalışmada makroekonomik değişken olarak GSYH, kişi başına düşen GSYH, ihracat, ekonomik büyüme oranı, doğrudan yabancı yatırım, enflasyon oranı, ithalat ve işsizlik oranları kullanılmıştır. Belirtilen bu değişkenlerin ağırlıklandırılmasında ENTROPİ yöntemi kullanılmakta olup ağırlıklandırılan bu değişkenlerin sıralanmasında ise Weighted Aggregated Sum Product Assessment-WASPAS yöntemleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, Çin diğer BRICS-T ülkelere göre makroekonomik performans yönünden diğer ülkelere göre çok önde olduğu ve sırasıyla makroekonomik performansı en yüksek olan devletlerin Brezilya, Rusya, Hindistan, Türkiye ve Güney Afrika olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Al ve Demirel (2022), Türkiye'nin 2002-2019 döneminde yıllık makroekonomik performans ölçümünün yapılması ve sıralanması amacıyla makroekonomik performansı TOPSIS yöntemi ile değerlendirmişlerdir. Makroekonomik performansı ölçmek için kullanılan makroekonomik değişkenlerin ise ekonomik büyüme, enflasyon, işsizlik ve cari denge/GSYH 'dir. Ayrıca belirtilen bu değişkenlerin ağırlıklandırılmasında Kaldoryan, Keynesyen ve Heterodoks yaklaşımlar kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, Türkiye'nin makroekonomik performansının en yüksek olduğu yıl 2002, makroekonomik performansın en düşük olduğu yıl ise 2008 olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin en yüksek makroekonomik performansın gerçekleştiği dönemin 2002-2005 dönemi, en kötü olan dönemin ise 2008-2009 dönemi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Doğan (2022), Türkiye'nin 2010-2020 yılları arasındaki makroekonomik performansı analiz etmiştir. Çalışmada, CRITIC temelli Additive Ratio Assesment-ARAS yöntemi kullanılmıştır. Yapılan araştırmada makroekonomik değişken olarak GSYH büyüme oranı, kişi başına GSYH, ihracatın ithalatı karşılama oranı, doğrudan yabancı yatırım girişi, faiz oranı, enflasyon ve işsizlik kullanılmıştır. Belirtilen bu değişkenlerin ağırlıklandırılmasında CRITIC yöntemi, ilgili değişkenlerin değerlendirilmesi için ise ARAS yöntemi kullanılmıştır. Bu değişkenlerin önem sıralamasının sırasıyla ihracatın ithalatı karşılama oranı, GSYH büyüme oranı, doğrudan yabancı yatırım girişi, enflasyon oranı, faiz oranı, işsizlik oranı ve kişi başına GSYH olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, Türkiye'nin en yüksek makroekonomik performansının 2012 yılında gerçekleştiği, en düşük makroekonomik performansın ise 2020 yılında gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Tekinay (2022), G7 ülkelerinin ve Türkiye'nin ekonomik performansı karşılaştırılması yapmıştır. 2019 yılı ve 2020 yılı ikinci çeyreklerinin ekonomik performanslarının analiz edildiği çalışmada TOPSIS yöntemi kullanılmıştır. Ekonomik performansın ölçülmesinde kullanılan makroekonomik değişkenlerin ise cari işlemler dengesi/GSYH, enflasyon, işsizlik, GSYH olarak belirlenmiş ve değişkenler her biri eşit ağırlıkta hesaplamaya dâhil edilmiştir. Analizden elde edilen bulgulara göre, 2019 yılı ikinci çeyreğinde en iyi ekonomik performansı gösteren ülkenin Japonya, en kötü ekonomik performansı gösteren ülke ise Türkiye'dir. 2020 yılının ikinci çeyreğinde en iyi ekonomik performansı gösteren ülkenin Almanya, en kötü ekonomik performansı gösteren ülkenin ise Türkiye olduğu görülmüştür.

2.2. Covid-19 Salgınının Ekonomik Etkilerini Araştıran Çalışmalar

Covid-19 salgınının ekonomik hayatı derinden etkilemesi araştırmacıları salgının ekonomik boyutlarını araştırmaya yönlendirmiş ve salgınının ekonomik etkilerini araştıran literatür hızlı bir şekilde gelişmiştir. Bu bağlamda Covid-19 salgınının dünya ve Türkiye ekonomisi üzerine etkilerini araştıran Açıkgoz ve Günay (2020), kısa ve uzun vadeli ekonomik etkilerini Türkiye ve dünya için sektörel bazda incelemişlerdir. Çalışmada, salgınının ekonomik etkilerine ilişkin ortaya konan raporlar ve araştırmalar incelenmiş ve bazı çıkarımlarda bulunulmuştur. Buna göre, salgının işçiler, işverenler, müşteriler, tedarik zincirleri, finansal piyasalar vb. birçok alanda olumsuz etkilerinin görüldüğü ve ekonomik durgunluğa sebebiyet verebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, salgının dünya siyasetinde kalıcı bir değişime sebebiyet verebileceği öngörüsünde de bulunulmuştur.

Adıgüzel (2020), salgının Türkiye ekonomisine etkilerine ilişkin makroekonomik bir analiz yapmıştır. Çalışmada, makroekonomik değişken olarak iktisadi büyüme, enflasyon, dış ticaret ve cari işlemler bilançosu, merkezi yönetimin toplam borç stoku, bütçe dengesi, döviz kurları, istihdam, finans sektörü, üretim ve dış borç değişkenleri kullanılmıştır. İlgili makroekonomik değişkenlerinin araştırılıp incelenmesi sonucunda elde edilen bulgulara göre, salgının ihracat, üretim, kişi ve işletme gelirleri, istihdam, cari açık, bütçe açığı ve merkezi yönetim toplam borç stokunun olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada ortaya çıkan bu olumsuz etkilerin Türkiye'nin GSYH'sinde 400 ile 675 milyar TL arasında bir kayıp oluşturabileceği ifade edilmiştir.

Balcı ve Çetin (2020), Covid-19 salgınının Türkiye'de istihdama yönelik etkilerini ve hükümetin alması gereken tedbirlerin ne olması gerektiği hususunda değerlendirmeler yapmıştır. Çalışmada, salgının ekonomide arz ve talep yönünde olumsuz etkiler meydana getirdiği ifade edilmekte ve ortaya çıkan bu durumun çalışma hayatını olumsuz etkilediği ve istihdamı düşürdüğü belirtilmektedir. Salgının Türkiye'de istihdama etkileri incelendiğinde, alınan tedbirler kapsamında bazı sektörler faaliyetlerine devam etmiş, bazıları ise faaliyetlerine ara vermiştir. Faaliyetlerine ara

veren sektörlerde dijitalleşmenin yetersiz olması gibi hususlar etkili olmuştur. Çalışmada, kamunun istihdamı korumaya yönelik teşvikler vermesi ve ekonomik destek paketlerini hayata geçirmesi gerekliliği önerilmiştir.

Duran ve Acar (2020), Covid-19 salgınının küresel ekonomiye olan etkilerini ve makroekonomik ve sosyo-kültürel etkilerini incelemişlerdir. Salgın sürecinde herhangi bir ilacın olmaması ve salgının hızla yayılması ve buna bağlı olarak ölüm oranlarının artması dünyada ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak etkiler meydana getirdiği ifade edilmektedir. Çalışmada, salgının gelişmiş veya gelişmemiş ülke fark etmeksizin tüm dünyayı ekonomik olarak olumsuz etkilediği ve ülkelerin ise bu ekonomik maliyeti düşürmek adına bazı tedbirler ve önlemler aldığı tespitinde bulunulmuştur. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından yapılan bilgilendirmeye göre, 5 ile 25 milyon arasında kişinin işsiz kalacağı ve IMF'e göre ise dünya ekonomisinin %3 oranında daralacağı öngörüsü paylaşılmıştır.

Durmuş ve Şahin (2020), Covid-19 salgını döneminde Türkiye'de ve dünyada uygulanan ekonomi politikalarını incelemiş ve ortaya çıkan bu salgının ekonomik olarak tüm ülkeleri zor duruma soktuğu ifade edilmiştir. Çalışmada, hastalıkla mücadele kapsamında yer alan tıbbi malzeme ithalatında ödenen vergilere hastalık süresi boyunca muafiyet getirilmesi, işsiz kalan vatandaşlara ekonomik destek sağlanması, zorluk çeken şirketler ve mükellefler için sermaye yapıları düzelinceye kadar vergi muafiyeti sağlanması konusunda politika önerileri sunulmuştur. Türkiye için ise dış ticarete vergi muafiyeti, KDV indirimi ve iadesi, teşvik, destek primleri, vb. uygulamalarla ekonominin desteklenmesi tavsiye edilmiştir. Ayrıca Covid-19 süreci boyunca tüm dünya Çin mallarına karşı bir tepki oluştuğu gözlemlenmiş, Çin'in dünya ihracatında oldukça iyi bir pazar payına sahip olduğu göz önüne alındığında, bu pazarı kaybetmesi durumunda bu süreçte genç ve dinamik nüfus yapısı, coğrafi konumu ve ulaşım imkânlarına sahip olan Türkiye'nin dünya ticaretinde üst sıralara yerleşmesinin mümkün olabileceğine yönelik tespitler yapılmıştır.

Hamamcı ve Şahinoğlu (2020), Türkiye'nin de aralarında yer aldığı 21 yükselen piyasa ekonomisinin makroekonomik performansını analiz etmişlerdir. Çalışmada makroekonomik değişkenler olarak iktisadi büyüme, enflasyon, istihdam, bütçe dengesi ve dış ticaret haddi verileri kullanılmıştır. Ayrıca seçilen makroekonomik değişkenlerin ağırlıklandırılmasında temel bileşenler analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada 2000-2008, 2009-2011 ve 2012-2017 alt dönemleri de ele alınmış ve böylelikle 2008 Dünya Ekonomik Krizinin makroekonomik performansa etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, makroekonomik performansın en yüksek olduğu ülkeler sırasıyla Çin, Peru ve Nijerya olurken, en düşük olduğu ülkeler ise sırasıyla Mısır, Sırbistan ve Ukrayna'dır. Türkiye ise makroekonomik performans açısından örneklem içerisinde 19. olmuştur. Ayrıca belirtilen alt dönemlerde Türkiye'nin makroekonomik performansı beklentinin altına olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Nakipoğlu ve Işık (2020), Covid-19 salgınının Türkiye’de işletmeler üzerine etkisini 894 küçük ve orta büyüklükteki işletmeye anket uygulamak suretiyle tespit etmeye çalışmışlardır. Elde edilen bulgulara göre, ‘Verilen Ekonomik Teşviklerin Yetersiz Kaldığını Düşünüyorum’, ‘Küçük İşletmelerin Kapanma Riski İle Karşı Karşıya Olduğunu Düşünüyorum’ ve ‘İşsizliği Artacağını Düşünüyorum’ gibi ifadelerle yüksek düzeyde katılım gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Tayar vd. (2020), yapmış oldukları çalışmada Covid-19 salgınının Türkiye’deki sektörler üzerindeki etkisi Borsa İstanbul Sektörü Endeksleri üzerinden araştırılmıştır. Bu sektörün seçilmesinin sebebinin ise makroekonomik göstergelerin paylaşım sıklığının düşük olması olarak ifade edilmiştir. Ayrıca Covid-19’un finansal piyasalardaki etkilerini ölçmek adına on farklı Borsa İstanbul Sektör Endeksi incelenmiştir. Çalışmada Basit Lineer Regresyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, elektrik, ulaştırma, sınai, mali ve teknoloji sektörleri ekonomik olarak anlamlı şekilde etkilendiği ve gıda-içecek, ticaret, tekstil, turizm ve hizmetler sektörlerinde ise anlamlı etkilerin söz konusu olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Bakırtaş ve Ozan (2021), Covid-19 salgınının ekonomik etkileri üzerine genel bir incelemede bulunmuşlardır. Bu amaç doğrultusunda dünyada Covid-19 vakasının en çok görüldüğü 10 ülke incelenmiştir. Ekonomik etkilerin analiz edilmesinde kullanılan değişkenler finansal piyasalar, döviz kuru, kamu harcamaları ve enerji fiyatlarıdır. Bulgulara göre, ulusal ve uluslararası seviyede daha etkin politika uyumunun Covid-19 salgınının olumsuz etkilerini büyük ölçüde sınırladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Küreselleşen dünyada küresel bir boyutta ortaya çıkan Covid-19 salgınının dış ticareti etkilememesinin kaçınılmaz olduğu belirten Gökmen ve Oran (2021), Covid-19 salgınının dünyadaki ülkelerin ve Türkiye’nin dış ticareti üzerine etkilerini araştırmışlardır. Çalışmada nicel araştırma metodlarından biri olan nedensel modelleme yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, bölgesel değişikliklerin görülmesiyle birlikte, tıbbi ürünlerin ticareti hariç, genel çerçevede ihracat ve ithalatta düşüşlerin görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Kavlak vd. (2021), Covid-19 salgınının Euro Bölgesinde enflasyon, ekonomik büyüme, işsizlik ve endüstriyel üretim üzerindeki etkileri araştırmışlar ve elde edilen veriler, coğrafi bilgi sistemi ile haritalandırmışlardır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, Euro Bölgesi ülkelerinin ekonomileri 2020 yılının ilk çeyreğinde olumsuz yönde etkilendiği ve ikinci çeyreğinde ise bu olumsuz etkilerin daha da artarak en yüksek seviyeye çıktığı; ancak 2020 yılının üçüncü çeyreğinde bir toparlanma meydana geldiği tespit edilmiştir. Özellikle turizm, sanayi ve diğer sektörlerde daralmalar meydana gelmiş ve bu sektörlerde istihdam edilen kişilerin işsiz kalmasına sebebiyet verdiği gözlemlenmiştir.

Küçükbaş vd. (2021), Covid-19 salgınının dünya ekonomisine etkisi Avrupa, Asya, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Orta Amerika ve Ortadoğu ülkeleri bağlamında araştırılmıştır. IMF veri tabanından alınan veriler eşleştirilmiş T-testi ve Wilcoxon testi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada 2019 yılı salgın öncesi, 2020 yılı ise salgın dönemi olarak tanımlanmıştır. Bulgulara göre, ortaya çıkan salgının öncelikle sağlık alanını etkilediği; daha sonrasında bu etkileri en az seviyeye indirmek adına alınan tedbirler neticesinde ise ekonomik bütününde olumsuz etkiler meydana getirdiği tespit edilmiştir. Nitekim kapanan işyerleri, tedarik zincirindeki ve işgücü piyasasındaki yaşanan aksaklıklar, üretimin azalması vb. gibi birçok durum örnek olarak gösterilebilir. Araştırmada, GSYH açısından Covid-19 salgını öncesi ve sonrası dönemi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu, TÜFE ve cari açık açısından ise salgın öncesi ve salgın dönemi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak ise ortaya çıkan bu küresel salgın dünya ekonomik büyüme oranlarını olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Pehlivan vd. (2021), Covid-19 salgınının Türkiye, Almanya, Rusya, İtalya, İngiltere, İspanya, Fransa, Amerika, Çin, Avusturya ve Arjantin gibi seçilmiş bazı seçilmiş ülkelerdeki makroekonomik etkilerini ve uygulanan para ve maliye politikalarının sonuçlarını değerlendirmişlerdir. Bu amaçla, söz konusu ülkelerin salgın öncesi ve sonrası dönemdeki makroekonomik göstergeleri ve uygulanan para ve maliye politikaları hakkında çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır. Ortaya çıkan salgın, işçiler, işverenler, tedarikçiler, finansal kurumlar ve firmaları vb. olumsuz yönde etkilediği, tedarik zincirinin ve üretimin aksadığı ve makroekonomik açıdan olumsuz etkiler meydana geldiği değerlendirilmiştir. Bu olumsuz etkileri en az seviyeye indirmek adına para politikasından ziyade maliye politikasına daha fazla ağırlık verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Temizkan vd. (2021), Covid-19 salgınının tüketici davranışları ve eğilimleri üzerinden ekonomiye olan etkisini araştırmışlardır. Salgın kapsamında uygulanan kısıtlamalar ve tedbirlerin tüketicilerin satın alma davranışlarının nasıl etkileneceğini değerlendirmek amacıyla yürütülen anket çalışmasından elde edilen bulgulara göre, fiziki satın alma yerine internet üzerinden çevrimiçi satın alma eğilimlerinin artacağı; turizm ve eğlence gibi sektörlerde satın alma davranışlarının ise duraksayacağı ve düşeceği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca salgın sürecinde kişilerin tasarrufların artacağı ve tüketicilerin tüketim anlamında daha ihtiyatlı bir tutum sergileyeceği belirtilmiştir.

Salgın öncesi ve sonrası dönemlerde ekonominin nasıl tepkiler verdiğinin saptamak amacıyla Han vd. (2022), Türkiye ekonomisini deneysel olarak analiz etmişlerdir. Araştırma kapsamında Ocak 2019 ile Ağustos 2021 arası dönem T-testi ve Mann Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, Covid-19 salgınının Türkiye’de temel ekonomik göstergeler üzerinde olumsuz yönde etkiler bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kete ve Karasaç (2022), Covid-19 salgınından AB ülkelerinin ve Türkiye'nin ekonomik performanslarının nasıl etkilendiği değerlendirmişlerdir. Çalışmada Complex Proportional Assessment-COPRAS yöntemi kullanılmıştır. Ekonomik performansın ölçülmesinde kullanılan makroekonomik değişkenlerin GSYH büyüme oranı, kişi başına GSYH, cari denge, bütçe dengesi, işsizlik oranı, genel yönetim borç stoku ve enflasyon oranı olduğu ifade edilmiştir. Bulgulara göre, AB ülkeleri ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu örneklemde en yüksek makroekonomik performansa sahip ülke Slovenya iken, Danimarka ve Almanya'nın sırasıyla ikinci ve üçüncü sırada yer almaktadır. En düşük makroekonomik performansı gösteren ülkeler ise sırasıyla Türkiye G.K.R.Y. ve Yunanistan'dır.

Salgının sağlık, eğitim, turizm, dış ticaret gibi alanları olumsuz yönde etkilediğini belirten Levent ve Özen (2022), Covid-19 salgınının Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Fransa, Hollanda, İspanya ve Finlandiya'dan oluşan seçilmiş AB ülkelerinin ekonomisi üzerine etkilerini araştırmışlardır. Bulgulara göre, ilgili ülkelerin 2019 yılı ekonomik büyüme oranlarında ciddi bir düşüşün görülmediği; fakat 2020 yılına gelindiğinde seçilmiş olan bu ülkelerin ekonomik büyüme oranlarında ciddi düşüşlerin meydana geldiği tespit edilmiştir. Ayrıca en fazla düşüşün İspanya'da görüldüğü ve ortaya çıkan bu küresel salgının AB seçilmiş ülkelerinin ekonomik büyümelerini olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 1: Covid-19 Salgınının Ekonomik Etkilerine İlişkin Literatür Özeti

Yazarlar	Yöntem	Örneklem	Dönem	Bulgular
Adıgüzel (2020)	Betimsel analiz	Türkiye	2020	Covid-19 salgınının Türkiye'de makroekonomik göstergeleri olumsuz yönde etkilediği ve GSYH'yi 400-675 milyar TL düşüreceği tahmin edilmiştir.
Açıkgöz ve Günay (2020)	Betimsel analiz	Dünya ve Türkiye	Aralık 2019- Ocak 2021	Covid-19 salgınının yeni çalışma koşulları ve tedarik zinciri sistemine, dijitalleşme ve güvenlik gibi faktörlere fırsat sağladığı; ancak gıda enflasyonu, işsizlik, iflaslar ve yatırımlardaki düşüşlere de zemin hazırladığı belirtilmiştir.
Balcı ve Çetin (2020)	Betimsel analiz	Türkiye	2020	Salgın, istihdamı ciddi ölçüde olumsuz yönde etkilemiştir. Bu edenle istihdamı artırıcı yönde kamu teşviklerinin verilmesi gerektiği belirtilmiştir.
Barrafrem vd. (2020)	Anket Çalışması	Birleşik Krallık ve İsveç	2020	Bireyler, ulusal ve küresel ekonomik görünümü hakkında oldukça kötümser beklentiye sahiptirler.
Duran ve Acar (2020)	Betimsel analiz	Dünya	2019-2021	Dünya ekonomisi bir bütün olarak salgından olumsuz etkilenmiştir. ILO'ya göre salgının sonunda dünyada 5-25 milyon insanın işsiz kalacağı ve IMF'e göre ise dünya ekonomisinin %3 daralacağı tahmin edilmiştir.
Durmuş ve Şahin (2020)	Betimsel analiz	Türkiye ve Dünya	2019-2021	Salgın, finansal yönden tüm sektörleri olumsuz etkilemiştir. Dünya ve Türkiye için ekonomik ve sosyal açıdan sağlıklı bir ortam oluşturulması için çeşitli politikalar önerilmiştir.
Eryer ve Konuk (2020)	Betimsel analiz	Türkiye	Salgın öncesi ve salgın dönemi	Türkiye'nin dış ticaret, işsizlik ve ekonomik büyüme gibi makroekonomik göstergelerinin olumsuz yönde etkilendiği tespit edilmiştir.

Tablo 1: Devam

Yazarlar	Yöntem	Örneklem	Dönem	Bulgular
Nakiboğlu ve Işık (2020)	Anket, T-testi, ANOVA Testi ve Tamamlayıcı Scheffe Testi	Türkiye	2020	İşsizliğin artması, küçük işletmelerin kapanması ve verilen ekonomik desteklerin yetersiz kalması konusunda yaygın bir düşünce hakimdir.
Tayar vd. (2020)	Basit Lineer Regresyon Testi	Türkiye	2020	Mali, sınai, elektrik, ulaştırma ve teknoloji sektörlerinde anlamlı ve olumsuz etkiye ulaşılrken; gıda, turizm, tekstil ve hizmet sektörlerinde ise anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.
Sherif (2020)	Panel Veri Analizi	Birleşik Krallık	Ocak 2020-Mayıs 2020	Covid-19 salgını ile geleneksel borsa endeksinin performansı ile Birleşik Krallık endüstriyel sektör grupları arasında bulgular istatistiksel olarak güçlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.
Bakırtaş ve Ozan (2021)	Betimleyici analiz	En Çok Vaka Görülen İlk 10 Ülke	2019-2021	Salgının yarattığı korku ve panik ortamı piyasaların olumsuz yönde etkilemiş ve arz ve talep şoklarına sebebiyet vermiştir. Ayrıca finans piyasası, enerji fiyatları ve döviz kurları üzerinde de olumsuz etki bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır.
Gökmen ve Oran (2021)	Betimleyici analiz	ABD, AB, Çin, Japonya ve Güney Kore	2020	Dış ticaret hacminde düşüşler meydana gelmiştir. Sürecin uzamasının ihracat ve ithalatın daha fazla olumsuz yönde etkileyeceği belirtilmiştir.
Kavlak vd. (2021)	Betimleyici analiz	Euro Bölgesi	2019-2020	Salgın, Euro Bölgesi ekonomilerine olumsuz etkisi 2020 yılının ilk çeyreğinde kendini göstermiş; ikinci çeyrekte olumsuz etki en üst seviyeye çıkmış ve üçüncü çeyrekte ekonomiler toparlanma sürecine girmişlerdir.
Küçükbay vd. (2021)	Wilcoxon Sıralar Testi ve T-testi	Avrupa, Asya, Amerika ve Ortadoğu Ülkeleri	2019-2020	GSYH üzerinde anlamlı bir etkinin olduğu fakat cari açık ve TÜFE üzerinde anlamlı bir etkinin bulunmadığı saptanmıştır.
Pehlivan vd. (2021)	Karşılaştırmalı Analiz	Seçilmiş 11 Ülke	2019-2020	Çin hariç diğer ülkelerde büyüme olumsuz etkilenmiştir. Çin ve Türkiye’de enflasyon artmış, diğer ülkelerde ise düşmüştür.
Temizkan vd. (2021)	Anket ve T-testi	Türkiye	2020	Salgının, çevrimiçi satın alma alışkanlıklarını artıracığı; turizm ve eğlence sektöründe yönelik satın alma eğilimlerin azaltacağı ve bireylerin tasarruf davranışlarını artıracakları öngörüsünde bulunulmuştur.
Han vd. (2022)	T-testi ve Mann Whitney U Testi	Türkiye	Salgın Öncesi ve Salgın Dönemi	Döviz, işsizlik, harcamalar, ithalat ve taşıt sayıları, toplam ödeme ve kredilerde salgın öncesi ile sonrası dönem arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiş; enflasyon, büyüme, ihracat ve konut satışlarında ise edilememiştir.
Levent ve Özen (2022)	Betimleyici analiz	Seçilmiş 8 AB Ülkesi	2005-2020	Büyüme oranlarında 2020 yılında ciddi bir düşüşün meydana gelmiştir. Ekonomik daralmanın en fazla olduğu ülke İspanya’dır.
Tekinay (2022)	TOPSIS Yöntemi	G7 Ülkeleri ve Türkiye	2019-2020	2019 yılı ikinci çeyrekte en iyi ekonomik performans gösteren ülkenin Japonya; 2020 yılı ikinci çeyreğinde ise Almanya’dır. Her iki dönemde de en kötü ekonomik performans gösteren ülke Türkiye’dir.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Makroekonomik performansa ilişkin gerçekleştirilen çalışmalar bir bütün olarak incelendiğinde şu tespitlere varmak mümkündür. Birincisi enflasyon, işsizlik, büyüme, cari açık/GSYH, gelir dağılımı, yoksulluk oranı, RGSYH, uzun vadeli faiz hadlerindeki değişim ve

RGSYH'nin uzun dönem denge değerinden sapma derecesi makroekonomik performansın ölçümünde en sık kullanılan göstergelerdir. İkincisi ise bu değişkenler arasında herhangi bir hiyerarşik yapının olmadığı, yani değişkenler arasında herhangi bir önem derecesinin bulunmadığı, önemin endekslere ve araştırmacılara göre farklılık gösterdiği.

Covid-19 salgınının ekonomik etkileri araştıran çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde, Covid-19 salgının neredeyse dünyanın her kesiminde sorunlara yol açtığı ve olumsuz etkiler ortaya çıkardığı konusunda bir fikir birliği bulunduğu görülmektedir. İncelenen çalışmalarda salgın sonucunda tüketim alışkanlıklarının değişeceği, işsizlik ve enflasyon oranlarının artacağı, toplam harcamaların azalacağı, dış ticaretin olumsuz yönde etkileneceği, borsa ve türevlerinin etkileneceği, tasarruf oranlarının artacağı ve tüm bunlara bağlı olarak ülke ekonomilerinin resesyona gireceği ve fakirleşmenin artacağı yönünde tespitlere ulaşılmıştır. Ayrıca maliye politikalarına önem verilmesi hususuna dikkat edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. AVRUPA BİRLİĞİ ÜYESİ ÜLKELERİN 2013-2022 DÖNEMİ MAKROEKONOMİK PERFORMANSLARININ ÖLÇÜLMESİ

Bu bölümde, Covid-19 salgınının 27 AB üyesi ülkenin (AB27) makroekonomik performansı üzerine etkisi araştırılmıştır. Bu bağlamda, örnekleme yer alan her bir ülke için 2013-2022 dönemi yıllık makroekonomik performans endeksleri oluşturulmuştur. Elde edilen endeksler yardımıyla hem ülkelerin makroekonomik performanslarına göre sıralaması yapılmış hem de özellikle salgının etkin olduğu 2020-2022 alt döneminde ülkelerin performanslarında meydana gelen değişiklikler tablolar ve grafikler yardımıyla ortaya konulmuş ve karşılaştırmalar yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, AB üyesi ülkelerin 2013-2022 dönemindeki makroekonomik performansını değerlendirmek ve özellikle Covid-19 salgınının AB üyesi ülkelerin makroekonomik performanslarına etkisini araştırmaktır. Böylelikle ülke ekonomilerinin bütüncül performansları arasında daha objektif bir değerlendirme yapma imkânı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, makroekonomik performansı olumsuz etkileyen değişkenlerin tespiti uygulanacak iktisat politikalarının belirlenmesi açısından da önem teşkil etmektedir.

3.2. Yöntem

Bir konuya ilişkin birçok değişkenin varlığı, o konu hakkında değerlendirme yaparken çeşitli zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Örneğin konu ile ilişkili bir değişkenin değeri olumlu olabileceği gibi, diğer bir değişkenin değeri olumsuz olabilir. Böyle bir durumda genel görünüm hakkında olumlu veya olumsuz bir değerlendirme yapmak zorlaşmaktadır. Örneğin bir ülkenin ekonomik durumunu değerlendirirken enflasyon, işsizlik, ekonomik büyüme vb. dikkate alınabilecek pek çok değişken bulunmaktadır. Tek bir değişkene bağlı kalınarak ekonominin durumu hakkında yorum yapmak mümkün değildir. Böyle durumlarda genellikle pek çok değişkenden oluşan birleşik bir değişken/endeks oluşturulmakta ve söz konusu endekse bağlı kalınarak değerlendirmeler yapılmaktadır. Oluşturulan birleşik endekse, konu ile ilgili olduğu düşünülen değişkenler önem durumuna göre belli bir ağırlık verilerek dâhil edilmektedir. Pek çok değişkenden oluşan bileşik bir endeks değeri aşağıda belirtilen süreç yardımıyla oluşturulmaktadır (OECD, 2008: 20-21):

1. **Teorik Temeller:** Uzmanların ve paydaşların görüşleriyle birlikte amaca uygun bileşik bir gösterge ortaya konulmasında kullanılacak değişkenlerin tespiti ve kombinasyonu için sağlam bir temel oluşturur.
2. **Veri Seçimi:** Verilerin ölçülmekte olan olgu ve birbirleriyle ilişkisi analitik sağlamlık, ölçülebilirlik, ülke kapsamı ve göstergelerin alaka düzeyine dayalı olması gerekir.
3. **Eksik Verilerin Tamamlanması:** Eksiksiz bir veri seti oluşturulmalıdır. Eksik veriler tekli veya çoklu atama yöntemleriyle tamamlanmalıdır.
4. **Çok Değişkenli Analiz:** Veri setinin genel yapısını incelemek, uygunluğunu değerlendirmek ve daha sonraki metodolojik seçimlere (ağırlıklandırma, toplama vb.) rehberlik etmesi için kullanılmalıdır.
5. **Normalizasyon:** Değişkenleri karşılaştırılabilir hale getirmek için veriler normalizasyon işlemine tabi tutulmalıdır.
6. **Ağırlıklandırma ve Toplama:** Temel teorik çerçevede verilerin önem derecesine göre ağırlıklandırma işlemi yapılmalıdır.
7. **Belirsizlik ve Duyarlılık Analizi:** Elde edilen endeks değerinin sağlamlığı ilgili endekse bir değişken eklemek veya çıkarmak suretiyle değerlendirilmelidir.
8. **Veriye Geri Dönme:** Genel bir iyi ya da kötü performans elde edilmesindeki ana etkenleri ortaya çıkarmak için gereklidir.
9. **Diğer Göstergelerle Bağlantılar:** Regresyonlar yardımıyla ilişkileri tanımlamanın yanı sıra mevcut basit veya bileşik göstergeler ile birleşik gösterge/endeks (ya da onun bölümleri) ilişkilendirilmelidir.
10. **Sonuçların Görselleştirilmesi:** Görsellik, sonuçların değerlendirilmesini ve yorumlanmasını kolaylaştırır, ilgiyi artırır.

Bu bağlamda Kaldor (1971), İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra hükümetlerin tam istihdam, ödemeler dengesi, ekonomik büyüme ve ücret artışı-gelirler politikasına ilişkin hedeflerinin iktisat politikalarının temel amaçları haline geldiğini ifade etmiştir. Örneğin Almanya'da 1967 yılında çıkarılan İstikrar ve Büyüme Kanunu'nda istikrarlı ve yeterli büyüme, yüksek oranlı istihdam, istikrarlı fiyat seviyesi ve dış ekonomik denge temel amaçlar olarak belirlenmiştir (Dullien, 2017: 7). Alman ekonomi ve Maliye Bakanı Karl Schiller, söz konusu amaçlar ile Kaldor (1971)'in görüşlerini dikkate alan ve hızlı bir görsel analize imkân veren bir diyagram geliştirmiştir (Medrano-B ve Teixeira, 2013: 1). Daha sonra bazı OECD ekonomistleri ücret artışı-gelirler politikası yerine enflasyon değişkenini koymak suretiyle Kaldor (1971)'un görüşlerini revize etmişler ve ülkelerin makroekonomik performanslarını bu yeni dört değişkenden oluşan bir diyagramla karşılaştırmışlardır. OECD tarafından “magic diamond-sihirli elmas” olarak adlandırılan bu diyagram literatürde “magic polygon-sihirli çokgen”, “magic square-sihirli kare” veya “magic rectangle-sihirli dörtgen” gibi farklı şekillerde de adlandırılmaktadır (Al ve Baday Yıldız, 2019: 306). Makroekonomik performansın ölçülmesinde dört değişkenin kullanılması zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu yaklaşımda endeksin içerdiği değişken sayısı değişebilir ve bu

değişken sayısına göre endeks sihirli üçgen, sihirli kare, sihirli beşgen vb. adlarla ifade edilebilir (Picek, 2017: 3).

Araştırma kapsamında, makroekonomik performans değerlendirilmesinin yapılabilmesi amacıyla Kaldoryan yaklaşım kullanılarak bir makroekonomik performans endeksi oluşturulmuştur. Bu bağlamda, makroekonomik performans endeksinde ekonomik büyüme, yüksek istihdam, düşük enflasyon ve ticaret dengesinden oluşan dört değişken kullanılmış ve çalışmada kullanılan yöntem sihirli kare yöntemi olarak adlandırılmıştır.

3.2.1. Normalizasyon

Değişkenlerin farklı ölçeklerde ve ölçü birimlerinde olması, söz konusu değişkenlerin normalizasyon işlemine tabi tutularak aynı ölçeğe getirilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda normalizasyon, değişkenlere ait farklı birimlerde ve ölçeklerde olan ham değerleri ortak bir ölçeğe getiren matematiksel bir dönüşüm süreci olup, bütün değerler belirlenen bir aralığa (0-1, 0-10, 0-100 vb.) taşımaktadır (Nahman vd., 2016: 224). Literatürde pek çok normalizasyon yöntemi bulunmaktadır. Bu çalışmada en az-en çok (min-max) ve referans noktası yaklaşımı normalizasyon yöntemleri tercih edilmiştir.

Min-max normalizasyon yöntemi, kullanışlı bir yöntem olmakla birlikte aşırı ve aykırı değerlerin mevcut olduğu durumlarda normalleştirilmiş değerleri olumsuz etkileyebilmektedir. Bu yöntem aşağıdaki eşitlikler yardımıyla şöyle formüle edilebilir:

$$X'_{jt} = \frac{X_{jt} - \min(X)}{\max(X) - \min(X)} \quad (3.1)$$

$$X'_{jt} = \frac{\max(X) - X_{jt}}{\max(X) - \min(X)} \quad (3.2)$$

Bu eşitliklerde X'_{jt} , X değişkeninin j ülkesinde t yılındaki normalize edilmiş değerini; $\max(X)$, tüm örneklemde (tüm ülkeler ve tüm dönem dikkate alınarak) X değişkeninin aldığı en yüksek değeri; $\min(X)$, tüm örneklemde X değişkeninin aldığı en düşük değeri, X_t ise X değişkeninin t yılındaki ham değerini ifade etmektedir.

Normalizasyon işleminde şayet değişkene ait ham değerlerin yüksek olması olumlu bir durum (örneğin büyüme oranının yüksek olması) ise Eşitlik 3.1, ham değerlerin düşük olması olumlu bir durum (örneğin enflasyon oranının düşük olması) ise Eşitlik 3.2 kullanılmaktadır. Normalizasyon işlemi sonucunda elde edilen normalleştirilmiş değerler 0 ile 1 arasında olup, alt

değere yaklaşılması kötü, üst değere yaklaşılması iyi performans olarak değerlendirilmektedir. Bu durumda 0 en kötü, 1 ise en iyi durumu ifade etmektedir.

Referans noktası yaklaşımında her bir kritere göre maksimizasyon durumunda en yüksek değer, minimizasyon durumunda ise en düşük değer referans noktası seçilir. Daha sonra alternatiflerin tüm ülkeler için her bir değişkene göre referans noktalarına olan uzaklıkları bulunur.

$$d_{jti} = |r_{jti} - x_{jti}| \quad (3.3)$$

Eşitlik 3.3'te d_{jti} , j ülkesinde t yılındaki i değişkenine ait referans değere olan uzaklığı; r_{jti} , i değişkenine ait t yılındaki referans değerini ve x_{jti} ise j ülkesinin i değişkenine ait t yılındaki gerçek değerini vermektedir. Daha sonra elde edilen yeni değerlere min-max işlemi uygulanmaktadır (Arslankaya ve Göraltay, 2019:28).

3.2.2. Ağırlıklandırma

Değişkenlerin normalize edilmesinden sonra, değişkenlere çeşitli ağırlıklar vererek her bir ülke (j) için yıllara göre (t zamanındaki) makroekonomik performans skoru elde edilir. Seçilen değişkenlerin ne şekilde ağırlıklandırılacağı oldukça önemlidir. Çünkü dikkat edilmezse ağırlıklandırma seçimleri sonuçları yönlendirebilir. Ancak böyle bir sorunu tam olarak ortadan kaldırmak mümkün değildir. Ağırlıklandırma işlemi sonucunda endeks skoru Eşitlik 4.4 yardımıyla elde edilir.

$$P_{jt} = \sum w_i x'_{ijt} \quad (4.4)$$

Bu eşitlikte P_{jt} , j ülkesinin t yılındaki endeks değerini; w_i , i değişkeninin endekste ağırlık oranını ve x'_{ijt} , j ülkesinin t yılındaki i değişkenine ait normalize edilmiş değerini ifade etmektedir.

Değişkenlerin ağırlık oranları ise teorik literatürden yararlanılarak belirlenebileceği gibi, istatistiki yöntemler yardımıyla da belirlenebilir. Bu çalışmada değişkenlerin endeks içindeki ağırlıkları belirlenirken literatürdeki çalışmalardan yararlanılmıştır. Benlialper vd. (2015: 14), ülkelerin makroekonomik performansını hesaplarken teorik literatüre dayanan dar çekirdek, geniş çekirdek, Keynesyen ve Boratav-Heterodoks olarak adlandırılan dört farklı ağırlıklandırma yöntemi kullanmışlardır. Bu bağlamda, araştırmada Benlialper vd. (2015)'nin belirttiği ağırlıklandırma yöntemleri de kullanılarak araştırmanın sağlamlığı kontrol edilmiştir. Çalışmada kullanılan ağırlıklandırmalar Tablo 2'de toplu olarak sunulmuştur.

Tablo 2: Oluşturulan Endekslerde Yer Alan Değişkenlerin Ağırlık Oranları

Endeks/Ağırlıklandırma	Büyüme	Cari Denge/GSYH	Enflasyon	İşsizlik
Sihirli Kare	1/4	1/4	1/4	1/4
Dar Çekirdek	1/3	-	1/3	1/3
Geniş Çekirdek	1/4	1/4	1/4	1/4
Keynesyen	1/4	-	1/5	1/4
Boratav-Heterodoks	1/3	1/3	-	1/3

Tablo 2’den de görüldüğü gibi, Keynesyen yaklaşım hariç diğer tüm yaklaşımlar eşit ağırlıklandırma yöntemini kullanmaktadır. Yani endekste yer alan değişkenler arasında önem derecesi açısından bir farklılık bulunmamaktadır. Keynesyen yaklaşımda ise işsizlik ve büyümeye enflasyondan daha fazla önem verilmektedir.

3.2.3. Sihirli Kare Yaklaşımı

Sihirli kare; büyüme, cari denge, enflasyon ve işsizlikten oluşan dört temel makroekonomik değişkenden meydana gelen bir diyagram olup, yatay ve dikey eksenlerle dört parçaya bölünmüştür. Yatay eksenin sağında cari denge ve solunda işsizlik; dikey eksenin üst kısmında büyüme ve alt kısmında enflasyon değişkeni yer almaktadır. Her bir eksen bu değişkenlere ait değerlerin yeri belirlenip, birbirleriyle birleştirildiğinde ortaya bir dörtgen çıkmaktadır. Söz konusu dörtgenin alanının büyümesi ülkenin makroekonomik performansının arttığı, aksi durumda ise makroekonomik performansının düştüğü şeklinde yorumlanmaktadır (Moesen Cherchye, 1998: 6).

Söz konusu şeklin yorumlanmasında ideal alan/ülke/ekonomi varsayımından yola çıkılmaktadır. Dört değişkenden her birinde en iyi değerlere sahip olunması durumu ifade eden ideal ülke/ekonomi varsayımı altında, elde edilecek sihirli karenin alanı 1 birim kare olacaktır. İdeal değerlerden uzaklaşıldıkça söz konusu dörtgenin alanı küçülecek ve sifıra yaklaşacaktır. Kısaca, sihirli kare yaklaşımı ile endeks oluşturulduğunda söz konusu endeks 0 ile 1 arasında değerler almakta; en kötü makroekonomik performans 0 ile ifade edilirken, en iyi makroekonomik performans 1 ile ifade edilmektedir.

Literatürde ideal ülkeye ait verilerin ne olduğuna dair bir uzlaşma yoktur. Örneğin Kucera (2012), OECD’nin önerisi doğrultusunda büyüme oranının %3, işsizlik oranının %5.5, enflasyon oranının %2 ve cari dengenin sağlandığı ve cari açığın %0 olduğu bir durumu ideal ülke/ekonomi olarak nitelendirmektedir. Yani bu değerlere sahip olunduğu durum en iyi durum olarak değerlendirilmekte, böyle bir durumda çizilen sihirli dörtgenin alanı 1 birim kare olmakta ve makroekonomik performans endeksi 1 değerini almaktadır. Bu durum en yüksek makroekonomik

performans olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte Medrano ve Teixeira (2013), ideal alanı kendi örneğine ait maksimum ve minimum değerler yardımıyla oluşturmuştur.

Sihirli kare yöntemindeki normalizasyon işlemi min-max normalizasyon yöntemine dayanmakta ve süreç aşağıdaki gibi açıklanmaktadır (Medrano-B ve Teixeira, 2013: 3):

1. Değişkenlerin her biri 0'dan " α " gibi bir sayısal sabite uyarlanır. Bu aşamada tüm orijinal değişkenler doğrusal ölçeklere sahip olduğundan yenileri de doğrusaldır.
2. Bir dik koordinat sistemi içinde her bir değişken için " α " ya karşılık gelen ölçü hesaplanır. Bu hesaplama yapılırken 45 derecelik dönüşümler kullanıldığından artık dörtgen tam bir kare halini alır.
3. Böylece en geniş dörtgenle temsil edilen ve 1 birim kare alana sahip mükemmel bir kare elde edilir ve "mükemmel makroekonomik yapılanma" olarak adlandırılır.
4. Son aşamada her bir döneme karşılık gelen alanlar hesaplanarak ülke performansının dönemsel karşılaştırılması yapılır.
5. Normalleştirme, bir ülkedeki cari denge (τ) değişkeninin minimum ve maksimum değerlerinin aşağıdaki gibi olduğu varsayımı altında şöyle açıklanabilir (Medrano-B ve Teixeira, 2013: 3):

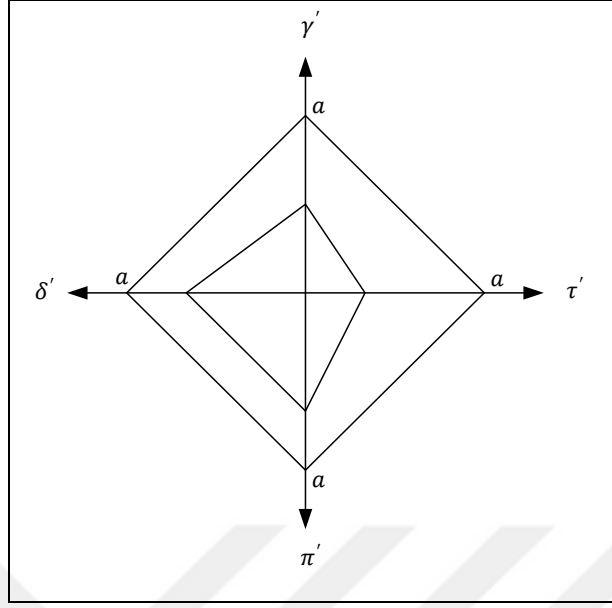
$$-2 \leq \tau \leq 4 \quad (3.5)$$

Bu durumda normalleştirilmiş cari denge (τ') değeri aşağıdaki gibi ifade edilecektir.

$$0 \leq \tau' \leq a \quad (3.6)$$

Tüm değişkenlerin yukardaki gibi normalleştirilmesi ile elde edilen dörtgen ve sihirli kare Şekil 1'de gösterilmiştir. Medrano-B ve Teixeira (2013)'ye göre, bu şekildeki dıştaki dörtgenin alanı ideal ekonomiyi/alanı temsil eden, her bir kenarı a olan bir eşkenar dörtgendir ve alanı sayısal olarak 1'e eşittir.

Şekil 1: Sihirli Kare

Söz konusu dörtgenin alanı aşağıdaki eşitlik yardımıyla hesaplanmaktadır.

$$A = 4x \frac{1}{2} a^2 = 1. \quad (3.7)$$

Bu nedenle;

$$a^2 = \frac{1}{2}. \quad (3.8)$$

Şekildeki küçük dörtgenin alanı ele alınan ülkenin söz konusu dönemdeki makroekonomik performansını ifade etmekte olup, aşağıdaki eşitlik yardımıyla hesaplanmaktadır.

$$P_{jt} = \frac{1}{2} (\gamma'_{jt} \tau'_{jt} + \tau'_{jt} \pi'_{jt} + \gamma'_{jt} \tau'_{jt} + \delta'_{jt} \gamma'_{jt}) \quad (3.9)$$

Bu eşitlikte P_{jt} , j ülkesinin t yılındaki makroekonomik performansını; γ'_{jt} , τ'_{jt} , π'_{jt} ve δ'_{jt} sırasıyla j ülkesinin t yılındaki büyüme, cari denge/GSYH, enflasyon ve işsizlik oranlarına ait normalize edilmiş değerleri vermektedir.

Saavedra-Rivano ve Teixeira (2017:94), Medrano-B ve Teixeira (2013) tarafından kullanılan denklem ile elde edilen sonuçların değişkenlerin hangi eksenlerde gösterildiğine karşı duyarlı olduğunu ifade etmişler ve söz konusu problemi ortadan kaldırmak için Sihirli Hiperküp-Magic Hypercube olarak adlandırdıkları bir matematiksel yaklaşım ortaya koymuşlardır. Buna göre makroekonomik performans endeksi aşağıdaki gibi hesaplanmalıdır.

$$P_{jt} = \gamma'_{jt} \cdot \tau'_{jt} \cdot \pi'_{jt} \cdot \delta'_{jt} \quad (3.10)$$

Bu eşitlikte P_{jt} , j ülkesinin t dönemindeki endeks değerini; γ'_{jt} , τ'_{jt} , π'_{jt} , δ'_{jt} ise sırasıyla j ülkesinin t dönemindeki büyüme, cari denge/GSYH, enflasyon ve işsizlik değişkenlerinin normalize edilmiş değerlerini ifade etmektedir.

Saavedra-Rivano ve Teixeira (2017)'nın yaklaşımında, birden fazla yıla ait dönemsel bir performans hesaplandığında veya yıllık performansta tüm değişkenlere ait en kötü değerlerin aynı yıla rastlaması durumunda herhangi bir sorun yaşanmamaktadır. Ancak yıllık performansı değerlendirirken, her bir değişkenin en kötü değerinin farklı yıllara rastlaması durumunda birden fazla sıfır değeri ortaya çıkabilmektedir. Yani bir değişkenin ilgili yılda en kötü değeri alması, o yılın diğer değişkenlerden elde ettiği iyi sonuçların göz ardı edilmesine neden olmakta ve bu durum ülkenin makroekonomik performansını sıfıra düşürmektedir.

Bu sorunu aşmak için, Al ve Baday Yıldız (2019), bir değişkenin en kötü değerine ait normalleştirilmiş değeri belirlerken gerçek değerler arasındaki oran yardımıyla ikinci en kötü yıldaki normalleştirilmiş değeri baz alarak, normalleştirilmiş değerleri de oranlamışlardır. Böylelikle bir değişkene ait en kötü değer normalleştirilmiş değeri sıfır değil, sıfıra çok yakın bir değer almaktadır. Endeks hesaplanırken yapılan çarpma işlemindeki yutan eleman problemi ortadan kalkmakta ve tek bir değişkene ait en kötü değere sahip olmanın makroekonomik performansı tümüyle sıfıra düşürmesinin önüne geçilmektedir.

3.3. Veri Seti

Çalışmada makroekonomik performansın ölçülmesine ilişkin bir endeks oluşturmak amacıyla kullanılan makroekonomik değişkenlerin belirlenmesinde Kaldor (1971)'un görüşlerinden yararlanılmıştır. Bu bağlamda, AB üyesi ülkelerin makroekonomik performansını değerlendirmek, ülkeler ve dönemler arasında bir karşılaştırma yapmak ve özellikle Covid-19 salgınının ülkelerin makroekonomik performansına etkisini tespit etmek amacıyla ekonomik büyüme, işsizlik, enflasyon ve ödemeler bilançosu değişkenlerinden oluşan bir performans endeksi hesaplanmıştır. Veriler Avrupa Birliği İstatistik Bürosu'nun (Eurostat) veri tabanındaki ekonomi ve finans ile nüfus ve sosyal koşullara ilişkin verilerden elde edilmiştir. Kullanılan veriler yıllık olup, 2013-2022 dönemini kapsamaktadır.

Araştırmanın 2013 yılından başlamasının nedeni en son üye olan Hırvatistan'ın 2013 yılında AB'ye katılmasıdır. Hırvatistan'ın üye olmasıyla, AB 28 üyeli birlik haline gelmiştir. Bununla birlikte Birleşik Krallık'ın 31 Ocak 2020 tarihinde üyelikten resmen çekilmesiyle AB bugün, 27 üyesi olan bir birlik durumundadır. Çalışmada yıllık veriler kullanıldığından ele alınan dönem 2022

yılı ile sınırlandırılmıştır. Bu nedenlerle, veri seti 2013-2022 dönemini kapsamakta ve Birleşik Krallık örnekleme yer almamaktadır. Araştırmanın örneklemini mevcut 27 AB üyesi ülke oluşturmaktadır. Örnekleme ait eksik veri bulunmamaktadır. Veri setine ilişkin özet bilgiler Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3: Veri Seti

Veriler	Temin Edilen Kaynak	Açıklama
Büyüme Oranı (γ)	Eurostat-Ekonomi ve Finans	Reel GSYH büyüme oranı, yıllık
Cari Denge/GSYH Oranı (τ)	Eurostat-Ekonomi ve Finans	Ödemeler bilançosuna ait yıllık değerler, yıllık nominal GSYH değerlerine bölünmüştür.
Enflasyon Oranı (π)	Eurostat-Ekonomi ve Finans	Harmonize edilmiş tüketici fiyatları endeksi artış oranı, yıllık
İşsizlik Oranı (δ)	Eurostat-Nüfus ve Sosyal Koşullar	İşsizlik oranı, toplam, yıllık

Araştırmada kullanılan makroekonomik değişkenlere ait büyüme, cari denge/GSYH, enflasyon ve işsizlik değerleri sırasıyla Tablo 4, 5, 6 ve 7’de sunulmuştur.

Tablo 4: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Büyüme Oranları (2013-2022)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.4	2.2	1.5	2.2	2.7	1	1.1	-3.7	2.6	1.8
Avusturya	0	0.7	1	2	2.3	2.4	1.5	-6.5	4.6	5
Belçika	0.5	1.6	2	1.3	1.6	1.8	2.3	-5.4	6.3	3.2
Bulgaristan	-0.6	1	3.4	3	2.8	2.7	4	-4	7.6	3.4
Çekya	0	2.3	5.4	2.5	5.2	3.2	3	-5.5	3.6	2.5
Danimarka	0.9	1.6	2.3	3.2	2.8	2	1.5	-2	4.9	3.8
Estonya	1.5	3	1.9	3.2	5.8	3.8	3.7	-0.6	8	-1.3
Finlandiya	-0.9	-0.4	0.5	2.8	3.2	1.1	1.2	-2.4	3	2.1
Fransa	0.6	1	1.1	1.1	2.3	1.9	1.8	-7.8	6.8	2.6
G.K.R.Y.	-6.6	-1.8	3.4	6.6	5.7	5.6	5.5	-4.4	6.6	5.6
Hırvatistan	-0.4	-0.4	2.5	3.6	3.4	2.8	3.4	-8.5	13.1	6.2
Hollanda	-0.1	1.4	2	2.2	2.9	2.4	2	-3.9	4.9	4.5
İrlanda	1.1	8.6	24.4	2	9	8.5	5.4	6.2	13.6	12
İspanya	-1.4	1.4	3.8	3	3	2.3	2	-11.3	5.5	5.5
İsveç	1.2	2.7	4.5	2.1	2.6	2	2	-2.2	5.4	2.6
İtalya	-1.8	0	0.8	1.3	1.7	0.9	0.5	-9	7	3.7
Letonya	2	1.9	3.9	2.4	3.3	4	2.6	-2.3	4.3	2.8
Litvanya	3.6	3.5	2	2.5	4.3	4	4.6	0	6	1.9
Lüksemburg	3.2	2.6	2.3	5	1.3	1.2	2.3	-0.8	5.1	1.5
Macaristan	1.8	4.2	3.7	2.2	4.3	5.4	4.9	-4.5	7.2	4.6
Malta	5.5	7.6	9.6	3.4	10.9	6.2	7	-8.6	11.8	6.9
Polonya	0.9	3.8	4.4	3	5.1	5.9	4.5	-2	6.9	5.1
Portekiz	-0.9	0.8	1.8	2	3.5	2.8	2.7	-8.3	5.5	6.7
Romanya	0.3	4.1	3.2	2.9	8.2	6	3.9	-3.7	5.8	4.7
Slovakya	0.6	2.7	5.2	1.9	2.9	4	2.5	-3.3	4.9	1.7
Slovenya	-1	2.8	2.2	3.2	4.8	4.5	3.5	-4.3	8.2	5.4
Yunanistan	-2.5	0.5	-0.2	-0.5	1.1	1.7	1.9	-9	8.4	5.9
AB27	-0.1	1.6	2.3	2.0	2.8	2.1	1.8	-5.6	5.4	3.5

Kaynak: Eurostat

Tablo 4'ten görüldüğü üzere, AB27 ülke grubunun bütününden en yüksek büyüme %5.4 ile 2021 yılında, en düşük büyüme %-5.6 ile 2020 yılında gerçekleşmiştir. Söz konusu örneklem ve ele alınan dönemde en yüksek büyüme İrlanda'da 2015 yılında, en düşük büyüme ise İspanya'da 2020 yılında gerçekleşmiştir.

Tablo 5: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Cari Denge/GSYH Oranları (2013-2022)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	6.6	7.2	8.6	8.6	7.8	8	8.2	7.1	7.7	4.2
Avusturya	1.9	2.5	1.7	2.7	1.4	0.9	2.4	3	0.4	0.7
Belçika	1	0.8	1.4	0.6	0.7	-0.9	0.1	1.1	0.4	-3.6
Bulgaristan	1.3	1.2	0	3.1	3.3	0.9	1.9	0	-1.9	-0.7
Çekya	-0.5	0.2	0.4	1.8	1.5	0.5	0.3	2	-2.8	-6.1
Danimarka	7.8	8.9	8.2	7.8	8	7.3	8.5	7.9	9	13.1
Estonya	0.3	0.7	1.8	1.2	2.3	0.9	2.4	-1	-1.8	-2.2
Finlandiya	-1.8	-1.3	-0.9	-2	-0.8	-1.8	-0.3	0.6	0.5	-3.9
Fransa	-0.5	-1	-0.4	-0.5	-0.8	-0.8	0.5	-1.8	0.4	-2.1
G.K.R.Y.	-1.5	-4.1	-0.4	-4.2	-5	-4	-5.6	-10.1	-6.8	-9.1
Hırvatistan	-1	0.3	3.3	2.2	3.4	1.8	2.8	-0.5	1.8	-1.6
Hollanda	9.8	8.5	5.2	7.1	8.9	9.3	6.9	5.1	7.3	4.4
İrlanda	1.6	1.1	4.4	-4.2	0.5	5.2	-19.8	-6.8	14.2	8.8
İspanya	2	1.7	2	3.2	2.8	1.9	2.1	0.6	1	0.6
İsveç	5.2	4.2	3.2	2.2	2.8	2.5	5.3	5.9	6.5	4.2
İtalya	1.1	1.9	1.4	2.6	2.7	2.6	3.3	3.9	3.1	-1.3
Letonya	-2.8	-1.6	-0.6	1.6	1.3	-0.1	-0.6	2.6	-4.2	-6.4
Litvanya	1.7	3.5	-2.4	-1.1	0.5	0.3	3.5	7.3	1.1	-5.1
Lüksemburg	5.1	4.9	4.8	4.8	4.7	3.7	3.4	3.2	4.6	5
Macaristan	3.4	1.2	2.3	4.5	2	0.2	-0.8	-1.1	-3.9	-8.1
Malta	0.1	5.6	2.7	-0.6	5.9	6.4	9.1	2.2	1.2	-5.8
Polonya	-2	-2.9	-1.3	-1	-1.1	-1.9	-0.2	2.4	-1.4	-3
Portekiz	1.6	0.2	0.2	1.2	1.3	0.6	0.4	-1	-0.8	-1.3
Romanya	-0.9	-0.3	-0.8	-1.6	-3.1	-4.6	-4.9	-4.9	-7.2	-9.3
Slovakya	1.9	1.1	-2.1	-2.7	-1.9	-2.2	-3.3	0.6	-2.5	-8.2
Slovenya	3.3	5.1	3.8	4.8	6.2	6	5.9	7.6	3.8	-0.4
Yunanistan	-1.4	-0.7	-0.8	-1.7	-1.9	-2.9	-1.5	-6.6	-6.8	-9.7
AB27	0.03	0.02	0.03	0.03	0.03	0.03	0.02	0.02	0.03	-0.01

Kaynak: Eurostat

Tablo 5'ten görüldüğü üzere, AB27 ülke grubunun bütününde genellikle cari fazla verilmektedir. Ancak 2022 yılında cari açık verilmiştir. Söz konusu örneklem ve ele alınan dönemde en yüksek cari fazla İrlanda'da 2021 yılında, en düşük cari açık ise yine İrlanda'da 2019 yılında gerçekleşmiştir.

Tablo 6: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Enflasyon Oranları (2013-2022)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	1.6	0.8	0.7	0.4	1.7	1.9	1.4	0.4	3.2	8.7
Avusturya	2.1	1.5	0.8	1	2.2	2.1	1.5	1.4	2.8	8.6
Belçika	1.2	0.5	0.6	1.8	2.2	2.3	1.2	0.4	3.2	10.3
Bulgaristan	0.4	-1.6	-1.1	-1.3	1.2	2.6	2.5	1.2	2.8	13
Çekya	1.4	0.4	0.3	0.6	2.4	2	2.6	3.3	3.3	1.8
Danimarka	0.5	0.4	0.2	0	1.1	0.7	0.7	0.3	1.9	8.5
Estonya	3.2	0.5	0.1	0.8	3.7	3.4	2.3	-0.6	4.5	19.4
Finlandiya	2.2	1.2	-0.2	0.4	0.8	1.2	1.1	0.4	2.1	7.2
Fransa	1	0.6	0.1	0.3	1.2	2.1	1.3	0.5	2.1	5.9
G.K.R.Y.	0.4	-0.3	-1.5	-1.2	0.7	0.8	0.5	-1.1	2.3	8.1
Hırvatistan	2.3	0.2	-0.3	-0.6	1.3	1.6	0.8	0	2.7	10.7
Hollanda	2.6	0.3	0.2	0.1	1.3	1.6	2.7	1.1	2.8	11.6
İrlanda	0.5	0.3	0	-0.2	0.3	0.7	0.9	-0.5	2.4	8.1
İspanya	1.5	-0.2	-0.6	-0.3	2	1.7	0.8	-0.3	3	8.3
İsveç	0.4	0.2	0.7	1.1	1.9	2	1.7	0.7	2.7	8.1
İtalya	1.2	0.2	0.1	-0.1	1.3	1.2	0.6	-0.1	1.9	8.7
Letonya	0	0.7	0.2	0.1	2.9	2.6	2.7	0.1	3.2	17.2
Litvanya	1.2	0.2	-0.7	0.7	3.7	2.5	2.2	1.1	4.6	18.9
Lüksemburg	1.7	0.7	0.1	0	2.1	2	1.6	0	3.5	8.2
Macaristan	1.7	0	0.1	0.4	2.4	2.9	3.4	3.4	5.2	15.3
Malta	1	0,8	1.2	0.9	1.3	1.7	1.5	0.8	0.7	6.1
Polonya	0.8	0.1	-0.7	-0.2	1.6	1.2	2.1	3.7	5.2	13.2
Portekiz	0.4	-0.2	0.5	0.6	1.6	1.2	0.3	-0.1	0.9	8.1
Romanya	3.2	1.4	-0.4	-1.1	1.1	4.1	3.9	2.3	4.1	12
Slovakya	1.5	-0.1	-0.3	-0.5	1.4	2.5	2.8	2	2.8	12.1
Slovenya	1.9	0.4	-0.8	-0.2	1.6	1.9	1.7	-0.3	2	9.3
Yunanistan	-0.9	-1.4	-1.1	0	1.1	0.8	0.5	-1.3	0.6	9.3
AB27	1.3	0.4	0.1	0.2	1.6	1.8	1.4	0.7	2.9	9.2

Kaynak: Eurostat

Tablo 6'dan görüldüğü üzere, AB27 ülke grubunun bütününden en yüksek enflasyon %9.2 ile 2022 yılında, en düşük enflasyon ise %0.1 ile 2015 yılında gerçekleşmiştir. Söz konusu örneklem ve ele alınan dönemde en yüksek enflasyon Estonya'da 2022 yılında, en düşük enflasyon ise Bulgaristan'da 2014 yılında gerçekleşmiştir.

Tablo 7: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin İşsizlik Oranları (2013-2022)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	5	4.7	4.4	3.9	3.6	3.2	3	3.7	3.7	3.1
Avusturya	5.7	6	6.1	6.5	5.9	5.2	4.8	6	6.2	4.8
Belçika	8.6	8.7	8.7	7.9	7.2	6	5.5	5.8	6.3	5.6
Bulgaristan	13.9	12.4	10.1	8.6	7.2	6.2	5.2	6.1	5.3	4.3
Çekya	7	6.1	5.1	4	2.9	2.2	2	2.6	2.8	2.2
Danimarka	7.4	6.9	6.3	6	5.8	5.1	5	5.6	5.1	4.5
Estonya	8.6	7.3	6.4	6.8	5.8	5.4	4.5	6.9	6.2	5.6
Finlandiya	8.3	8.7	9.4	8.9	8.7	7.5	6.8	7.7	7.7	6.8
Fransa	10.3	10.3	10.3	10.1	9.4	9	8.4	8	7.9	7.3
G.K.R.Y.	15.9	16.1	15	13	11,1	8.4	7.1	7.6	7.5	6.8
Hırvatistan	17.3	17.3	16.2	13.1	11.2	8.5	6.6	7.5	7.6	7
Hollanda	8.2	8.4	7.9	7	5.9	4.9	4.4	4.9	4.2	3.5
İrlanda	13.8	11.9	9.9	8.4	6.7	5.8	5	5.9	6.2	4.5
İspanya	26.1	24.5	22.1	19.6	17.2	15.3	14.1	15.5	14.8	12.9
İsveç	8.2	8.1	7.6	7.1	6.8	6.5	7	8.5	8.8	7.5
İtalya	12.4	12.9	12	11.7	11.3	10.6	9.9	9.3	9.5	8.1
Letonya	11.9	10.9	9.9	9.7	8.7	7.4	6.3	8.1	7.6	6.9
Litvanya	11.8	10.7	9.1	7.9	7.1	6.2	6.3	8.5	7.1	6
Lüksemburg	5.9	5.9	6.7	6.3	5.5	5.6	5.6	6.8	5.3	4.6
Macaristan	9.8	7.5	6.6	5	4	3.6	3.3	4.1	4.1	3.6
Malta	6.1	5.7	5.4	4.7	4	3.7	3.6	4.4	3.4	2.9
Polonya	10.6	9.2	7.7	6.3	5	3.9	3.3	3.2	3.4	2.9
Portekiz	17.2	14.6	13	11.5	9.2	7.2	6.7	7	6.6	6
Romanya	9	8.6	8.4	7.2	6.1	5.3	4.9	6.1	5.6	5.6
Slovakya	14.1	13.1	11.5	9.6	8.1	6.5	5.7	6.7	6.8	6.1
Slovenya	10.1	9.7	9	8	6.6	5.1	4.4	5	4.8	4
Yunanistan	27.8	26.6	25	23.9	21.8	19.7	17.9	17.6	14.7	12.5
AB27	11.6	11.0	10.2	9.3	8.3	7.4	6.8	7.2	7.1	6.2

Kaynak: Eurostat

Tablo 7’den görüldüğü üzere, AB27 ülke grubunun bütününden en yüksek işsizlik %11.6 ile 2013 yılında, en düşük işsizlik %6.2 ile 2022 yılında gerçekleşmiştir. Söz konusu örneklem ve ele alınan dönemde en yüksek işsizlik Yunanistan’da 2013 yılında, en düşük işsizlik ise Çekya’da 2019 yılında gerçekleşmiştir.

3.4. Ampirik Bulgular

Araştırmada kullanılan büyüme, cari denge/GSYH, enflasyon ve işsizlik değişkenine ait örneklemdeki değerler aşağıdaki gibi ifade edilebilir.

$$-11,3 \leq \gamma \leq 24,4 \quad (3.11)$$

$$-19,8 \leq \tau \leq 14,2 \quad (3.12)$$

$$-1,6 \leq \pi \leq 19,4 \quad (3.13)$$

$$2 \leq \delta \leq 27,8 \quad (3.14)$$

Değişkenlere ait ham değerler öncelikle min-max normalizasyon yöntemi ile aşağıdaki eşitlikler yardımıyla normalize edilmiştir.

$$\gamma' = \frac{\alpha}{35,7}(11,3 + \gamma) \quad (3.15)$$

$$\tau' = \frac{\alpha}{34}(19,8 + \tau) \quad (3.16)$$

$$\pi' = \frac{\alpha}{21}(19,4 - \pi) \quad (3.17)$$

$$\delta' = \frac{\alpha}{25,8}(27,8 - \delta) \quad (3.18)$$

Tablo 8, 9, 10 ve 11’de her iki yönteme göre normalizayona tabi tutulmuş değerler sunulmuştur. Görüleceği üzere tüm değerler 0 ile 1 ölçeğine getirilmiştir.

**Tablo 8: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Büyüme Oranları Normalleştirilmiş Değerler
(2013-2022)**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.33	0.38	0.36	0.38	0.39	0.34	0.35	0.21	0.39	0.37
Avusturya	0.32	0.34	0.34	0.37	0.38	0.38	0.36	0.13	0.45	0.46
Belçika	0.33	0.36	0.37	0.35	0.36	0.37	0.38	0.17	0.49	0.41
Bulgaristan	0.3	0.34	0.41	0.4	0.39	0.39	0.43	0.2	0.53	0.41
Çekya	0.32	0.38	0.47	0.39	0.46	0.41	0.4	0.16	0.42	0.39
Danimarka	0.34	0.36	0.38	0.41	0.39	0.37	0.36	0.26	0.45	0.42
Estonya	0.36	0.4	0.37	0.41	0.48	0.42	0.42	0.3	0.54	0.28
Finlandiya	0.29	0.31	0.33	0.39	0.41	0.35	0.35	0.25	0.4	0.38
Fransa	0.33	0.34	0.35	0.35	0.38	0.37	0.37	0.1	0.51	0.39
G.K.R.K.	0.13	0.27	0.41	0.5	0.48	0.47	0.47	0.19	0.5	0.47
Hırvatistan	0.31	0.31	0.39	0.42	0.41	0.39	0.41	0.08	0.68	0.49
Hollanda	0.31	0.36	0.37	0.38	0.4	0.38	0.37	0.21	0.45	0.44
İrlanda	0.35	0.56	1	0.37	0.57	0.55	0.47	0.49	0.7	0.65
İspanya	0.28	0.36	0.42	0.4	0.4	0.38	0.37	0.05	0.47	0.47
İsveç	0.35	0.39	0.44	0.38	0.39	0.37	0.37	0.25	0.47	0.39
İtalya	0.27	0.32	0.34	0.35	0.36	0.34	0.33	0.06	0.51	0.42
Letonya	0.37	0.37	0.43	0.38	0.41	0.43	0.39	0.25	0.44	0.39
Litvanya	0.42	0.41	0.37	0.39	0.44	0.43	0.45	0.32	0.48	0.37
Lüksemburg	0.41	0.39	0.38	0.46	0.35	0.35	0.38	0.29	0.46	0.36
Macaristan	0.37	0.43	0.42	0.38	0.44	0.47	0.45	0.19	0.52	0.45
Malta	0.47	0.53	0.59	0.41	0.62	0.49	0.51	0.08	0.65	0.51
Polonya	0.34	0.42	0.44	0.4	0.46	0.48	0.44	0.26	0.51	0.46
Portekiz	0.29	0.34	0.37	0.37	0.41	0.39	0.39	0.08	0.47	0.5
Romanya	0.32	0.43	0.41	0.4	0.55	0.48	0.43	0.21	0.48	0.45
Slovakya	0.33	0.39	0.46	0.37	0.4	0.43	0.39	0.22	0.45	0.36
Slovenya	0.29	0.39	0.38	0.41	0.45	0.44	0.41	0.2	0.55	0.47
Yunanistan	0.25	0.33	0.31	0.3	0.35	0.36	0.37	0.06	0.55	0.48
AB27	0.31	0.36	0.38	0.37	0.39	0.38	0.37	0.16	0.47	0.41

**Tablo 9: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Cari Denge/GSYH Oranları Normalleştirilmiş
Değerler (2013-2022)**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.78	0.79	0.84	0.84	0.81	0.82	0.82	0.79	0.81	0.71
Avusturya	0.64	0.66	0.63	0.66	0.62	0.61	0.65	0.67	0.59	0.6
Belçika	0.61	0.61	0.62	0.6	0.6	0.56	0.59	0.61	0.59	0.48
Bulgaristan	0.62	0.62	0.58	0.67	0.68	0.61	0.64	0.58	0.53	0.56
Çekya	0.57	0.59	0.59	0.64	0.63	0.6	0.59	0.64	0.5	0.4
Danimarka	0.81	0.84	0.82	0.81	0.82	0.8	0.83	0.81	0.85	0.97
Estonya	0.59	0.6	0.64	0.62	0.65	0.61	0.65	0.55	0.53	0.52
Finlandiya	0.53	0.54	0.56	0.52	0.56	0.53	0.57	0.6	0.6	0.47
Fransa	0.57	0.55	0.57	0.57	0.56	0.56	0.6	0.53	0.59	0.52
G.K.R.K.	0.54	0.46	0.57	0.46	0.44	0.46	0.42	0.29	0.38	0.31
Hırvatistan	0.55	0.59	0.68	0.65	0.68	0.64	0.66	0.57	0.64	0.54
Hollanda	0.87	0.83	0.74	0.79	0.84	0.86	0.79	0.73	0.8	0.71
İrlanda	0.63	0.61	0.71	0.46	0.6	0.74	0.15	0.38	1	0.84
İspanya	0.64	0.63	0.64	0.68	0.66	0.64	0.64	0.6	0.61	0.6
İsveç	0.74	0.71	0.68	0.65	0.66	0.66	0.74	0.76	0.77	0.71
İtalya	0.61	0.64	0.62	0.66	0.66	0.66	0.68	0.7	0.67	0.54
Letonya	0.5	0.54	0.56	0.63	0.62	0.58	0.56	0.66	0.46	0.39
Litvanya	0.63	0.69	0.51	0.55	0.6	0.59	0.69	0.8	0.61	0.43
Lüksemburg	0.73	0.73	0.72	0.72	0.72	0.69	0.68	0.68	0.72	0.73
Macaristan	0.68	0.62	0.65	0.71	0.64	0.59	0.56	0.55	0.47	0.34
Malta	0.59	0.75	0.66	0.56	0.76	0.77	0.85	0.65	0.62	0.41
Polonya	0.52	0.5	0.54	0.55	0.55	0.53	0.58	0.65	0.54	0.49
Portekiz	0.63	0.59	0.59	0.62	0.62	0.6	0.59	0.55	0.56	0.54
Romanya	0.56	0.57	0.56	0.54	0.49	0.45	0.44	0.44	0.37	0.31
Slovakya	0.64	0.61	0.52	0.5	0.53	0.52	0.49	0.6	0.51	0.34
Slovenya	0.68	0.73	0.69	0.72	0.76	0.76	0.76	0.81	0.69	0.57
Yunanistan	0.54	0.56	0.56	0.53	0.53	0.5	0.54	0.39	0.38	0.3
AB27	0.58	0.58	0.58	0.58	0.58	0.58	0.58	0.58	0.58	0.58

**Tablo 10: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Enflasyon Oranları Normalleştirilmiş Değerler
(2013-2022)**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.85	0.89	0.89	0.90	0.84	0.83	0.86	0.90	0.77	0.51
Avusturya	0.82	0.85	0.89	0.88	0.82	0.82	0.85	0.86	0.79	0.51
Belçika	0.87	0.90	0.90	0.84	0.82	0.81	0.87	0.90	0.77	0.43
Bulgaristan	0.90	1.00	0.98	0.99	0.87	0.80	0.80	0.87	0.79	0.30
Çekya	0.86	0.90	0.91	0.90	0.81	0.83	0.80	0.77	0.77	0.22
Danimarka	0.90	0.90	0.91	0.92	0.87	0.89	0.89	0.91	0.83	0.52
Estonya	0.77	0.90	0.92	0.89	0.75	0.76	0.81	0.95	0.71	0.02
Finlandiya	0.82	0.87	0.93	0.90	0.89	0.87	0.87	0.90	0.82	0.58
Fransa	0.88	0.90	0.92	0.91	0.87	0.82	0.86	0.90	0.82	0.64
G.K.R.K.	0.90	0.94	1.00	0.98	0.89	0.89	0.90	0.98	0.81	0.54
Hırvatistan	0.81	0.91	0.94	0.95	0.86	0.85	0.89	0.92	0.80	0.41
Hollanda	0.80	0.91	0.91	0.92	0.86	0.85	0.80	0.87	0.79	0.37
İrlanda	0.90	0.91	0.92	0.93	0.91	0.89	0.88	0.95	0.81	0.54
İspanya	0.85	0.93	0.95	0.94	0.83	0.84	0.89	0.94	0.78	0.53
İsveç	0.90	0.91	0.89	0.87	0.83	0.83	0.84	0.89	0.80	0.54
İtalya	0.87	0.91	0.92	0.93	0.86	0.87	0.90	0.93	0.83	0.51
Letonya	0.92	0.89	0.91	0.92	0.79	0.80	0.80	0.92	0.77	0.10
Litvanya	0.87	0.91	0.96	0.89	0.75	0.80	0.82	0.87	0.70	0.02
Lüksemburg	0.84	0.89	0.92	0.92	0.82	0.83	0.85	0.92	0.76	0.53
Macaristan	0.84	0.92	0.92	0.90	0.81	0.79	0.76	0.76	0.68	0.20
Malta	0.88	0.89	0.87	0.88	0.86	0.84	0.85	0.89	0.89	0.63
Polonya	0.89	0.92	0.96	0.93	0.85	0.87	0.82	0.75	0.68	0.30
Portekiz	0.90	0.93	0.90	0.90	0.85	0.87	0.91	0.93	0.88	0.54
Romanya	0.77	0.86	0.94	0.98	0.87	0.73	0.74	0.81	0.73	0.35
Slovakya	0.85	0.93	0.94	0.95	0.86	0.80	0.79	0.83	0.79	0.35
Slovenya	0.83	0.90	0.96	0.93	0.85	0.83	0.84	0.94	0.83	0.48
Yunanistan	0.97	0.99	0.98	0.92	0.87	0.89	0.90	0.99	0.90	0.48
AB27	0.86	0.90	0.92	0.91	0.85	0.84	0.86	0.89	0.79	0.49

**Tablo 11: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin İşsizlik Oranları Normalleştirilmiş Değerler
(2013-2022)**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.88	0.90	0.91	0.93	0.94	0.95	0.96	0.93	0.93	0.96
Avusturya	0.86	0.84	0.84	0.83	0.85	0.88	0.89	0.84	0.84	0.89
Belçika	0.74	0.74	0.74	0.77	0.80	0.84	0.86	0.85	0.83	0.86
Bulgaristan	0.54	0.60	0.69	0.74	0.80	0.84	0.88	0.84	0.87	0.91
Çekya	0.81	0.84	0.88	0.92	0.97	0.99	1.00	0.98	0.97	0.99
Danimarka	0.79	0.81	0.83	0.84	0.85	0.88	0.88	0.86	0.88	0.90
Estonya	0.74	0.79	0.83	0.81	0.85	0.87	0.90	0.81	0.84	0.86
Finlandiya	0.76	0.74	0.71	0.73	0.74	0.79	0.81	0.78	0.78	0.81
Fransa	0.68	0.68	0.68	0.69	0.71	0.73	0.75	0.77	0.77	0.79
G.K.R.K.	0.46	0.45	0.50	0.57	0.65	0.75	0.80	0.78	0.79	0.81
Hırvatistan	0.41	0.41	0.45	0.57	0.64	0.75	0.82	0.79	0.78	0.81
Hollanda	0.76	0.75	0.77	0.81	0.85	0.89	0.91	0.89	0.91	0.94
İrlanda	0.54	0.62	0.69	0.75	0.82	0.85	0.88	0.85	0.84	0.90
İspanya	0.07	0.13	0.22	0.32	0.41	0.48	0.53	0.48	0.50	0.58
İsveç	0.76	0.76	0.78	0.80	0.81	0.83	0.81	0.75	0.74	0.79
İtalya	0.60	0.58	0.61	0.62	0.64	0.67	0.69	0.72	0.71	0.76
Letonya	0.62	0.66	0.69	0.70	0.74	0.79	0.83	0.76	0.78	0.81
Litvanya	0.62	0.66	0.72	0.77	0.80	0.84	0.83	0.75	0.80	0.84
Lüksemburg	0.85	0.85	0.82	0.83	0.86	0.86	0.86	0.81	0.87	0.90
Macaristan	0.70	0.79	0.82	0.88	0.92	0.94	0.95	0.92	0.92	0.94
Malta	0.84	0.86	0.87	0.90	0.92	0.93	0.94	0.91	0.95	0.97
Polonya	0.67	0.72	0.78	0.83	0.88	0.93	0.95	0.95	0.95	0.97
Portekiz	0.41	0.51	0.57	0.63	0.72	0.80	0.82	0.81	0.82	0.84
Romanya	0.73	0.74	0.75	0.80	0.84	0.87	0.89	0.84	0.86	0.86
Slovakya	0.53	0.57	0.63	0.71	0.76	0.83	0.86	0.82	0.81	0.84
Slovenya	0.69	0.70	0.73	0.77	0.82	0.88	0.91	0.88	0.89	0.92
Yunanistan	0.04	0.05	0.11	0.15	0.23	0.31	0.38	0.40	0.51	0.59
AB27	0.63	0.65	0.68	0.72	0.76	0.79	0.81	0.80	0.80	0.84

Tablo 8, 9, 10 ve 11’de AB27 ülkelerinin ilgili yıllar itibariyle normalleştirilmiş değerleri sunulmuştur. Görüldüğü üzere tüm değerler 0 ile 1 aralığına gelmiştir. Yapılan bu işlemin amacının ise normal değerler arasındaki ölçeklerin farklı olması ve yorumlamalarda sorunlara sebebiyet vermesi normalizasyon işlemini gerekli hale getirmiştir. Bu hususta Eurostat veri tabanından elde edilen veriler normalizasyon işlemine tabi tutulmuş ve belirtilen tablolarda sunulmuştur.

Sihirli kare yöntemiyle elde edilen makroekonomik performans endeks değerleri Tablo 12’de sunulmuştur.

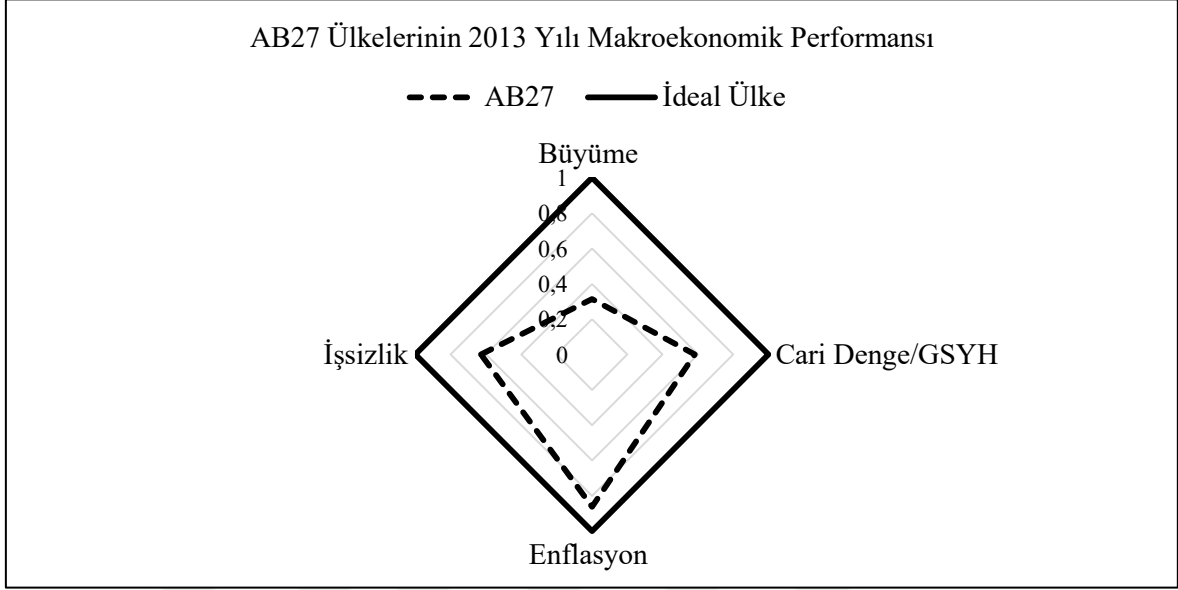
Tablo 12: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı (Sihirli Kare Yöntemi)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.19	0.24	0.24	0.26	0.25	0.22	0.24	0.14	0.23	0.13
Avusturya	0.14	0.16	0.16	0.18	0.17	0.17	0.18	0.07	0.18	0.13
Belçika	0.13	0.15	0.15	0.14	0.14	0.14	0.17	0.08	0.19	0.07
Bulgaristan	0.09	0.13	0.16	0.20	0.19	0.16	0.19	0.09	0.19	0.06
Çekya	0.12	0.17	0.22	0.20	0.23	0.20	0.19	0.08	0.16	0.03
Danimarka	0.20	0.22	0.24	0.26	0.24	0.23	0.23	0.17	0.28	0.19
Estonya	0.12	0.17	0.18	0.18	0.20	0.17	0.20	0.13	0.17	0.00
Finlandiya	0.10	0.11	0.12	0.14	0.15	0.13	0.14	0.11	0.15	0.08
Fransa	0.11	0.12	0.12	0.12	0.13	0.12	0.14	0.04	0.19	0.10
G.K.R.Y.	0.03	0.05	0.12	0.13	0.12	0.15	0.14	0.04	0.12	0.07
Hırvatistan	0.06	0.07	0.11	0.15	0.16	0.16	0.20	0.03	0.27	0.09
Hollanda	0.17	0.20	0.19	0.22	0.25	0.25	0.21	0.12	0.26	0.11
İrlanda	0.11	0.19	0.46	0.12	0.25	0.31	0.05	0.15	0.47	0.27
İspanya	0.01	0.03	0.06	0.08	0.09	0.10	0.11	0.01	0.11	0.09
İsveç	0.18	0.19	0.21	0.17	0.18	0.17	0.19	0.13	0.21	0.12
İtalya	0.08	0.11	0.12	0.13	0.13	0.13	0.14	0.03	0.20	0.09
Letonya	0.11	0.12	0.15	0.16	0.15	0.16	0.15	0.12	0.12	0.01
Litvanya	0.14	0.17	0.13	0.15	0.16	0.17	0.21	0.16	0.17	0.00
Lüksemburg	0.21	0.21	0.21	0.25	0.18	0.17	0.19	0.15	0.22	0.13
Macaristan	0.15	0.19	0.21	0.22	0.21	0.20	0.18	0.07	0.15	0.03
Malta	0.20	0.30	0.29	0.18	0.37	0.30	0.35	0.04	0.34	0.13
Polonya	0.11	0.14	0.18	0.17	0.19	0.20	0.20	0.12	0.18	0.06
Portekiz	0.07	0.10	0.11	0.13	0.16	0.16	0.17	0.03	0.19	0.12
Romanya	0.10	0.16	0.16	0.17	0.20	0.14	0.12	0.06	0.11	0.04
Slovakya	0.10	0.13	0.14	0.12	0.14	0.15	0.13	0.09	0.15	0.04
Slovenya	0.11	0.18	0.18	0.21	0.24	0.25	0.24	0.13	0.28	0.12
Yunanistan	0.01	0.01	0.02	0.02	0.04	0.05	0.07	0.01	0.10	0.04

Tablo 12’den görüleceği üzere, sihirli kare yöntemine göre ele alınan örneklem grubu ve dönemi içindeki en iyi makroekonomik performansı 2021 yılında İrlanda (0.47) gösterirken, en düşük makroekonomik performansı 2022 yılında Estonya ve Litvanya (0) göstermiştir.

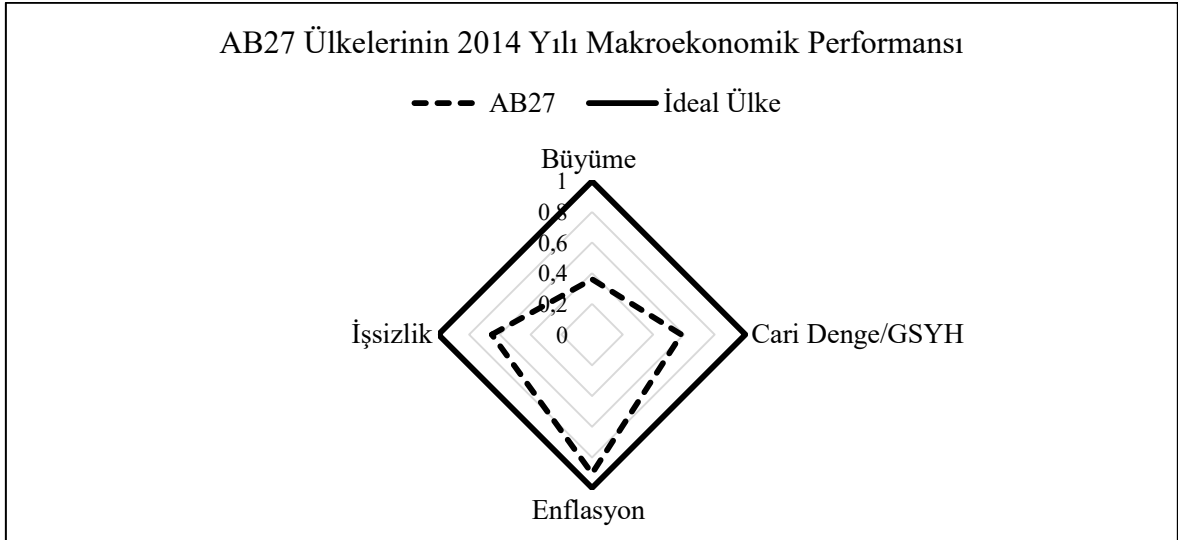
Grafik 3, 4, 5,...,12’de AB27 ülkelerinin 2013-2022 dönemindeki makroekonomik performansları görsel olarak sunulmuştur. Bu şekillerdeki dışta yer alan dörtgen, endekste yer alan değişkenlere ait ham değerlerin örneklem döneminde aldıkları en iyi değere göre çizilen ideal ülkeyi temsil ederken, içerideki dörtgen AB27 ülkelerinin endeksi oluşturan makroekonomik değişkenlerinin ilgili yılda aldığı değere göre çizilmiş makroekonomik performansını temsil etmektedir.

Grafik 3: Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013 Yılı Makroekonomik Performansı

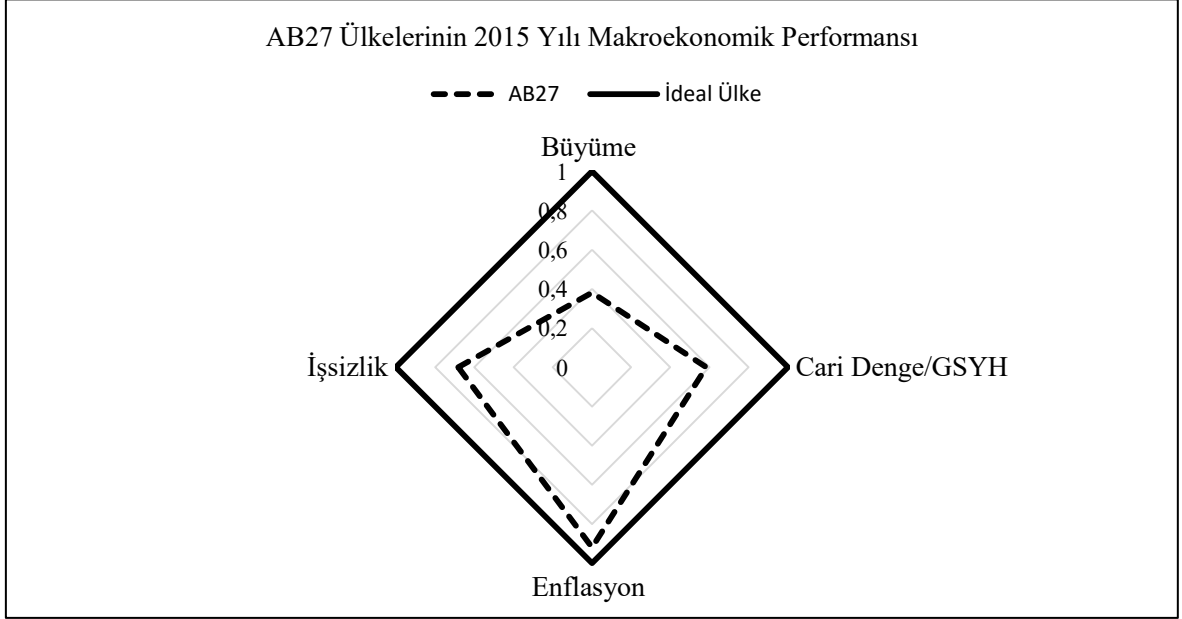

Grafik 3'te büyüme oranının ideal alandan diğer değişkenlere göre daha uzakta olduğu gözlemlenmektedir. Buradan hareketle büyüme oranının ilgili ülkelerde ilgili yıllar itibariyle diğer makroekonomik değişkenlere göre daha kötü bir performans gerçekleştirdiği ifade edilebilmektedir.

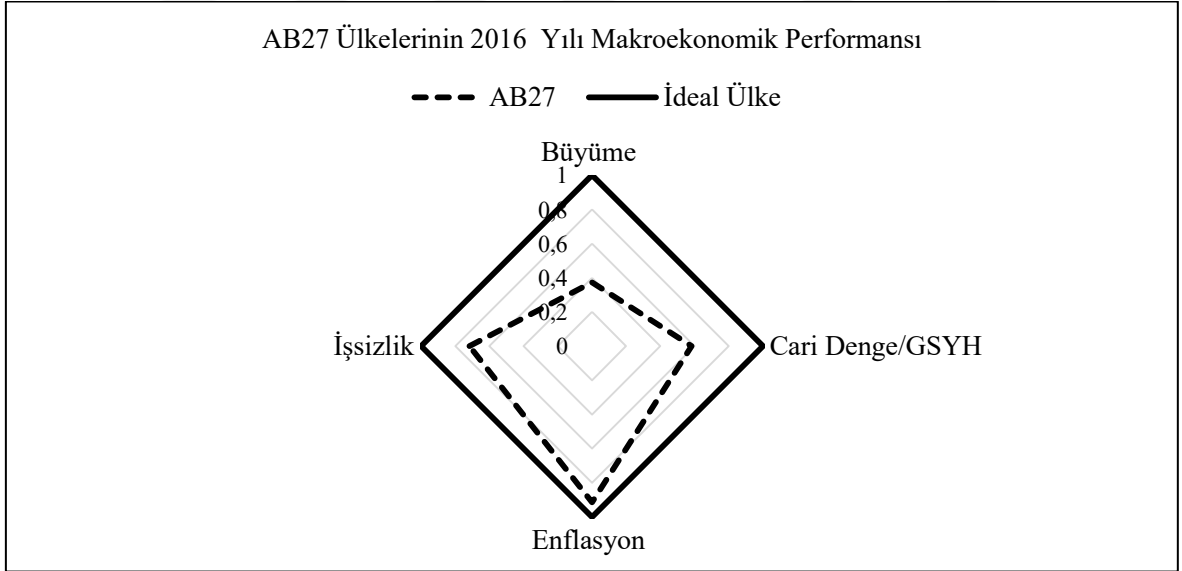
Grafik 4: Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2014 Yılı Makroekonomik Performansı

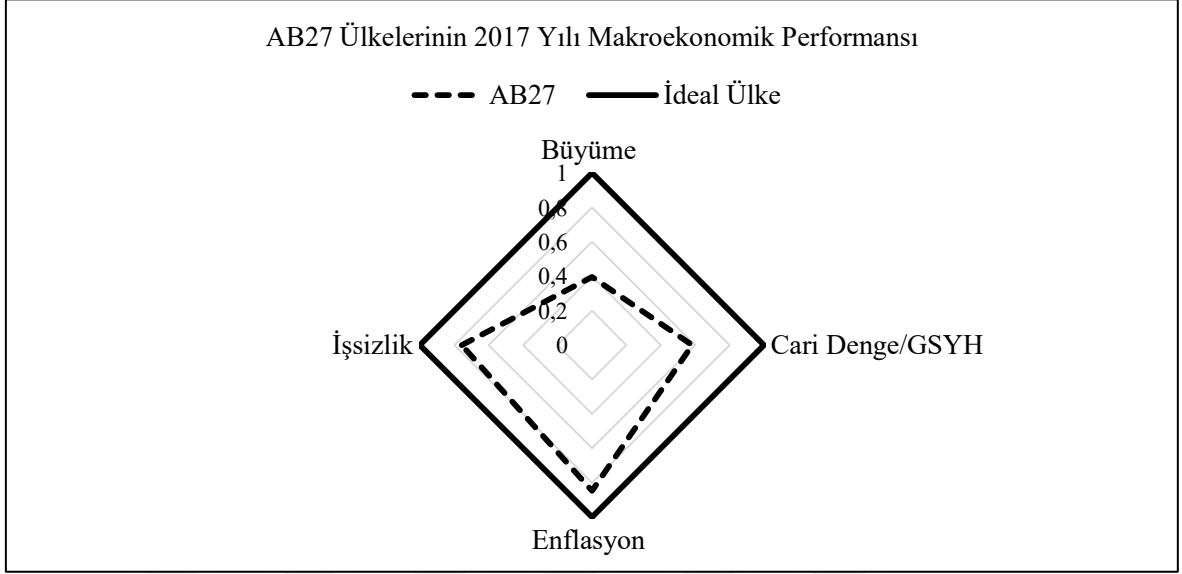
Grafik 5: Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2015 Yılı Makroekonomik Performansı

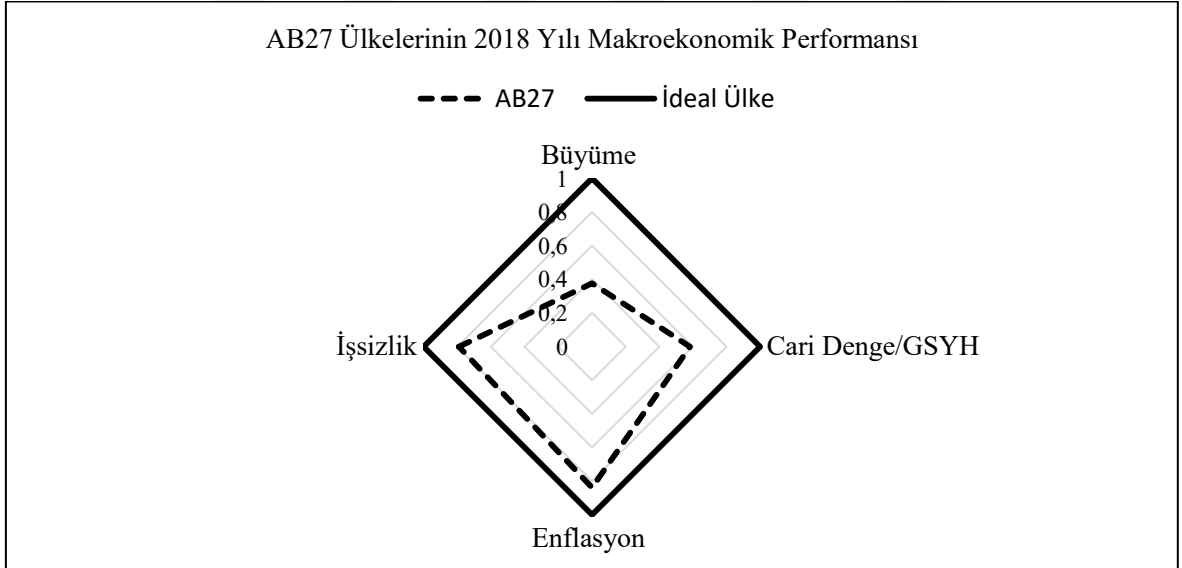
Grafik 6: Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2016 Yılı Makroekonomik Performansı

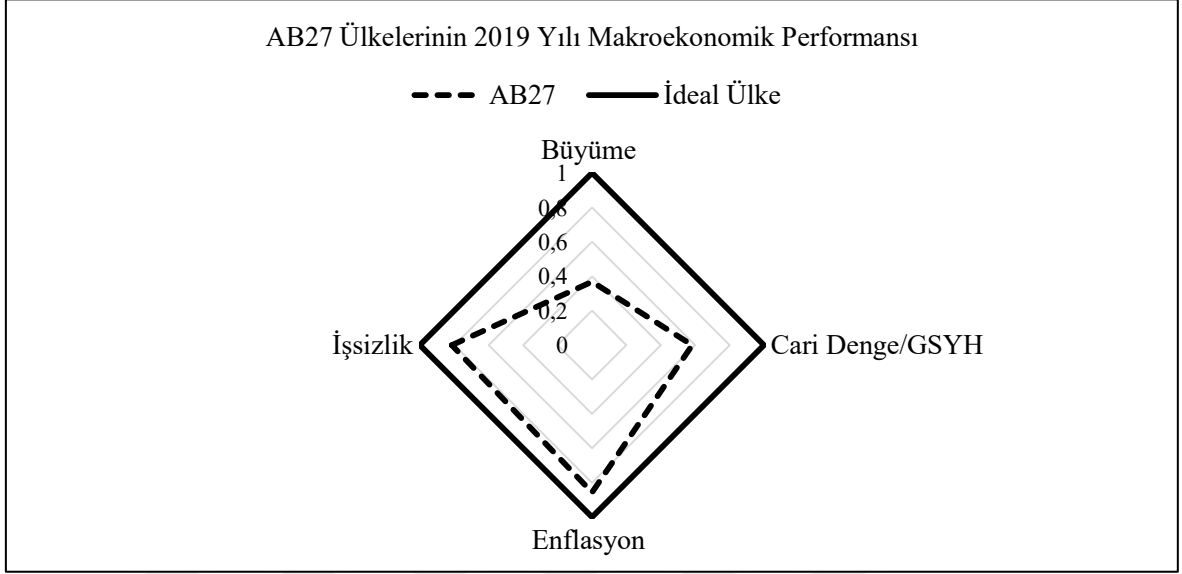
Grafik 7: Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2017 Yılı Makroekonomik Performansı

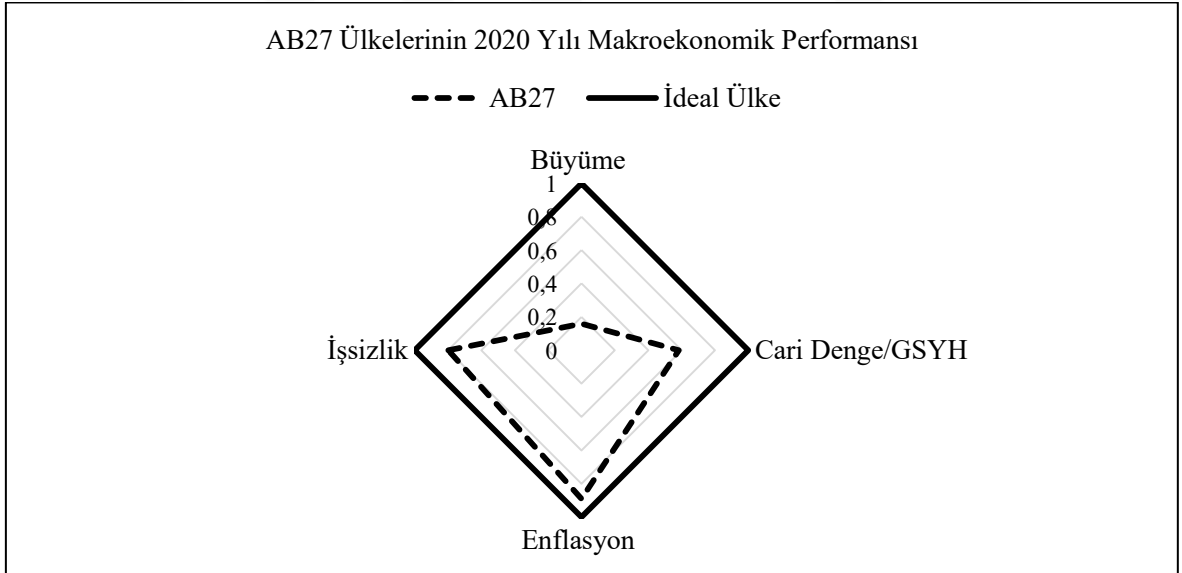
Grafik 8: Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2018 Yılı Makroekonomik Performansı

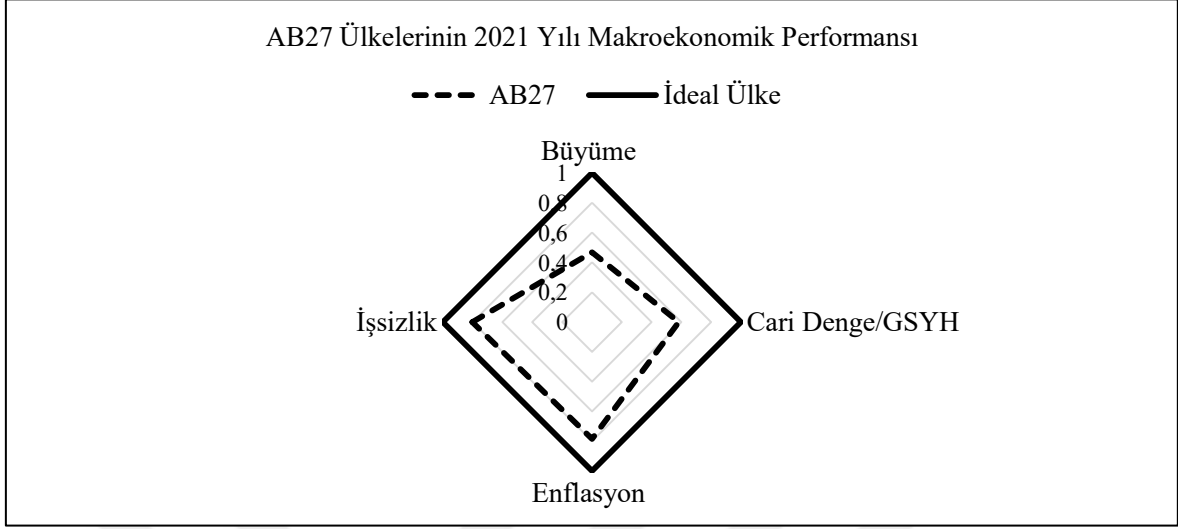
Grafik 9: Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2019 Yılı Makroekonomik Performansı

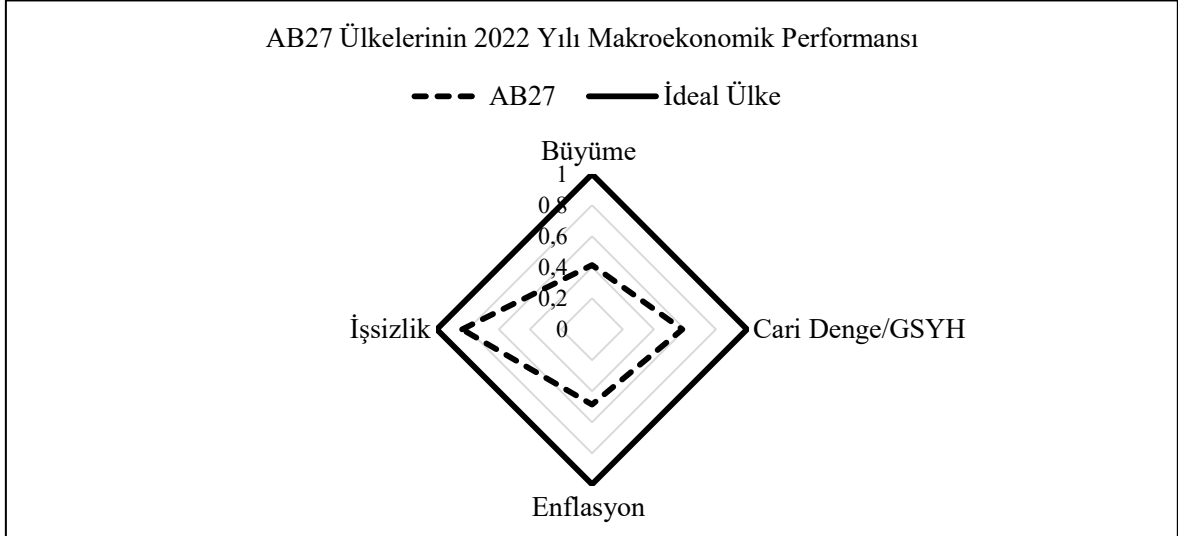
Grafik 10: Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2020 Yılı Makroekonomik Performansı

Grafik 11: Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2021 Yılı Makroekonomik Performansı

Grafik 12: Sihirli Kare Yaklaşımına Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2022 Yılı Makroekonomik Performansı

Covid-19 salgının ortaya çıkış yılı olan 2019 yılında AB ülkelerinin makroekonomik performansı Grafik 9'da gösterilmektedir. Grafik 9 incelendiğinde, 2019 yılında ilgili ülkelerin büyüme oranlarının ideal alandan uzakta olduğu ve diğer değişkenlere oranla daha olumsuz bir durumda olduğu görülmektedir. Grafik 10 incelendiğinde, 2020 yılına gelindiği zaman ise büyümenin 2019 yılına göre daha da olumsuz bir duruma geldiği ve bunun sebebinin ise Covid-19'un büyüme üzerine etkisinin daha fazla olduğu gözlemlenmektedir. Grafik 11 incelendiğinde, 2021 yılında büyümenin 2020 yılına oranla daha iyi olduğu ve Covid-19'un büyüme üzerindeki etkisinin azaldığı ifade edilebilmektedir. Grafik 12 incelendiğinde ise 2022 yılında ise enflasyon

oranının ideal alandan uzaklaştığı görülmektedir. Bu durum ise enflasyonun 2021 yılına göre daha olumsuz bir hal aldığı anlamına gelmektedir. Enflasyon ile ilgili gelişmede arz kısıntıları, dünyadaki çip krizi, Rusya ile Ukrayna arasındaki savaşın, gıda ve enerji fiyatlarının artırması etkili olmuştur. İşsizlik oranlarının hemen hemen tüm yıllarda ideal alana yakın olduğu hatta Covid-19 döneminde dahi ideal alandan uzaklaşmadığı görülmektedir. Bunun nedenleri ise ilgili ülkelerin işten çıkarmaları yasaklamaları, kısa çalışma programları düzenlemeleri, çevrimiçi çalışma uygulamalarına gitmeleri vb. uygulamaların etkili olması şeklinde sıralanabilir.

AB27 ülkelerinin sihirli kare yönteminden elde edilen makroekonomik performans endeks skorlarına göre yıllar itibarıyla sıralamaları Tablo 13'te sunulmuştur. Bulgulara göre, 2020 yılında en iyi performansı gösteren ülke Danimarka, 2021 ve 2022 yıllarında en iyi performansı gösteren ülkenin ise İrlanda olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemindeki Makroekonomik Performans Skorlarına Göre Sıralanması

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	4	2	3	1	3	6	3	5	7	4
Avusturya	8	13	13	11	15	13	15	18	16	5
Belçika	10	15	16	19	21	21	17	15	14	16
Bulgaristan	21	18	15	8	12	16	10	14	11	19
Çekya	11	12	5	7	7	9	12	16	19	23
Danimarka	3	3	4	2	6	5	4	1	3	2
Estonya	12	10	11	10	9	12	7	8	17	27
Finlandiya	20	22	21	18	19	24	19	12	20	15
Fransa	13	19	20	24	24	25	20	22	12	11
G.K.R. Y.	25	25	23	22	25	20	21	20	23	17
Hırvatistan	24	24	25	16	18	17	9	24	5	13
Hollanda	6	5	9	4	4	3	5	10	6	10
İrlanda	15	8	1	25	2	1	27	3	1	1
İspanya	26	26	26	26	26	26	25	26	25	14
İsveç	5	7	6	13	14	14	13	7	9	9
İtalya	22	21	22	20	23	23	22	25	10	12
Letonya	16	20	17	15	20	18	18	11	24	25
Litvanya	9	11	19	17	17	11	6	2	18	26
Lüksemburg	1	4	7	3	13	10	11	4	8	6
Macaristan	7	6	8	5	8	8	14	17	21	24
Malta	2	1	2	9	1	2	1	21	2	3
Polonya	17	16	12	12	11	7	8	9	15	18
Portekiz	23	23	24	21	16	15	16	23	13	7
Romanya	18	14	14	14	10	22	24	19	26	20
Slovakya	19	17	18	23	22	19	23	13	22	22
Slovenya	14	9	10	6	5	4	2	6	4	8
Yunanistan	27	27	27	27	27	27	26	27	27	21

Tablo 14, 15, 16 ve 17’de dar çekirdek, geniş çekirdek, Keynesyen ve Boratav-Heterodoks yaklaşımlarına göre ağırlıklandırılmış makroekonomik performans endekslerinin skorları sunulmuştur.

**Tablo 14: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı
(Dar Çekirdek)**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.69	0.72	0.72	0.74	0.72	0.71	0.72	0.68	0.70	0.61
Avusturya	0.66	0.68	0.69	0.69	0.68	0.69	0.70	0.61	0.69	0.62
Belçika	0.65	0.67	0.67	0.65	0.66	0.67	0.70	0.64	0.70	0.57
Bulgaristan	0.58	0.65	0.69	0.71	0.69	0.68	0.70	0.64	0.73	0.54
Çekya	0.66	0.71	0.75	0.73	0.74	0.74	0.73	0.63	0.72	0.53
Danimarka	0.68	0.69	0.71	0.72	0.71	0.71	0.71	0.68	0.72	0.61
Estonya	0.62	0.70	0.71	0.70	0.69	0.68	0.71	0.69	0.70	0.38
Finlandiya	0.62	0.64	0.66	0.68	0.68	0.67	0.68	0.64	0.67	0.59
Fransa	0.63	0.64	0.65	0.65	0.65	0.64	0.66	0.59	0.70	0.61
G.K.R.K.	0.50	0.55	0.63	0.68	0.67	0.70	0.72	0.65	0.70	0.61
Hırvatistan	0.51	0.54	0.59	0.65	0.64	0.66	0.71	0.60	0.75	0.57
Hollanda	0.62	0.67	0.69	0.70	0.70	0.71	0.69	0.65	0.72	0.58
İrlanda	0.60	0.69	0.87	0.69	0.76	0.77	0.74	0.76	0.78	0.70
İspanya	0.40	0.47	0.53	0.55	0.55	0.57	0.60	0.47	0.58	0.53
İsveç	0.67	0.69	0.70	0.68	0.68	0.67	0.67	0.63	0.67	0.57
İtalya	0.58	0.60	0.62	0.63	0.62	0.62	0.64	0.57	0.68	0.56
Letonya	0.64	0.64	0.68	0.67	0.64	0.67	0.67	0.64	0.66	0.44
Litvanya	0.63	0.66	0.68	0.68	0.66	0.69	0.70	0.64	0.66	0.41
Lüksemburg	0.70	0.71	0.71	0.74	0.68	0.68	0.70	0.68	0.70	0.60
Macaristan	0.64	0.71	0.72	0.72	0.72	0.73	0.72	0.62	0.70	0.53
Malta	0.73	0.76	0.77	0.73	0.80	0.75	0.77	0.62	0.83	0.70
Polonya	0.63	0.69	0.72	0.72	0.73	0.76	0.74	0.65	0.71	0.57
Portekiz	0.54	0.59	0.61	0.63	0.66	0.69	0.71	0.61	0.72	0.63
Romanya	0.61	0.68	0.70	0.72	0.75	0.69	0.68	0.62	0.69	0.55
Slovakya	0.57	0.63	0.68	0.67	0.67	0.69	0.68	0.62	0.69	0.52
Slovenya	0.60	0.67	0.69	0.70	0.71	0.72	0.72	0.67	0.75	0.62
Yunanistan	0.40	0.46	0.46	0.46	0.48	0.52	0.55	0.48	0.65	0.52
AB27	0.60	0.64	0.66	0.67	0.67	0.67	0.68	0.62	0.68	0.58

**Tablo 15: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı
(Geniş Çekirdek)**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.71	0.74	0.75	0.76	0.75	0.74	0.75	0.71	0.73	0.63
Avusturya	0.66	0.67	0.68	0.68	0.67	0.67	0.69	0.63	0.67	0.62
Belçika	0.64	0.65	0.66	0.64	0.65	0.65	0.67	0.63	0.67	0.54
Bulgaristan	0.59	0.64	0.66	0.70	0.68	0.66	0.69	0.62	0.68	0.55
Çekya	0.64	0.68	0.71	0.71	0.72	0.71	0.70	0.64	0.66	0.50
Danimarka	0.71	0.73	0.74	0.75	0.73	0.73	0.74	0.71	0.75	0.70
Estonya	0.62	0.67	0.69	0.68	0.68	0.67	0.70	0.65	0.65	0.41
Finlandiya	0.60	0.61	0.63	0.64	0.65	0.63	0.65	0.63	0.65	0.56
Fransa	0.61	0.62	0.63	0.63	0.63	0.62	0.64	0.57	0.67	0.59
G.K.R.Y.	0.51	0.53	0.62	0.63	0.61	0.64	0.65	0.56	0.62	0.54
Hırvatistan	0.52	0.55	0.61	0.65	0.65	0.66	0.70	0.59	0.72	0.56
Hollanda	0.69	0.71	0.70	0.72	0.74	0.74	0.72	0.67	0.74	0.62
İrlanda	0.60	0.67	0.83	0.63	0.72	0.76	0.56	0.67	0.84	0.73
İspanya	0.46	0.51	0.56	0.58	0.58	0.59	0.61	0.50	0.59	0.54
İsveç	0.69	0.69	0.70	0.67	0.68	0.67	0.69	0.66	0.69	0.61
İtalya	0.59	0.61	0.62	0.64	0.63	0.63	0.65	0.60	0.68	0.56
Letonya	0.60	0.61	0.65	0.66	0.64	0.65	0.65	0.65	0.61	0.43
Litvanya	0.63	0.67	0.64	0.65	0.65	0.67	0.70	0.68	0.65	0.42
Lüksemburg	0.71	0.71	0.71	0.73	0.69	0.68	0.69	0.68	0.70	0.63
Macaristan	0.65	0.69	0.70	0.72	0.70	0.69	0.68	0.61	0.65	0.48
Malta	0.69	0.75	0.75	0.69	0.79	0.76	0.79	0.63	0.78	0.63
Polonya	0.60	0.64	0.68	0.68	0.69	0.70	0.70	0.65	0.67	0.55
Portekiz	0.56	0.59	0.61	0.63	0.65	0.67	0.68	0.59	0.68	0.61
Romanya	0.60	0.65	0.66	0.68	0.69	0.63	0.62	0.58	0.61	0.49
Slovakya	0.59	0.63	0.64	0.63	0.64	0.64	0.63	0.62	0.64	0.47
Slovenya	0.62	0.68	0.69	0.71	0.72	0.73	0.73	0.71	0.74	0.61
Yunanistan	0.44	0.48	0.49	0.48	0.49	0.52	0.55	0.46	0.58	0.46
AB27	0.60	0.63	0.64	0.65	0.65	0.65	0.66	0.61	0.66	0.58

**Tablo 16: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı
(Keynesyen Yaklaşım)**

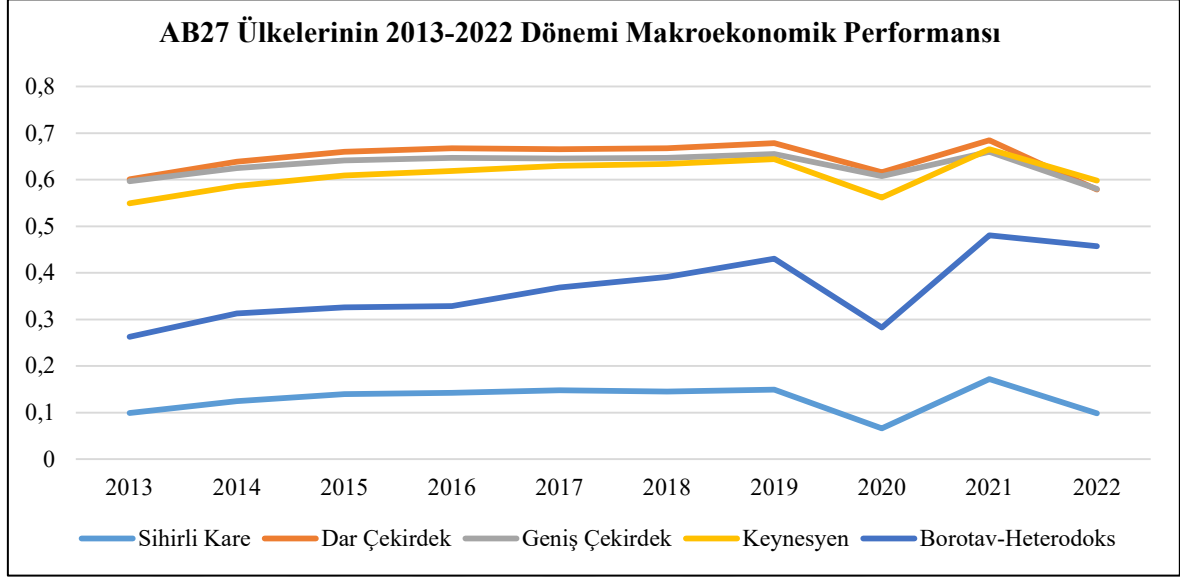
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.65	0.69	0.68	0.70	0.70	0.69	0.69	0.64	0.68	0.63
Avusturya	0.63	0.64	0.65	0.65	0.66	0.67	0.67	0.56	0.67	0.64
Belçika	0.60	0.62	0.62	0.62	0.63	0.65	0.67	0.59	0.68	0.59
Bulgaristan	0.52	0.58	0.63	0.66	0.65	0.65	0.68	0.59	0.72	0.59
Çekya	0.62	0.67	0.72	0.70	0.73	0.73	0.72	0.61	0.71	0.60
Danimarka	0.63	0.65	0.67	0.69	0.67	0.68	0.68	0.63	0.70	0.63
Estonya	0.60	0.66	0.66	0.67	0.68	0.67	0.69	0.63	0.69	0.46
Finlandiya	0.58	0.59	0.60	0.63	0.64	0.63	0.64	0.59	0.64	0.59
Fransa	0.58	0.59	0.59	0.60	0.61	0.60	0.62	0.53	0.68	0.60
G.K.R.Y.	0.42	0.48	0.56	0.63	0.63	0.67	0.69	0.59	0.68	0.62
Hırvatistan	0.45	0.47	0.52	0.59	0.59	0.63	0.67	0.53	0.75	0.60
Hollanda	0.59	0.62	0.64	0.66	0.67	0.68	0.67	0.61	0.71	0.63
İrlanda	0.54	0.65	0.86	0.64	0.74	0.74	0.72	0.73	0.78	0.73
İspanya	0.31	0.38	0.45	0.47	0.49	0.51	0.54	0.38	0.55	0.52
İsveç	0.62	0.65	0.67	0.65	0.65	0.64	0.64	0.58	0.64	0.58
İtalya	0.52	0.54	0.56	0.58	0.57	0.58	0.59	0.50	0.66	0.58
Letonya	0.58	0.59	0.63	0.62	0.62	0.65	0.65	0.59	0.64	0.50
Litvanya	0.59	0.61	0.63	0.64	0.65	0.67	0.68	0.60	0.66	0.49
Lüksemburg	0.67	0.67	0.66	0.70	0.65	0.65	0.67	0.63	0.68	0.61
Macaristan	0.59	0.67	0.68	0.69	0.71	0.72	0.71	0.60	0.71	0.59
Malta	0.70	0.73	0.75	0.70	0.79	0.74	0.75	0.57	0.82	0.72
Polonya	0.58	0.64	0.68	0.68	0.71	0.74	0.72	0.64	0.72	0.63
Portekiz	0.46	0.53	0.56	0.58	0.62	0.65	0.67	0.54	0.69	0.65
Romanya	0.58	0.64	0.65	0.67	0.73	0.69	0.67	0.58	0.68	0.59
Slovakya	0.52	0.57	0.63	0.62	0.64	0.66	0.66	0.58	0.67	0.55
Slovenya	0.56	0.62	0.64	0.66	0.68	0.70	0.70	0.62	0.74	0.65
Yunanistan	0.29	0.35	0.36	0.37	0.41	0.45	0.48	0.38	0.60	0.53
AB27	0.55	0.59	0.61	0.62	0.63	0.63	0.64	0.56	0.67	0.60

**Tablo 17: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı
(Boratav-Heterodoks)**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.66	0.69	0.70	0.71	0.71	0.70	0.71	0.65	0.71	0.68
Avusturya	0.60	0.61	0.61	0.62	0.62	0.62	0.63	0.55	0.62	0.65
Belçika	0.56	0.57	0.58	0.57	0.59	0.59	0.61	0.54	0.64	0.58
Bulgaristan	0.49	0.52	0.56	0.61	0.62	0.61	0.65	0.54	0.64	0.63
Çekya	0.56	0.60	0.65	0.65	0.68	0.66	0.66	0.59	0.63	0.59
Danimarka	0.65	0.67	0.68	0.69	0.69	0.68	0.69	0.64	0.73	0.76
Estonya	0.56	0.60	0.61	0.61	0.66	0.63	0.66	0.55	0.64	0.55
Finlandiya	0.52	0.53	0.53	0.55	0.57	0.55	0.58	0.54	0.59	0.55
Fransa	0.53	0.52	0.53	0.53	0.55	0.55	0.57	0.46	0.62	0.57
G.K.R.Y.	0.38	0.39	0.49	0.51	0.52	0.56	0.56	0.42	0.56	0.53
Hırvatistan	0.42	0.43	0.50	0.54	0.58	0.59	0.63	0.48	0.70	0.61
Hollanda	0.65	0.65	0.63	0.66	0.70	0.71	0.69	0.61	0.72	0.70
İrlanda	0.51	0.60	0.80	0.53	0.66	0.71	0.45	0.57	0.84	0.80
İspanya	0.33	0.37	0.43	0.46	0.49	0.50	0.52	0.36	0.53	0.55
İsveç	0.61	0.62	0.63	0.61	0.62	0.62	0.64	0.59	0.66	0.63
İtalya	0.49	0.51	0.52	0.54	0.55	0.56	0.57	0.49	0.63	0.58
Letonya	0.50	0.52	0.56	0.57	0.59	0.60	0.60	0.56	0.56	0.53
Litvanya	0.56	0.59	0.54	0.57	0.61	0.62	0.65	0.62	0.63	0.55
Lüksemburg	0.66	0.65	0.64	0.67	0.65	0.63	0.64	0.59	0.68	0.66
Macaristan	0.58	0.61	0.63	0.66	0.67	0.66	0.65	0.55	0.63	0.58
Malta	0.63	0.71	0.70	0.62	0.77	0.73	0.77	0.54	0.74	0.63
Polonya	0.51	0.55	0.59	0.60	0.63	0.64	0.66	0.62	0.66	0.64
Portekiz	0.44	0.48	0.51	0.54	0.58	0.60	0.60	0.48	0.62	0.63
Romanya	0.54	0.58	0.57	0.58	0.63	0.60	0.58	0.50	0.57	0.54
Slovakya	0.50	0.53	0.54	0.53	0.56	0.59	0.58	0.55	0.59	0.51
Slovenya	0.55	0.61	0.60	0.63	0.68	0.69	0.69	0.63	0.71	0.65
Yunanistan	0.26	0.31	0.33	0.33	0.37	0.39	0.43	0.28	0.48	0.46
AB27	0.1	0.53	0.55	0.56	0.58	0.58	0.59	0.51	0.62	0.61

Tablo 14, 15, 16 ve 17’den de görüleceği üzere, dar çekirdek yaklaşımına göre AB ülkelerinin ortalama makroekonomik performans endeksi 2019 yılında 0.68, 2020 yılında 0.62 olarak hesaplanmıştır. Geniş çekirdek yaklaşımına göre AB ülkelerinin ortalama makroekonomik performans endeksi 2019 yılında 0.66, 2020 yılında 0.61 olarak hesaplanmıştır. Keynesyen yaklaşıma göre AB ülkelerinin ortalama makroekonomik performans endeksi 2019 yılında 0.64, 2020 yılında 0.56 olarak hesaplanmıştır. Son olarak Boratav-Heterodoks yaklaşımına göre ise AB ülkelerinin ortalama makroekonomik performans endeksi 2019 yılında 0.57, 2020 yılında ise 0.49 olarak gerçekleşmiştir. Tüm bu sonuçlardan anlaşılabileceği üzere kullanılan bu dört farklı yöntemde de 2020 yılından AB ülkelerinin makroekonomik performanslarının düştüğü gözlenmiştir.

Grafik 13: Farklı Yaklaşımlara Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansları

Kucera (2012), OECD'nin önerisi doğrultusunda büyüme oranının %3, işsizlik oranının %5.5, enflasyon oranının %2 ve cari dengenin sağlandığı ve cari açığın %0 olduğu bir durumu ideal ülke/ekonomi olarak nitelendirmektedir. Araştırma kapsamında söz konusu değişkenlere sahip ideal ekonomi varsayımından hareketle, AB27 ülkelerinin makroekonomik verileri bu referans değerlere göre normalize edilmiştir. Bu bağlamda örneklemdeki ülkelerin ekonomik büyüme, cari denge/GSYH, enflasyon ve işsizlik değişkenlerine ait ham değerlerin ilgili değişkenin ideal değerine olan uzaklıkları mutlak değer olarak hesaplanmış ve elde edilen yeni değerlere min-max normalizasyon işlemi uygulanmıştır. Bu kapsamda söz konusu makroekonomik değişkenlere ait normalize edilmiş değerler Tablo 18, 19, 20 ve 21'de sunulmuştur.

Tablo 18: Referans Değere Uzaklık Yöntemine Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Büyüme Oranları Normalleştirilmiş Değerler (2013-2022)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.88	0.96	0.93	0.96	0.99	0.91	0.91	0.69	0.98	0.94
Avusturya	0.86	0.89	0.91	0.95	0.97	0.97	0.93	0.56	0.93	0.91
Belçika	0.88	0.93	0.95	0.92	0.93	0.94	0.97	0.61	0.85	0.99
Bulgaristan	0.83	0.91	0.98	1.00	0.99	0.99	0.95	0.67	0.79	0.98
Çekya	0.86	0.97	0.89	0.98	0.90	0.99	1.00	0.60	0.97	0.98
Danimarka	0.90	0.93	0.97	0.99	0.99	0.95	0.93	0.77	0.91	0.96
Estonya	0.93	1.00	0.95	0.99	0.87	0.96	0.97	0.83	0.77	0.80
Finlandiya	0.82	0.84	0.88	0.99	0.99	0.91	0.92	0.75	1.00	0.96
Fransa	0.89	0.91	0.91	0.91	0.97	0.95	0.94	0.50	0.82	0.98
G.K.R.Y.	0.55	0.78	0.98	0.83	0.87	0.88	0.88	0.65	0.83	0.88
Hırvatistan	0.84	0.84	0.98	0.97	0.98	0.99	0.98	0.46	0.53	0.85
Hollanda	0.86	0.93	0.95	0.96	1.00	0.97	0.95	0.68	0.91	0.93
İrlanda	0.91	0.74	0.22	0.95	0.72	0.74	0.89	0.85	0.50	0.58
İspanya	0.79	0.93	0.96	1.00	1.00	0.97	0.95	0.33	0.88	0.88
İsveç	0.92	0.99	0.93	0.96	0.98	0.95	0.95	0.76	0.89	0.98
İtalya	0.78	0.86	0.90	0.92	0.94	0.90	0.88	0.44	0.81	0.97
Letonya	0.95	0.95	0.96	0.97	0.99	0.95	0.98	0.75	0.94	0.99
Litvanya	0.97	0.98	0.95	0.98	0.94	0.95	0.93	0.86	0.86	0.95
Lüksemburg	0.99	0.98	0.97	0.91	0.92	0.92	0.97	0.82	0.90	0.93
Macaristan	0.94	0.94	0.97	0.96	0.94	0.89	0.91	0.65	0.80	0.93
Malta	0.88	0.79	0.69	0.98	0.63	0.85	0.81	0.46	0.59	0.82
Polonya	0.90	0.96	0.93	1.00	0.90	0.86	0.93	0.77	0.82	0.90
Portekiz	0.82	0.90	0.94	0.95	0.98	0.99	0.99	0.47	0.88	0.83
Romanya	0.87	0.95	0.99	1.00	0.76	0.86	0.96	0.69	0.87	0.92
Slovakya	0.89	0.99	0.90	0.95	1.00	0.95	0.98	0.71	0.91	0.94
Slovenya	0.81	0.99	0.96	0.99	0.92	0.93	0.98	0.66	0.76	0.89
Yunanistan	0.74	0.88	0.85	0.84	0.91	0.94	0.95	0.44	0.75	0.86
AB27	0.86	0.93	0.97	0.95	0.99	0.96	0.94	0.60	0.89	0.98

Tablo 19: Referans Değere Uzaklık Yöntemine Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Cari Denge/GSYH Oranları Normalleştirilmiş Değerler (2013-2022)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.67	0.64	0.57	0.57	0.61	0.60	0.59	0.64	0.61	0.79
Avusturya	0.90	0.87	0.91	0.86	0.93	0.95	0.88	0.85	0.98	0.96
Belçika	0.95	0.96	0.93	0.97	0.96	0.95	0.99	0.94	0.98	0.82
Bulgaristan	0.93	0.94	1.00	0.84	0.83	0.95	0.90	1.00	0.90	0.96
Çekya	0.97	0.99	0.98	0.91	0.92	0.97	0.98	0.90	0.86	0.69
Danimarka	0.61	0.55	0.59	0.61	0.60	0.63	0.57	0.60	0.55	0.34
Estonya	0.98	0.96	0.91	0.94	0.88	0.95	0.88	0.95	0.91	0.89
Finlandiya	0.91	0.93	0.95	0.90	0.96	0.91	0.98	0.97	0.97	0.80
Fransa	0.97	0.95	0.98	0.97	0.96	0.96	0.97	0.91	0.98	0.89
G.K.R.Y.	0.92	0.79	0.98	0.79	0.75	0.80	0.72	0.49	0.66	0.54
Hırvatistan	0.95	0.98	0.83	0.89	0.83	0.91	0.86	0.97	0.91	0.92
Hollanda	0.51	0.57	0.74	0.64	0.55	0.53	0.65	0.74	0.63	0.78
İrlanda	0.92	0.94	0.78	0.79	0.97	0.74	0.20	0.66	0.28	0.56
İspanya	0.90	0.91	0.90	0.84	0.86	0.90	0.89	0.97	0.95	0.97
İsveç	0.74	0.79	0.84	0.89	0.86	0.87	0.73	0.70	0.67	0.79
İtalya	0.94	0.90	0.93	0.87	0.86	0.87	0.83	0.80	0.84	0.93
Letonya	0.86	0.92	0.97	0.92	0.93	0.99	0.97	0.87	0.79	0.68
Litvanya	0.91	0.82	0.88	0.94	0.97	0.98	0.82	0.63	0.94	0.74
Lüksemburg	0.74	0.75	0.76	0.76	0.76	0.81	0.83	0.84	0.77	0.75
Macaristan	0.83	0.94	0.88	0.77	0.90	0.99	0.96	0.94	0.80	0.59
Malta	0.99	0.72	0.86	0.97	0.70	0.68	0.54	0.89	0.94	0.71
Polonya	0.90	0.85	0.93	0.95	0.94	0.90	0.99	0.88	0.93	0.85
Portekiz	0.92	0.99	0.99	0.94	0.93	0.97	0.98	0.95	0.96	0.93
Romanya	0.95	0.98	0.96	0.92	0.84	0.77	0.75	0.75	0.64	0.53
Slovakya	0.90	0.94	0.89	0.86	0.90	0.89	0.83	0.97	0.87	0.59
Slovenya	0.83	0.74	0.81	0.76	0.69	0.70	0.70	0.62	0.81	0.98
Yunanistan	0.93	0.96	0.96	0.91	0.90	0.85	0.92	0.67	0.66	0.51
AB27	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00

**Tablo 20: Referans Değere Uzaklık Yöntemine Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin
Enflasyon Oranları Normalleştirilmiş Değerler (2013-2022)**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.98	0.93	0.93	0.91	0.98	0.99	0.97	0.91	0.93	0.61
Avusturya	0.99	0.97	0.93	0.94	0.99	0.99	0.97	0.97	0.95	0.62
Belçika	0.95	0.91	0.92	0.99	0.99	0.98	0.95	0.91	0.93	0.52
Bulgaristan	0.91	0.79	0.82	0.81	0.95	0.97	0.97	0.95	0.95	0.37
Çekya	0.97	0.91	0.90	0.92	0.98	1.00	0.97	0.93	0.93	0.26
Danimarka	0.91	0.91	0.90	0.89	0.95	0.93	0.93	0.90	0.99	0.63
Estonya	0.93	0.91	0.89	0.93	0.90	0.92	0.98	0.85	0.86	0.03
Finlandiya	0.99	0.95	0.87	0.91	0.93	0.95	0.95	0.91	0.99	0.70
Fransa	0.94	0.92	0.89	0.90	0.95	0.99	0.96	0.91	0.99	0.78
G.K.R.Y.	0.91	0.87	0.80	0.82	0.93	0.93	0.91	0.82	0.98	0.65
Hırvatistan	0.98	0.90	0.87	0.85	0.96	0.98	0.93	0.89	0.96	0.50
Hollanda	0.97	0.90	0.90	0.89	0.96	0.98	0.96	0.95	0.95	0.45
İrlanda	0.91	0.90	0.89	0.87	0.90	0.93	0.94	0.86	0.98	0.65
İspanya	0.97	0.87	0.85	0.87	1.00	0.98	0.93	0.87	0.94	0.64
İsveç	0.91	0.90	0.93	0.95	0.99	1.00	0.98	0.93	0.96	0.65
İtalya	0.95	0.90	0.89	0.88	0.96	0.95	0.92	0.88	0.99	0.61
Letonya	0.89	0.93	0.90	0.89	0.95	0.97	0.96	0.89	0.93	0.13
Litvanya	0.95	0.90	0.84	0.93	0.90	0.97	0.99	0.95	0.85	0.03
Lüksemburg	0.98	0.93	0.89	0.89	0.99	1.00	0.98	0.89	0.91	0.64
Macaristan	0.98	0.89	0.89	0.91	0.98	0.95	0.92	0.92	0.82	0.24
Malta	0.94	0.93	0.95	0.94	0.96	0.98	0.97	0.93	0.93	0.76
Polonya	0.93	0.89	0.84	0.87	0.98	0.95	0.99	0.90	0.82	0.36
Portekiz	0.91	0.87	0.91	0.92	0.98	0.95	0.90	0.88	0.94	0.65
Romanya	0.93	0.97	0.86	0.82	0.95	0.88	0.89	0.98	0.88	0.43
Slovakya	0.97	0.88	0.87	0.86	0.97	0.97	0.95	1.00	0.95	0.42
Slovenya	0.99	0.91	0.84	0.87	0.98	0.99	0.98	0.87	1.00	0.58
Yunanistan	0.83	0.80	0.82	0.89	0.95	0.93	0.91	0.81	0.92	0.58
AB27	0.96	0.91	0.89	0.90	0.98	0.99	0.97	0.93	0.95	0.59

Tablo 21: Referans Değere Uzaklık Yöntemine Göre Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin İşsizlik Oranları Normalleştirilmiş Değerler (2013-2022)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.98	0.96	0.95	0.93	0.91	0.90	0.89	0.92	0.92	0.89
Avusturya	0.99	0.98	0.97	0.96	0.98	0.99	0.97	0.98	0.97	0.97
Belçika	0.86	0.86	0.86	0.89	0.92	0.98	1.00	0.99	0.96	1.00
Bulgaristan	0.62	0.69	0.79	0.86	0.92	0.97	0.99	0.97	0.99	0.95
Çekya	0.93	0.97	0.98	0.93	0.88	0.85	0.84	0.87	0.88	0.85
Danimarka	0.91	0.94	0.96	0.98	0.99	0.98	0.98	1.00	0.98	0.96
Estonya	0.86	0.92	0.96	0.94	0.99	1.00	0.96	0.94	0.97	1.00
Finlandiya	0.87	0.86	0.83	0.85	0.86	0.91	0.94	0.90	0.90	0.94
Fransa	0.78	0.78	0.78	0.79	0.83	0.84	0.87	0.89	0.89	0.92
G.K.R.Y.	0.53	0.52	0.57	0.66	0.75	0.87	0.93	0.91	0.91	0.94
Hırvatistan	0.47	0.47	0.52	0.66	0.74	0.87	0.95	0.91	0.91	0.93
Hollanda	0.88	0.87	0.89	0.93	0.98	0.97	0.95	0.97	0.94	0.91
İrlanda	0.63	0.71	0.80	0.87	0.95	0.99	0.98	0.98	0.97	0.96
İspanya	0.08	0.15	0.26	0.37	0.48	0.56	0.61	0.55	0.58	0.67
İsveç	0.88	0.88	0.91	0.93	0.94	0.96	0.93	0.87	0.85	0.91
İtalya	0.69	0.67	0.71	0.72	0.74	0.77	0.80	0.83	0.82	0.88
Letonya	0.71	0.76	0.80	0.81	0.86	0.91	0.96	0.88	0.91	0.94
Litvanya	0.72	0.77	0.84	0.89	0.93	0.97	0.96	0.87	0.93	0.98
Lüksemburg	0.98	0.98	0.95	0.96	1.00	1.00	1.00	0.94	0.99	0.96
Macaristan	0.81	0.91	0.95	0.98	0.93	0.91	0.90	0.94	0.94	0.91
Malta	0.97	0.99	1.00	0.96	0.93	0.92	0.91	0.95	0.91	0.88
Polonya	0.77	0.83	0.90	0.96	0.98	0.93	0.90	0.90	0.91	0.88
Portekiz	0.48	0.59	0.66	0.73	0.83	0.92	0.95	0.93	0.95	0.98
Romanya	0.84	0.86	0.87	0.92	0.97	0.99	0.97	0.97	1.00	1.00
Slovakya	0.61	0.66	0.73	0.82	0.88	0.96	0.99	0.95	0.94	0.97
Slovenya	0.79	0.81	0.84	0.89	0.95	0.98	0.95	0.98	0.97	0.93
Yunanistan	0.05	0.05	0.13	0.17	0.27	0.36	0.44	0.46	0.59	0.69
AB27	0.73	0.75	0.79	0.83	0.87	0.91	0.94	0.92	0.93	0.97

Referans değer yaklaşımına göre elde edilen normalize edilmiş değerler yardımıyla sihirli kare, dar çekirdek, geniş çekirdek, Keynesyen ve Boratav-Heterodoks yöntemleriyle hesaplanmış makroekonomik performans endeks skorları Tablo 22, 23, 24, 25 ve 26’da sunulmuştur.

**Tablo 22: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı-
Referans Değer (Sihirli Kare Yöntemi)**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.56	0.55	0.46	0.46	0.54	0.48	0.46	0.37	0.51	0.41
Avusturya	0.77	0.74	0.75	0.74	0.87	0.91	0.77	0.45	0.84	0.53
Belçika	0.69	0.70	0.70	0.79	0.82	0.87	0.92	0.51	0.74	0.42
Bulgaristan	0.44	0.47	0.64	0.59	0.73	0.88	0.83	0.62	0.67	0.33
Çekya	0.75	0.85	0.77	0.76	0.72	0.82	0.80	0.44	0.68	0.15
Danimarka	0.46	0.44	0.49	0.52	0.55	0.55	0.48	0.41	0.49	0.19
Estonya	0.73	0.81	0.74	0.82	0.68	0.84	0.80	0.63	0.58	0.02
Finlandiya	0.64	0.64	0.61	0.69	0.76	0.72	0.81	0.59	0.87	0.51
Fransa	0.64	0.62	0.62	0.64	0.73	0.76	0.77	0.37	0.71	0.63
G.K.R.Y.	0.25	0.28	0.44	0.35	0.45	0.57	0.54	0.24	0.49	0.29
Hırvatistan	0.37	0.35	0.37	0.48	0.58	0.76	0.75	0.36	0.42	0.36
Hollanda	0.37	0.41	0.56	0.51	0.52	0.49	0.57	0.46	0.52	0.30
İrlanda	0.48	0.45	0.12	0.57	0.60	0.50	0.16	0.47	0.14	0.20
İspanya	0.05	0.11	0.19	0.27	0.41	0.48	0.49	0.15	0.46	0.37
İsveç	0.54	0.62	0.65	0.75	0.79	0.80	0.64	0.43	0.49	0.46
İtalya	0.48	0.47	0.53	0.51	0.58	0.58	0.54	0.26	0.56	0.49
Letonya	0.52	0.61	0.67	0.65	0.75	0.84	0.88	0.51	0.62	0.08
Litvanya	0.61	0.55	0.59	0.76	0.77	0.88	0.73	0.45	0.64	0.02
Lüksemburg	0.71	0.67	0.62	0.59	0.70	0.74	0.78	0.57	0.63	0.43
Macaristan	0.62	0.71	0.72	0.66	0.77	0.76	0.72	0.53	0.49	0.12
Malta	0.81	0.52	0.57	0.86	0.40	0.52	0.39	0.36	0.46	0.39
Polonya	0.58	0.61	0.66	0.80	0.81	0.69	0.82	0.54	0.56	0.24
Portekiz	0.32	0.46	0.57	0.60	0.74	0.85	0.82	0.37	0.75	0.49
Romanya	0.65	0.78	0.71	0.69	0.59	0.58	0.62	0.49	0.48	0.21
Slovakya	0.48	0.54	0.51	0.57	0.77	0.79	0.77	0.65	0.72	0.22
Slovenya	0.53	0.54	0.55	0.58	0.58	0.63	0.64	0.34	0.59	0.47
Yunanistan	0.03	0.04	0.08	0.12	0.21	0.27	0.36	0.11	0.27	0.18
AB27	0.60	0.64	0.68	0.71	0.85	0.87	0.86	0.51	0.78	0.55

Tablo 23: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı-Referans Değer (Dar Çekirdek)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.94	0.95	0.93	0.93	0.96	0.93	0.92	0.84	0.94	0.82
Avusturya	0.95	0.95	0.94	0.95	0.98	0.98	0.96	0.83	0.95	0.83
Belçika	0.90	0.90	0.91	0.93	0.95	0.97	0.97	0.83	0.91	0.84
Bulgaristan	0.79	0.80	0.86	0.89	0.96	0.97	0.97	0.87	0.91	0.76
Çekya	0.92	0.95	0.92	0.94	0.92	0.95	0.94	0.80	0.92	0.70
Danimarka	0.91	0.93	0.94	0.95	0.97	0.95	0.94	0.89	0.96	0.85
Estonya	0.91	0.94	0.93	0.95	0.92	0.96	0.97	0.87	0.86	0.61
Finlandiya	0.89	0.88	0.86	0.91	0.93	0.92	0.93	0.85	0.96	0.87
Fransa	0.87	0.87	0.86	0.87	0.91	0.93	0.92	0.76	0.90	0.89
G.K.R.Y.	0.66	0.72	0.78	0.77	0.85	0.89	0.91	0.79	0.91	0.82
Hırvatistan	0.76	0.74	0.79	0.83	0.89	0.94	0.95	0.75	0.80	0.76
Hollanda	0.90	0.90	0.91	0.93	0.98	0.97	0.95	0.87	0.93	0.76
İrlanda	0.82	0.78	0.64	0.90	0.86	0.88	0.93	0.90	0.82	0.73
İspanya	0.61	0.65	0.69	0.74	0.82	0.84	0.83	0.58	0.80	0.73
İsveç	0.90	0.92	0.92	0.94	0.97	0.97	0.96	0.85	0.90	0.85
İtalya	0.81	0.81	0.83	0.84	0.88	0.87	0.87	0.72	0.88	0.82
Letonya	0.85	0.88	0.88	0.89	0.93	0.94	0.97	0.84	0.92	0.68
Litvanya	0.88	0.88	0.88	0.93	0.92	0.96	0.96	0.89	0.88	0.65
Lüksemburg	0.98	0.96	0.93	0.92	0.97	0.97	0.98	0.88	0.93	0.84
Macaristan	0.91	0.91	0.94	0.95	0.95	0.92	0.91	0.83	0.85	0.69
Malta	0.93	0.90	0.88	0.96	0.84	0.92	0.90	0.78	0.81	0.82
Polonya	0.87	0.89	0.89	0.94	0.95	0.91	0.94	0.85	0.85	0.71
Portekiz	0.73	0.79	0.84	0.87	0.93	0.96	0.94	0.76	0.92	0.82
Romanya	0.88	0.92	0.91	0.91	0.89	0.91	0.94	0.88	0.91	0.78
Slovakya	0.82	0.84	0.83	0.87	0.95	0.96	0.97	0.88	0.93	0.78
Slovenya	0.87	0.90	0.88	0.92	0.95	0.97	0.97	0.83	0.91	0.80
Yunanistan	0.54	0.58	0.60	0.63	0.71	0.74	0.77	0.57	0.75	0.71
AB27	0.85	0.86	0.88	0.89	0.95	0.95	0.95	0.81	0.92	0.84

Tablo 24: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı-Referans Değer (Geniş Çekirdek)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.87	0.87	0.84	0.84	0.87	0.85	0.84	0.79	0.86	0.81
Avusturya	0.94	0.93	0.93	0.93	0.97	0.98	0.94	0.84	0.96	0.87
Belçika	0.91	0.92	0.91	0.94	0.95	0.96	0.98	0.86	0.93	0.83
Bulgaristan	0.82	0.83	0.90	0.88	0.93	0.97	0.95	0.90	0.91	0.81
Çekya	0.93	0.96	0.94	0.93	0.92	0.95	0.95	0.82	0.91	0.70
Danimarka	0.83	0.83	0.85	0.86	0.88	0.87	0.85	0.82	0.86	0.72
Estonya	0.93	0.95	0.93	0.95	0.91	0.96	0.95	0.89	0.88	0.68
Finlandiya	0.90	0.90	0.88	0.91	0.93	0.92	0.95	0.88	0.97	0.85
Fransa	0.90	0.89	0.89	0.90	0.93	0.94	0.94	0.80	0.92	0.89
G.K.R.Y.	0.73	0.74	0.83	0.77	0.82	0.87	0.86	0.72	0.85	0.75
Hırvatistan	0.81	0.80	0.80	0.84	0.88	0.94	0.93	0.81	0.83	0.80
Hollanda	0.80	0.82	0.87	0.86	0.87	0.86	0.88	0.84	0.86	0.77
İrlanda	0.84	0.82	0.67	0.87	0.89	0.85	0.75	0.84	0.68	0.68
İspanya	0.69	0.72	0.74	0.77	0.83	0.85	0.85	0.68	0.84	0.79
İsveç	0.86	0.89	0.90	0.93	0.94	0.95	0.90	0.81	0.84	0.83
İtalya	0.84	0.83	0.86	0.85	0.88	0.87	0.86	0.74	0.87	0.85
Letonya	0.85	0.89	0.91	0.90	0.93	0.96	0.97	0.85	0.89	0.68
Litvanya	0.89	0.87	0.88	0.93	0.94	0.97	0.93	0.83	0.90	0.67
Lüksemburg	0.92	0.91	0.89	0.88	0.92	0.93	0.94	0.87	0.89	0.82
Macaristan	0.89	0.92	0.92	0.91	0.94	0.94	0.92	0.86	0.84	0.67
Malta	0.95	0.86	0.88	0.96	0.81	0.86	0.81	0.81	0.84	0.79
Polonya	0.88	0.89	0.90	0.95	0.95	0.91	0.95	0.86	0.87	0.75
Portekiz	0.78	0.84	0.88	0.89	0.93	0.96	0.95	0.81	0.93	0.85
Romanya	0.90	0.94	0.92	0.92	0.88	0.87	0.89	0.85	0.85	0.72
Slovakya	0.84	0.87	0.85	0.87	0.94	0.94	0.94	0.91	0.92	0.73
Slovenya	0.86	0.86	0.86	0.88	0.88	0.90	0.90	0.78	0.88	0.85
Yunanistan	0.64	0.68	0.69	0.70	0.76	0.77	0.81	0.59	0.73	0.66
AB27	0.89	0.90	0.91	0.92	0.96	0.96	0.96	0.86	0.94	0.88

Tablo 25: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı-Referans Değer (Keynesyen)

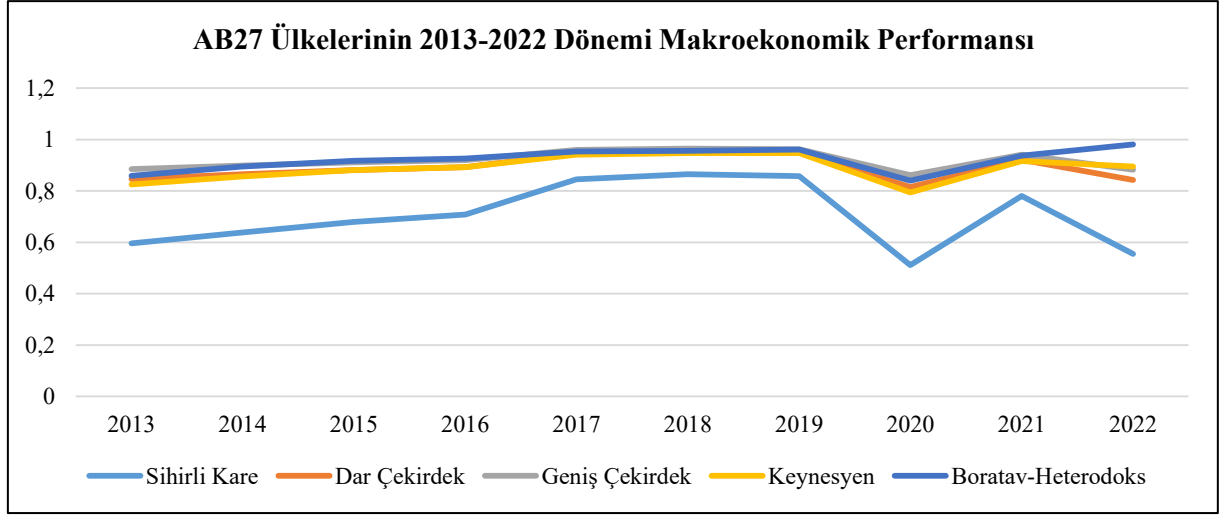
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.94	0.96	0.94	0.94	0.96	0.92	0.91	0.82	0.95	0.86
Avusturya	0.94	0.94	0.94	0.95	0.98	0.98	0.95	0.81	0.95	0.87
Belçika	0.89	0.90	0.91	0.92	0.94	0.97	0.98	0.82	0.91	0.90
Bulgaristan	0.76	0.80	0.87	0.91	0.96	0.97	0.97	0.85	0.90	0.84
Çekya	0.91	0.96	0.93	0.95	0.91	0.94	0.93	0.77	0.93	0.78
Danimarka	0.91	0.93	0.95	0.96	0.98	0.96	0.95	0.89	0.96	0.89
Estonya	0.90	0.95	0.94	0.96	0.92	0.97	0.97	0.88	0.87	0.72
Finlandiya	0.87	0.87	0.86	0.92	0.93	0.92	0.93	0.84	0.96	0.90
Fransa	0.86	0.86	0.86	0.86	0.91	0.92	0.92	0.74	0.88	0.92
G.K.R.Y.	0.62	0.69	0.78	0.76	0.83	0.89	0.91	0.79	0.89	0.86
Hırvatistan	0.72	0.70	0.77	0.82	0.88	0.94	0.96	0.73	0.77	0.81
Hollanda	0.89	0.90	0.92	0.94	0.98	0.97	0.95	0.85	0.93	0.83
İrlanda	0.80	0.76	0.59	0.90	0.85	0.88	0.93	0.90	0.78	0.74
İspanya	0.54	0.60	0.66	0.72	0.79	0.81	0.81	0.53	0.77	0.75
İsveç	0.90	0.93	0.92	0.94	0.97	0.96	0.95	0.83	0.89	0.89
İtalya	0.78	0.79	0.82	0.83	0.86	0.86	0.86	0.68	0.85	0.86
Letonya	0.84	0.87	0.88	0.89	0.93	0.94	0.97	0.83	0.92	0.80
Litvanya	0.87	0.88	0.89	0.93	0.93	0.96	0.95	0.88	0.89	0.78
Lüksemburg	0.99	0.97	0.94	0.93	0.97	0.96	0.98	0.88	0.94	0.88
Macaristan	0.90	0.92	0.95	0.96	0.94	0.91	0.91	0.82	0.86	0.78
Malta	0.93	0.90	0.87	0.97	0.82	0.90	0.89	0.75	0.78	0.83
Polonya	0.86	0.90	0.90	0.96	0.95	0.91	0.93	0.85	0.85	0.79
Portekiz	0.70	0.77	0.83	0.86	0.92	0.96	0.95	0.74	0.92	0.85
Romanya	0.87	0.92	0.92	0.93	0.88	0.92	0.95	0.86	0.92	0.85
Slovakya	0.80	0.83	0.82	0.88	0.94	0.96	0.98	0.86	0.93	0.85
Slovenya	0.84	0.90	0.89	0.93	0.94	0.96	0.97	0.83	0.89	0.84
Yunanistan	0.48	0.54	0.55	0.58	0.66	0.71	0.74	0.52	0.72	0.74
AB27	0.82	0.86	0.88	0.89	0.94	0.71	0.95	0.79	0.92	0.90

Tablo 26: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı-Referans Değer (Boratav-Heterodoks)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	0.84	0.85	0.81	0.82	0.83	0.80	0.79	0.75	0.84	0.87
Avusturya	0.92	0.91	0.93	0.92	0.96	0.97	0.92	0.79	0.96	0.95
Belçika	0.90	0.92	0.91	0.93	0.94	0.96	0.99	0.85	0.93	0.93
Bulgaristan	0.80	0.84	0.92	0.90	0.92	0.97	0.95	0.88	0.89	0.96
Çekya	0.92	0.98	0.95	0.94	0.90	0.94	0.94	0.79	0.90	0.84
Danimarka	0.81	0.81	0.84	0.86	0.86	0.85	0.83	0.79	0.81	0.75
Estonya	0.92	0.96	0.94	0.96	0.91	0.97	0.93	0.91	0.88	0.89
Finlandiya	0.87	0.88	0.89	0.91	0.93	0.91	0.95	0.87	0.96	0.90
Fransa	0.88	0.88	0.89	0.89	0.92	0.92	0.93	0.76	0.90	0.93
G.K.R.Y.	0.67	0.70	0.84	0.76	0.79	0.85	0.84	0.68	0.80	0.79
Hırvatistan	0.75	0.76	0.78	0.84	0.85	0.92	0.93	0.78	0.78	0.90
Hollanda	0.75	0.79	0.86	0.84	0.84	0.82	0.85	0.80	0.83	0.87
İrlanda	0.82	0.80	0.60	0.87	0.88	0.82	0.69	0.83	0.58	0.70
İspanya	0.59	0.66	0.71	0.73	0.78	0.81	0.82	0.62	0.80	0.84
İsveç	0.84	0.88	0.89	0.92	0.93	0.93	0.87	0.77	0.80	0.89
İtalya	0.80	0.81	0.84	0.84	0.85	0.85	0.84	0.69	0.82	0.93
Letonya	0.84	0.87	0.91	0.90	0.92	0.95	0.97	0.83	0.88	0.87
Litvanya	0.87	0.85	0.89	0.94	0.95	0.97	0.90	0.78	0.91	0.89
Lüksemburg	0.90	0.90	0.89	0.88	0.89	0.91	0.93	0.87	0.89	0.88
Macaristan	0.86	0.93	0.93	0.90	0.92	0.93	0.92	0.84	0.85	0.81
Malta	0.95	0.83	0.85	0.97	0.75	0.81	0.76	0.77	0.81	0.80
Polonya	0.86	0.88	0.92	0.97	0.94	0.90	0.94	0.85	0.88	0.88
Portekiz	0.74	0.83	0.86	0.87	0.91	0.96	0.97	0.78	0.93	0.91
Romanya	0.89	0.93	0.94	0.95	0.86	0.87	0.89	0.80	0.83	0.81
Slovakya	0.80	0.86	0.84	0.88	0.93	0.93	0.93	0.87	0.91	0.83
Slovenya	0.81	0.85	0.87	0.88	0.85	0.87	0.88	0.75	0.84	0.93
Yunanistan	0.57	0.63	0.64	0.64	0.69	0.72	0.77	0.52	0.66	0.69
AB27	0.86	0.89	0.92	0.93	0.95	0.96	0.96	0.84	0.94	0.98

Referans değer yaklaşımına göre elde edilen makroekonomik performans endeksinin ele alınan 2013-2022 dönemindeki seyri Grafik 14'te gösterilmiştir.

Grafik 14: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin 2013-2022 Dönemi Makroekonomik Performansı

Elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, 2013-2019 döneminde AB ülkelerinin bütününde makroekonomik performansın istikrarlı ve bir artış trendinde olduğu; ancak Covid-19 salgının etkisiyle birlikte özellikle ekonomik büyümeden kaynaklı olarak makroekonomik performansın ciddi bir şekilde düştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Ülkeler, 2021 yılından itibaren makroekonomik performans açısından hızlı bir toparlanma göstermişse de 2022 yılında özellikle enflasyondan kaynaklı gelişmeler nedeniyle makroekonomik performanslarında bir miktar düşüşler gözlenmiştir. Dolayısıyla, makroekonomik performans açısından ülkelerin salgın öncesindeki istikrarı henüz yakalayamadığını söylemek mümkündür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çin’de ortaya çıkan ve kısa sürede tüm dünyaya yayılan Covid-19 salgını sağlık problemlerinin yanı sıra ekonomik sorunlara da yol açmıştır. Bu bağlamda, sağlık harcamaları artmış, sokağa çıkma yasağı uygulamaları ve işyerlerinin kapatılması gibi önlemler üretimi yavaşlatmış, sınırların kapatılması tedarik zincirlerinde aksamalar meydana getirmiş ve dış ticarete zarar vermiştir. Ayrıca, üretimin yavaşlaması enerji talebini azaltmış ve petrol fiyatlarında ciddi düşüşler meydana gelmiştir. Petrol fiyatlarında düşüş bir yandan üretim maliyetlerini azaltarak enflasyona olumlu katkı sağlarken, diğer yandan üretimin yavaşlaması ve arz kısıntıları mal fiyatlarını yükselterek enflasyonu olumsuz etkilemiştir. Hükümetlerin işletmeleri ve ekonomiyi desteklemeye yönelik uyguladığı ekonomik programlara ve bazı ülkelerde işçi çıkarmaların yasaklanmasına rağmen işsizlik oranlarında bir artış görülmüştür. Ayrıca, işletmelerin geçici olarak kapatılması veya işletmeleri desteklemek amacıyla hükümetlerin bazı vergilerden vazgeçmesi veya erteleme bütçenin gelir kalemini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu süreçte hükümetlerin yaptığı sosyal yardımlar ve sağlık harcamaları gibi transfer ve kamu harcamalarının artışı bütçenin gider kalemini çok hızlı bir şekilde yükseltmiştir. Böylece hükümetlerin bütçelerinde ciddi açıklar meydana gelmiş ve hükümetlerin borçlanma ihtiyaçları artmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde, bu salgının başta üretim, istihdam, enflasyon ve dış ticaret olmak üzere temel makroekonomik değişkenler üzerinde çok ciddi olumsuz etkileri olmuş ve bu nedenle ülkelerin makroekonomik performansları genel olarak zayıflamıştır.

Bir ülkenin makroekonomik performansı çeşitli değişkenler yardımıyla ölçülmekte ve değerlendirilmektedir. Araştırmada, 27 AB üyesi ülkenin 2013-2022 dönemindeki makroekonomik performansı araştırılmış ve özellikle Covid-19 salgınının söz konusu ülkelerin makroekonomik performansına etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Literatürde çeşitli değişkenlerden oluşan makroekonomik performans endeksleri mevcuttur. Bu çalışmada, endeksin oluşturulmasında OECD’nin de önerdiği, ekonomik büyüme, cari denge, enflasyon ve işsizlik gibi temel makroekonomik değişkenlerden oluşan Kaldoryan bir bakış açısı benimsenmiştir. Söz konusu değişkenler, her bir ülke ve her bir yıl için öncelikle en az-en çok ve referans değere uzaklık gibi iki farklı yaklaşımla normalize edilmiş ve ardından literatürden elde edilen farklı ağırlık oranlarıyla ağırlıklandırılmış ve beş farklı performans değeri elde edilmiştir. Bu çerçevede hem en az-en çok hem de referans değer yaklaşımına göre normalleştirilmiş değerler sihirli kare, dar çekirdek, geniş çekirdek, Keynesyen ve Boratav-Heterodoks yaklaşımları çerçevesinde ağırlıklandırılmış ve her bir yıl, her bir ülke ve AB27 ülke grubu için toplam on farklı performans endeks skoru elde edilmiştir.

Elde edilen makroekonomik performans endeks skorlarına göre, 2013-2019 alt döneminde AB27 ülke grubunun toplu olarak makroekonomik performansının istikrarlı ve hafif bir artış trendinde olduğu tespit edilmiştir. Ancak 2020 yılında Covid-19 salgınının etkisiyle ülkelerin makroekonomik performansında keskin bir düşüş meydana gelmiştir. Bu düşüşün özellikle ekonomik büyümeden kaynaklı olduğu dikkati çekmektedir. Bunun nedeni olarak sokağa çıkma kısıtlamaları, bazı işyerlerinin geçici kapanması, salgın nedeniyle işgücünün zarar görmesi vb. nedenler sıralanabilir. Bununla birlikte, 2020 yılında AB27 ülke grubunun bütününde işsizlik oranlarında bir artıştan kaynaklı performans düşüklüğü gözlenmemiştir. Üretimin düşerken işsizlik oranlarında ciddi bir artış olmamasının nedeninin hükümetlerce işçi çıkarmalarının yasaklanması, işçi maaşlarının hükümet tarafından ödenmesi, çalışma hayatının desteklenmesi gibi uygulamalar ve evden çalışmanın yaygınlaşmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Söz konusu ülkelerin makroekonomik performansı 2021 yılında artmıştır. Bu performans artışına en önemli katkı ekonomik büyümeden gelmiştir. 2021 yılında, dünyada olduğu gibi, Avrupa genelinde de enflasyon artışları gözlenmiştir. Enflasyon oranlarındaki bu olumsuz durum genel makroekonomik performansı bir miktar düşürmüştür. Ancak büyümedeki ciddi artışlar makroekonomik performans üzerindeki enflasyonun olumsuz etkisini telafi etmiş ve genel makroekonomik performansı artırmıştır. Enflasyondaki olumsuz gelişmenin nedeni olarak salgının başında üretimin düşmesine paralel olarak enerji düşen enerji fiyatlarının, üretimin artmasıyla birlikte yeniden yükselişe geçmesi ve bu durumun maliyetleri artırarak arz enflasyonu yaratması, salgın döneminde ortaya çıkan arz kesintilerinin ve tedarik zincirinin bozulmasının mal fiyatlarını artırması gibi gelişmeler gösterilebilir. Genel olarak bu durum, 2021 yılında Avrupa’da salgının etkisinin ekonomik olarak ortadan kalktığı şeklinde yorumlanabilir. Ancak 2022 yılında AB27 ülke grubunun makroekonomik performansının yeniden düştüğü tespit edilmiştir. Bu düşüşün en önemli nedeni enflasyondaki olumsuz görünümdür. Bir yandan arz kaynaklı sıkıntıların devam etmesi, dünyada yaşanan çip krizinin üretimi aksatması, enerji fiyatlarının yükselmesi vb. arz kaynaklı faktörlerin yanı sıra Ukrayna ile Rusya arasındaki savaşın hem enerji hem de gıda fiyatlarını artırması Avrupa’da olduğu gibi tüm dünyada enflasyonu ciddi oranda artırmıştır. Enflasyondaki bu gelişmeler ele alınan ülke grubunun makroekonomik performansının düşmesine neden olmuştur. Ulaşılan bu sonuçlar, hem en az-en çok yöntemine göre hem de referans değer yaklaşımına göre normalleştirilen değerlerden sihirli kare, dar çekirdek, geniş çekirdek, Keynesyen ve Boratav-Heterodoks yaklaşımlarıyla elde edilen performans skorlarının tamamı için geçerlidir. Dolayısıyla, kullanılan endeks yöntemlerinin birbiriyle tutarlı sonuçlar ortaya koyduğunu söylemek mümkündür.

AB27 ülke grubu için 2013-2022 dönemi ele alındığında, en az-en çok yöntemine göre normalleştirilen değerlerden tüm ağırlıklandırma yaklaşımlarına göre en yüksek makroekonomik performansın gösterildiği yıl 2021; en düşük makroekonomik performansın gösterildiği yıl ise sihirli kare ve Boratav-Heterodoks yaklaşımlarına göre 2020, dar ve geniş çekirdek yaklaşımlarına göre 2022 ve Keynesyen yaklaşıma göre 2013’tür. Referans değer yöntemine göre normalleştirilen

değerlerden sihirli kare ve Boratav-Heterodoks yaklaşımlarına göre elde edilen performans skorlarına göre en iyi yıl 2022, dar ve geniş çekirdek yaklaşımına göre 2018 ve Keynesyen yaklaşıma göre 2019'dur. Keynesyen yaklaşım hariç diğer tüm yaklaşımlara göre, en kötü performans gösterilen yıl 2020 iken, Keynesyen yaklaşıma göre 2018'dir. Bu sonuçlara göre, AB27 ülke grubu için toplam on performans skorundan altısında 2020 yılı en düşük makroekonomik performansın gösterildiği yıl olarak tespit edilmiştir. Bu durum, Covid-19 salgınının AB27 ülke grubunun bütününde makroekonomik etkiler açısından 2020 yılında oldukça etkili olduğu ve makroekonomik performansı düşürdüğü anlamına gelmektedir. Her ne kadar büyük oranda örtüşse de, elde edilen on farklı endeks skorlarından en iyi ve en kötü yılların tespit edilmesindeki ortaya çıkan bazı farkların temel nedeni endeksleri oluştururken kullanılan değerlerin farklı normalleştirme yöntemlerine ve ağırlıklandırma oranlarına tabi tutulmasıdır. Spesifik olarak ülkelerin makroekonomik performans endeksi skorları incelendiğinde, sihirli kare yaklaşımına göre araştırma döneminde en yüksek performans gösteren ülkenin 2017 yılında Malta olduğu, en düşük performans gösteren ülkelerin ise 2022 yılında Estonya, Litvanya ve Letonya olduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, AB üyesi ülkelerin Covid-19 salgınından ekonomik olarak olumsuz etkilendiği ve makroekonomik performanslarının özellikle salgının ilk yılı kabul edilebilecek 2020 yılında ciddi oranda düştüğü tespit edilmiştir. Bu sonuç Küçükbay vd. (2021), Kavlak vd. (2021) ve Levent ve Özen'in (2022) ulaştıkları sonuçları destekler niteliktedir. 2021 yılından itibaren ise ekonomide bir toparlanmanın başladığını ve ülkelerin makroekonomik performanslarının arttığını ifade etmek mümkündür. Bununla birlikte, 2022 yılında başta enflasyon kaynaklı gelişmelerin doğrudan etkisi ve enflasyonla mücadele etmek için uygulanan daraltıcı politikaların üretim ve istihdam üzerindeki olumsuz etkisiyle birlikte makroekonomik performansta bir düşüş gözlenmiştir. Bu bağlamda, AB ülkeleri makroekonomik performans değişimlerini takip ederek, hangi değişkenlerden kaynaklı performanslarının düştüğü tespit ederek gerekli iktisat politikalarını uygulamalıdır. Bu tür salgınların önlenmesine ve etkisinin azaltılmasına yönelik olarak tüm dünyada bir işbirliğinin sağlanması ve özellikle sağlık altyapısının güçlendirilmesi gerekmektedir.

Salgından en olumsuz etkilenen sektör hizmet sektörü ve özellikle de turizm olmuştur. Sokağa çıkma yasakları ve ülkelerin sınırlarını geçici olarak kapatmaları turizm sektörünü durma noktasına getirmiştir. Turizm gelirlerinin GSYH'lerinde önemli yer tutan İspanya, İtalya, Fransa, Yunanistan gibi ülkeler bu süreçten ekonomik olarak olumsuz etkilenmiştir. Bu nedenle söz konusu ülkeler, gelecek dönemlerde yaşanabilecek olumsuzluklara karşı ekonomilerinde turizm sektörüne bağımlılığı düşürmelidirler. Ayrıca Covid-19 salgını turizm sektöründeki tercihleri de değiştirmiş, bu süreçte daha bireyciliğe dayanan tercihler ön plana çıkmıştır. Bu nedenle sektör, söz konusu talep değişikliklerini de dikkate alacak bir pazar ve ürün çeşitliliğini sağlamalıdır.

Bilindiği üzere, dış ticarete Türkiye'nin en önemli ve en büyük ticari partneri AB ülkeleridir. 2022 yılı verilerine göre ihracatın yaklaşık %40'ı ve ithalatının yaklaşık %25'i söz konusu ülkeler ile yapılmıştır. Bu bağlamda, söz konusu ülkelerin ekonomik koşullarının kötüleşmesi Türkiye'nin ihracatını doğrudan olumsuz etkileyecektir. AB ülkelerinin ekonomik açıdan küçülmesi ve işsizliğin artması dış ticaret kanalı yoluyla Türkiye'de de üretimi, istihdamı ve ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyecektir. Ayrıca enflasyon artışına bağlı olarak AB ülkelerinden yapılan ithal malları fiyatlarının artması yine dış ticaret kanalı vasıtasıyla Türkiye'deki enflasyonun artmasına neden olabilecektir. Dolayısıyla, Türkiye dış ticaretinde pazar ve ürün çeşitlendirmesini sağlamaya çalışmalıdır. Özellikle turizm sektörü açısından yukarıdaki tespitler Türkiye açısından da geçerli olup, gerekli önlemler hızla alınmalıdır.

Gelecek çalışmalarda, Covid-19 salgının makroekonomik performansa etkisi tüm dünya ülkeleri için araştırılabilir. Ayrıca farklı makroekonomik değişkenler ve endeks oluşturma yöntemleri kullanma suretiyle çeşitli makroekonomik performans endeksleri oluşturulabilir. Bu endekslerin tutarlılığı test edilebilir. Hatta zaman serisi veya panel veri analizleri ile vaka veya onaylanmış ölüm sayısı ile makroekonomik performans endeks skoru arasında istatistiksel bir ilişkinin varlığı test edilebilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Ömer ve Günay, Aslı (2020), “Covid-19 Pandemisinin Küresel ve Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Erken Etkileri”, **Türk Tıp Bilimleri Dergisi**, 50(9), 520-526.
- Adıgüzel, Muhittin (2020), “Covid-19 Pandemisinin Türkiye Ekonomisine Etkilerinin Makroekonomik Analizi”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilim Dergisi**, 19(37), 191-221.
- Ağır, Hüseyin ve Yıldırım, Selvi (2015), “Türkiye İle BRICS Ekonomilerinin Makroekonomik Performans Karşılaştırması: Betimsel Bir Analiz”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 12(2), 39-66.
- Ağır, Osman ve Ağır, Ömer (2017), “Avrupa Birliği ve Avrasya Ekonomik Birliği Kuruluş Süreçlerinin Karşılaştırılması”, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 21(1), 103-128.
- Akgül, Işık vd. (2007), “Cari İşlem Dengesi Rejim Değişim Modelleri İle Modellenebilir Mi?”, **8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi**, 1-22.
- Akın, Faruk (2017), “Türkiye ve Seçilmiş İslam Ülkelerinin Makroekonomik Göstergelerinin Karşılaştırılması”, **Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 19(4), 60-73.
- Al, İbrahim ve Baday Yıldız, Ezgi (2019), “Türkiye’nin 2006-2017 Dönemi Makroekonomik Performansı: Sihirli Kare Yaklaşımı”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 33(1), 303-320.
- Al, İbrahim ve Demirel, Selim Koray (2022), “Türkiye’nin Makroekonomik Performansını TOSIS Yöntemi İle Değerlendirilmesi: 2002-2019 Dönemi”, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 9(1), 202-222.
- Arslankaya, Seher ve Göraltay, Kübra (2019), **Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinde Güncel Yaklaşımlar**, 1. Baskı, İKSAD Publishing House, Ankara.
- Bakırtaş, İbrahim ve Ozan, Engin Can (2021), “Covid-19’un Ekonomik Etkileri Üzerine Genel Bir İnceleme”, **Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 13(4), 59-74.
- Balcı, Yusuf ve Çetin, Güldenur (2019), “ Covid-19 Pandemi Sürecinin Türkiye’de İstihdama Etkileri ve Kamu Açısından Alınması Gereken Tedbirler”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, (37), 40-58.

- Barrafrem, Kinga vd. (2020), “Financial well-being, Covid-19, and the Financial Better Than Average Effect”, **Journal Of Behavioral and Experimental Finance**, 28.
- Barro, Robert Joseph (1999), “Reagan vs. Clinton: Who’s The Economic Champ?”, **Business Week, Economic Viewpoint**.
- Belke, Murat (2020), “CRITIC ve MAIRCA Yöntemleriyle G7 Ülkelerinin Makroekonomik Performansının Değerlendirilmesi”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, (Pr. Dr. Sabri ORMAN Özel Sayısı), 120-139.
- Benlialper, Ahmet vd. (2015), “2002 Sonrası Türkiye Ekonomisinin Performansı: Karşılaştırmalı Bir Analiz”, **ERC Working Papers in Economics**, 15/04 May/2015, 1-45.
- Birinci, Yüksel (2011), “Enflasyon, Para Politikası ve Stratejileri”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, 47(1), 19-30.
- Bozdağlıoğlu, E. Yasemin ve Evlimoğlu, Umut (2018), “Geçiş Süreci ve Makroekonomik Yapı: Seçilmiş Geçiş Ekonomileri Üzerine Bir İnceleme”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, (57), 37-56.
- Cassel, D (1984), “Inflation”, **Vahlens Kompendium der Wirtschaftstheorie-und Politik**.
- Calmfors, Lars ve Driffill, John (1988), “Bargaining Structure, Corporatism and Macroeconomic Performance”, **Economic Policy**, 3(6), 13-61.
- Coşkun, Artuğ Eren (2022), “BRICS-T Ekonomilerinin Makroekonomik Performanslarının Değerlendirilmesi: Entropi Tabanlı Waspaş Yaklaşımı”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 21(45), 1320-1340.
- Daşbaşı, Bahatdin vd. (2019), “Türkiye İçin Makroekonomik Performans Endeksinin Analizi (1990-2017): Yapay Sinir Ağı Yaklaşımı”, **Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 3(1), 93-112.
- Demireli, Erhan ve Özdemir, Aslı Yüksek (2013), “Seçilmiş Avrupa Ülkelerinde Makroekonomik Performansın Ölçümü: Şans Kısıtlı Veri Zarflama Analizi İle Bir Uygulama”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, (37), 303-320.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2004), Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005), Ankara.
- Doğan, Hatice (2022), “Türkiye’nin Makroekonomik Performansının 2010-2020 Yılları İçin CRITIC Temelli ARAS Yöntemi İle Değerlendirilmesi”, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 6(19), 189-202.
- Dullien, Sebastian. (2017), “A New Magic Square for Inclusive and Sustainable Economic Growth A Policy Framework for Germany to Move beyond GDP”, **Friedrich Ebert Stiftung**, 1-36.

- Duran, Mahmut Sami ve Acar, Mustafa (2020), “Bir Virüsün Dünyaya Ettikleri: Covid-19 Pandemisinin Makroekonomik Etkileri”, *International Journal Of Social and Economic Sciences*, 10(1), 54-67.
- Durmuş, Savaş ve Şahin, Dilek (2020), “Covid-19 Küresel Salgından Dünyada ve Türkiye’de Uygulanan Ekonomi Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Turkish Studies*, 15(4), 923-943.
- Ekinci Hamamcı, Emine Demet ve Şahinoğlu, Tuba (2020), “Temel Bileşenler Analizi İle Yükselen Piyasa Ekonomilerinin Makroekonomik Performansı”, *Journal Of Yaşar University*, 15(60), 728-745.
- Ela, Mehmet vd. (2018), “Avrupa Birliği Ülkelerinin ve Türkiye’nin Makroekonomik Performanslarının TOPSIS Yöntemi İle Karşılaştırılması”, *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 129-143.
- Eleren, Ali ve Karagül, Mehmet (2008), “1986-2006 Türkiye Ekonomisinin Performans Değerlendirilmesi”, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 15(1), 1-14.
- Erdoğan Telatar, Funda (2000), “Makroekonomik Performans İndekslerine Göre Hükümetler arası Sıralamalar 1950-96”, *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, 15(175), 55-69.
- Erhan, Çağrı ve Gürbüz, Aysun (2013), “Türkiye’nin AB İle İlişkilerinde Alternatif Model Arayışı: Kapsamlı Ekonomik Entegrasyon Anlaşması”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 12(1), 47-78.
- Eryer, Ayşe ve Konuk, Tuğba (2020), “İstatistiki Göstergelerle Covid-19 Pandemisinin Etkileri: Türkiye”, *KAYES* 2020, 21-33.
- Eyüboğlu, Kemal (2017), “Türk Dünyasında Yer Alan Ülkelerin Makro Performanslarının Karşılaştırılması”, *Bilig*, (83), 351-350.
- Gökmen, Münir ve Boran Oran, İbrahim (2021), “Covid-19’un Dünya Ve Türkiye Dış Ticaretine Etkileri”, *The Journal of Social Science*, 5(10), 377-391.
- Güran, M. Cahit ve Tosun, M. Umar (2005), “Türkiye Ekonomisinin Makroekonomik Performansı: 1951-2003 Dönemi İçin Paramedik Olmayan Bir Ölçüm”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 60(4), 89-115.
- Han, Ayşegül vd. (2022) “Covid-19 Pandemi Sürecinin Türkiye Ekonomisine Etkilerinin Ampirik Analizi”, *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 32-49.
- Kalaycı, Şeref (2002), “Parasal Hedefleme, Enflasyon Hedeflemesi ve Enflasyonist Bekleyişler: Türkiye Ekseninde Bir Değerlendirme”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 271-284.

- Kaldor, Nicholas (1971), “Conflicts in National Economic Objectives”, **The Economic Journal**, (81), 1-16.
- Karabulut, Kerem vd. (2008), “Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye’nin Ekonomik Performanslarının Karşılaştırılması: Veri Zarflama Analizi”, **İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 22(1), 1-11.
- Karluk, Sadık Rıdvan (2005), **Avrupa Birliği ve Türkiye**, 8. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- Kete, Halil ve Karasaç, Fatih (2020), “Covid-19 Sürecinde Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye’nin Ekonomik Performanslarının COPRAS Yöntemi İle Değerlendirilmesi”, **İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi**, 9(2), 373-395.
- Kibritçioğlu, Aykut (2007), “Türkiye’deki Hükümetlerin Makroekonomik Performanslarının Bir Karşılaştırılması, 1987-2007”, **Münich Personal RePEc Archive**, 1-38.
- Kučera, Ladislav (2012), “Economic Performance Evaluation – Kaldor’s Magic Square in Katedrový Sborník 1/2012 – Odborný Seminár Katedry Ekonomiky a Managementu”, **České Budějovice: Vysoká Škola Technická a Ekonomická v Českých Budějovicích**, 80-89.
- Küçükbay, Füsün vd. (2021), “Covid-19 Salgınının Dünya Ekonomisi Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi”, **Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 13(4), 15-20.
- Levent, Cemalettin ve Özen, Kenan (2022), “Covid-19 Salgınının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Seçilmiş Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler Üzerine Bir Araştırma”, **Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi**, (Kongre Özel Sayısı), 155-168.
- Martin, Asher vd. (1993), The Misery Index: Only Part of the Story, **Challenge**, 36, 58-62.
- Medrano-B, René A. ve Teixeira, Joanílio Rodolpho (2013), “Macroeconomic Performance: Revisiting A Kaldorian Perspective”, **Programa de Pós-Graduação em Economia Aplicada-FE/UFJF**, TD.001/2013
- Moesen, Willem ve Cherchye, Laurens (1998), “The Macroeconomic Performance of Nations Measurement and Perception”, **Centre for Economic Studies Catholic University of Leuven Discussion Paper Series**, 98(22), 1-29.
- Nahman, A vd. (2016), “Beyond GDP: Towards a Green Economy Index”, **Development Southern Africa**, 33(2), 215-233.
- Nakiboğlu, Aslıhan ve Işık, Sevgül (2020), “Kovid-19 Salgınının Ekonomi Üzerindeki Etkileri: Türkiye’de İşletme Sahipleri Üzerinde Bir Araştırma”, **Turkish Studies**, 15(4), 756-789.
- Nita, Madhav vd. (2018), **Pandemics: Risks, Impacts, and Mitigation**, 3. Baskı, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, Washington (DC).

- OECD (2008). Handbook on Constructing Composite Indicators Methodology and User Guide, www.oecd.org/publishing/corrigenda
- Okun, Arthur Melvin (1970), “The Political Economy of Prosperity”, **The Brookings Institution Washington D.C.**
- Özel, Hasan Alp (2012), “Ekonomik Büyümenin Teorik Temelleri”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2(1), 63-72.
- Özenen Kavlak, Mehtap (2021), “Covid-19 Pandemisinin Avro Bölgesinde Büyüme, İşsizlik, Enflasyon ve Endüstriyel Üretim Üzerine Etkileri”, **Business and Economics Research Journal**, 12(4), 767-786.
- Pehlivan, Mikail vd. (2021), “Covid-19’un Makroekonomik Etkileri ve Seçilmiş Ülkelerde Covid-19 Döneminde Uygulanan Maliye ve Para Politikaları”, **Akademik Hassasiyetler Dergisi**, 8(17), 105-135.
- Picek, O. (2017) “The Magic Square of Economic Policy Measured by a Macroeconomic Performance Index”, **The New School for Social Research Working Paper**, 02/2017, 1-32.
- Saavedra Rivano, Neantro ve Teixeira, J. R. (2017) “Magic Hypercube and Index of, Welfare and Sustainability”, **EconomiA**, 18(1), 88-97.
- Seyidoğlu, Halil (2006), **İktisat Biliminin Temelleri**, 2. Baskı, Güzem Can Yayınları, İstanbul.
- Sherif, Mohamed (2020), “The Impact of Coronavirus (Covid-19) Outbreak on Faith-Based Investments: An Original Analysis”, **Journal of Behavioral and Experimental Finance**, 28, 1-9.
- Şanlısoy, Selim ve Çetin, Mehmet (2017), “Türkiye Ekonomisinde Politik İstikrarsızlık-Makro Ekonomik Performans İlişkisi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 32(2), 207-237.
- Tayar, Tunahan vd. (2020), “Covid-19 Krizinin Türkiye’deki Sektörler Üzerindeki Etkileri: Borsa İstanbul Sektör Endeksi Araştırması”, **Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 0(Salgın Hastalıklar Özel Sayı), 293-320.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (2004), 2005 Yılında Para ve Kur Politikası, Ankara.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (2014), Türkiye’nin Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Altıncı El Kitabı’na Geçiş Süreci Hakkında Açıklama, 6. Baskı, Ankara.
- Tekinay, Osman Nuri (2022), “Covid-19 Salgın Dönemi G7 Ülkeleri ve Türkiye’nin Ekonomik Performans Sıralaması ve Karşılaştırılması”, **Yalova Sosyal Bilimler Dergisi**, 12(1), 1-25.
- Temizkan, Volkan (2021), “Covid-19 İle Gerçekleşen Tüketici Davranışları ve Eğilimlerine Yönelik Bir Araştırma”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 20(78), 1311-1327.

Turan, Türkan (2008), **İktisadi Büyüme Teorisine Giriş**, Yalın Yayıncılık, İstanbul.

Uçak, Sefer (2017), “Cari Denge ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Analizi”, **Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 15(2), 107-140.

URL, <https://sdw.ecb.europa.eu/home.do> (13.03.2023).

_____, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators> (05.04.2023).

_____, <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/imf-staff-pandemic-proposal> (17.01.2023).

_____, <https://covid19.who.int/> (20.02.2023).

_____, <https://www.bbc.com/news/coronavirus> (12.03.2023).

Ünsal, Erdal M. (2017), **Makro İktisat**, 11. Baskı, Murat Yayınları, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

Gökhan BEŞBAŞ, ilk ve orta öğrenimini Aydıntepe Şehit Oktay Altuntaş İlköğretim Okulu'nda tamamlamıştır. Lise eğitimini Aydıntepe Çok Programlı Lisesi'nde bitirdikten sonra 2014 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisat bölümüne kayıt yaptırmış ve 2018 yılında bitirmiştir. Devamında hiç ara vermeden Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Teorisi Tezli Yüksek Lisans programına başlamıştır. Hali hazırda ilgili programda öğrenciliği devam etmekte olup tez aşaması dönemindedir.

BEŞBAŞ, evli olup aynı zamanda da B1 İngilizce seviyesine sahiptir.